Jaargang 78
nummer
1
januari
februari
2023

Gens Nostra

Tijdschrift voor familiegeschiedenis, heemkunde, genetica en heraldiek

- Een en ander over het werk van de heraldicus R.Th. Muschart
- De Amsterdamse familie Das: van scheepstimmerlui tot korenkooplieden aan de gracht

ngv Nederlandse Genealogische Vereniging

INHOUD

2 Van de redactie
3 Redactie: Vrijwilligerswerk = halen en brengen
4 Casper A. van Burik: Een en ander over het werk van de heraldicus R.Th. Muschart
16 Petronella J.C. Elema: De Groningse kunstschilder Johannes Anticus, 1702-1750, en zijn familie
24 Peter van Rooden: Portret van Johanna Elizabeth van Lobberecht
26 Maarten van Bourgondiën: Persoonskaarten van het CBG gedigitaliseerd
29 Gens Nostra Extra
29 GDP advertentie
30 Jan Borleffs: De Amsterdamse familie Das: van scheepstimmerlui tot korenkooplieden aan de gracht
41 Redactie: Derde Edmond Delhougne penning toegekend aan Martin Pfeifer
42 Antonia Veldhuis: Klaske Moerman (1892-1983) uit Stobbegat en haar poëziealbum
48 VANALLES
50 Boekrecensies
52 Column Probook
53 Tijdschriften
63 Colofon
64 Advertentie Probook

Bij de voorplaat
De heraldicus Rudolphe Theodore Muschart (1873-1955) (paneel 38,5 x 28,5, O.H. Kuijck) (Coll. CBG).

Van de redactie

In dit nummer wordt eerst stilgestaan bij de herdenking van het 150ste geboortejaar van de beroemde heraldicus Muschart. Casper van Burik richt de schijnwerper op Muscharts collecties, zijn publicaties en de correspondentie die hij heeft nagelaten. Daarbij komen heel veel aspecten van de heraldiek ter sprake en een aantal specifieke kenmerken van zijn werkwijze. Een kijkje op de man en zijn manier van werken.
In het tweede hoofdartikel schetst Jan Borleffs de snelle groei van een eenvoudige maar ondernemende familie van scheepstimmerlieden tot een rijke koopmansfamilie. Opvallend in het verhaal zijn ook de snelle accumulatie van kapitaal en het beleggen in onroerend goed. Nu, drie- tot vierhonderd jaar later is er niets veranderd, toch?
Verder een bijzondere bijdrage vanuit het CBG over de digitalisering van de persoonskaarten, een gigantische klus want 5,75 miljoen kaarten! Een kijkje achter de schermen hoe het hele proces is uitgevoerd. Winst: een aanzienlijke verbetering en versnelling in de dienstverlening op dit punt.
Voor de familieverhalen trekken we het land in. Vanuit Groningen brengt Petronella Elema een vergeten kunstenaar voor het voetlicht met een zeer zeldzame naam: Anticus. Anders dan de naam misschien doet vermoeden is de herkomst nog niet opgelost. Onder Portret dit keer een tragisch levensverhaal uit Leerdam over een gezin Van Lobberecht. Voorts een bijdrage van Antonia Veldhuis over het poëziealbum van Klaske Moerman. Zij laat zien hoe je op een genealogische manier met zo een album kan omgaan. Wie waren de schrijvers van de stukjes en welke relatie hadden zij met Klaske? Zo kun je ook voor eenvoudige mensen een netwerk in beeld brengen. Uit Limburg hebben we de toekenning van de Edmond Delhougne penning aan Martin Pfeifer, de drijvende kracht achter het hele AEZEL-project (zie GN 2020-4).
Tot slot de gebruikelijke rubrieken VANALLES, Gens Nostra Extra, boekrecensies en dit keer Nederlandse tijdschriften.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Vrijwilligerswerk = halen en brengen

Een groep enthousiaste leden samen aan de slag bij het interpreteren van DNA-testen.
Je stuurt je DNA in en ontvangt na enige tijd de resultaten, maar dan ….?
Voor meer info over DNA-onderzoek: zie de leidraad DNA op onze website.

Zaterdag 10 december 2022 is in ons verenigingsgebouw te Bunnik de eerste workshop DNA gehouden. In 2023 volgen herhalingen. Houd hiervoor de maandelijkse digitale nieuwsbrief in de gaten.

Zomaar een voorbeeld van de hoofddoelstelling van onze vereniging: kennis en ervaring met elkaar delen.

Met elkaar delen betekent dat je elkaar ontmoet, heel direct in de persoonlijke zin of in groepsverband, of op afstand via telefoon, social media, webinars of anderszins. Dat veronderstelt echter ook dat er iets georganiseerd wordt om met elkaar in contact te komen. Het contact komt niet vanzelf aanvliegen, je moet er iets voor doen. Alleen als er mensen zijn die iets organiseren, komen de contacten tot stand.

Helaas kent onze huidige samenleving een toenemend gehalte aan wat psychologen 'buffetgedrag' noemen: alleen maar afhalen, waarbij er blindelings vanuit wordt gegaan dat er een grote keuze aan producten 'als vanzelf' klaar staat.
Wat er aan keuze wordt voorgeschoteld hangt af van diegenen die komen brengen: een rijk voorziene dis aan kennis en ervaring of schraalhans door gebrek aan brengers. En nog altijd geldt: vele handen maken licht werk en bevorderen het enthousiasme van de deelnemers.

Kennis en ervaring met elkaar delen kan in onze vereniging niet beperkt blijven tot genealogie, heraldiek of DNA. Er is ook behoefte aan inbreng op het gebied van management, communicatie, presentatie, informatietechnologie en financiën. Laat de inzichten uit je loopbaan ook ten goede komen aan onze vereniging. Bijvoorbeeld door je beschikbaar te stellen voor het IT-beheer, de redactie van Gens Nostra of de bibliotheek in ons centrum in Bunnik.

Denk niet te licht dat een ander zich wel zal aanmelden. We hebben per plek of functie méérdere mensen nodig want bij een magere bezetting is de organisatie heel kwetsbaar. Realiseer je dat iemand te maken kan krijgen met ziekte en veroudering. Om dat op te vangen is minstens een dubbele bezettingen nodig. Dan houden we ook het plezier en het enthousiasme levendig. Meedoen levert veelal ook meerwaarde voor je eigen onderzoek op.

Misschien een goed voornemen voor het nieuwe jaar? Neem contact op met info@ngv.nl.

De redactie wenst iedereen een gezond en gelukkig 2023 toe.

CASPER A. VAN BURIK

Een en ander over het werk van de heraldicus R.Th. Muschart

1. Rudolphe Theodore Muschart (1873-1955) (paneel 38,5 x 28,5, O.H. Kuijck) (Coll. CBG).

In 2023 is het 150 jaar geleden dat Rudolphe Theodore Muschart (1873-1955) werd geboren. Een goede aanleiding om deze vermaarde heraldicus weer voor het voetlicht te brengen. Niet zijn levensbeschrijving want daaraan is in het verleden al ruim aandacht besteed.[1] Ik richt de schijnwerpers op Muscharts collecties, zijn publicaties en de correspondentie die hij heeft nagelaten.[2] Zo komen heel veel aspecten van de heraldiek ter sprake. We krijgen bovendien een beeld van de werkwijze van Muschart en er wordt nog iets duidelijk over zijn privéleven en karakter. Aan het einde van het artikel mogen de wijze lessen natuurlijk niet ontbreken, voor zover deze niet al ter sprake zijn gekomen. Met dit alles wil ik voorkomen dat Muschart in de vergetelheid raakt, want wat duidelijk zal worden: we kunnen nog steeds veel van Muschart leren.

2. Wapen Muschart.[3]

1. De heraldicus

Voor genealogen die in heraldiek zijn geïnteresseerd behoeft Muschart geen introductie. Zij kennen Muscharts kenmerkende handschrift en diens notities en brieven in twee kleuren inkt: in paars de lopende tekst en in rood de trefwoorden (familienamen). In de correspondentie van menig genealoog en heraldicus uit de jaren twintig, dertig, veertig en vijftig van de vorige eeuw zijn deze brieven te vinden. Muschart heeft, gedreven door een persoonlijk motief, je mag zeggen op monomane wijze – in de gunstigste betekenis van het woord – de heraldiek beoefend.[4] Omstreeks 1900 startte hij de 'studie der wapenkunde' en begon de opbouw van zijn heraldische documentatie. Hij was een trouwe bezoeker van archieven.[5] In tegenstelling tot de meeste heraldici voor zijn tijd zocht Muschart in originele bronnen. Hij stond anderen steeds ten dienste door zeer expliciet en uitstekend gedocumenteerde informatie en adviezen te verstrekken. Muscharts bronnen brengen de onderzoeker ook nu nog op goede ideeën.

Muschart ging zeer gedetailleerd te werk; volgens eigen zeggen gebruikte hij een twaalfmaal vergrotende horlogemakersloep.[6] Muscharts manier van werken stelde hem in staat zichzelf te corrigeren.[7] Door zijn nauwgezetheid, noeste arbeid en kritische instelling heeft Muschart een ongeëvenaarde deskundigheid opgebouwd en de beoefening van de heraldiek op wetenschappelijk niveau gebracht.

Muscharts fichescollectie, waarin zijn onderzoek is vastgelegd, is na zijn dood overgebracht naar het Centraal Bureau voor Genealogie.[8] Zo is zijn werk nog steeds van grote waarde voor zowel de beginnende als de gevorderde heraldicus. Dat neemt niet weg dat de huidige onderzoeker door gewijzigde inzichten en betere beschikbaarheid van informatie soms tot andere conclusies komt.[9] En Muschart werd ook op vergissingen gewezen. Hij kreeg zelfs, zij het postuum, enige kritiek te verduren.[10] Daar staat tegenover dat Muschart wapentekeningen, zegels en lakafdrukken heeft gezien die sindsdien zijn beschadigd of verloren zijn gegaan.

Door zijn tijdgenoten werd Muschart al beschouwd als staande op eenzame hoogte. In 1952, bij zijn veertigjarig lidmaatschap, werd hij door het bestuur van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde tot erelid benoemd.[11] Een jaar later bij het bereiken van de tachtig

Caspar Antonius: een aanwijzing voor verwantschap?

De lezer zal mij toestaan dat ik op deze plaats een persoonlijke kwestie aanroer. In de kwartierstaat van Muschart komen als overgrootvader en betovergrootvader voor een Caspar Antonius Muschart, beiden geboren in Maastricht respectievelijk in 1765 en 1741.[15] De betovergrootvader komt ook voor onder de achternaam Mouchard. Misschien duidt dit op een Waalse of Franse oorsprong. Nu wil het geval dat mijn voornamen Casper Antoni zijn, dus bijna dezelfde namen. Sinds ik de kwartierstaat van Muschart ruim veertig jaar geleden onder ogen kreeg, leeft bij mij de vraag: is dit slechts toeval of is er sprake van verwantschap?

Ik ben vernoemd naar mijn grootvader van moederszijde die op zijn beurt vernoemd is naar zijn vader die weer vernoemd is naar diens vader etc. Zo beland ik in mijn kwartierstaat bij mijn betovergrootvader Casper van Ingen, geboren in 1826 te Utrecht. Hij ontvangt zijn voornaam van moederszijde: een broer van zijn moeder is Caspar Antonius La Heij (La haye), geboren in 1786 te Nijmegen. Een oom van deze Caspar Antonius, is Caspar LaHaye, geboren circa 1745 te Maastricht, zoon van Jacob Lahay en Ida Schinay (Cheney). Jacob had een broer Caspar, geboren in 1701 te Maastricht. Zij zijn zonen van Gabriel Lahaye en Margareta Hacque (Haecken). Laatstgenoemde Caspar staat - voor zover ik weet - aan het begin van de vernoemingen. Ook de familie LaHaye - er zijn veel schrijfwijzen - kan een Waalse of Franse herkomst hebben.

De combinatie van namen is natuurlijk niet uniek[16] en komt zelfs in de achttiende eeuw vaker voor in Maastricht. Maar toch, ik vind de kwestie te intrigerend om te negeren. De vraag is dus, bestaat er een familieverband tussen de families Lahaye en Mouchard? Ik heb in Maastricht het antwoord niet kunnen vinden. Mocht een lezer duidelijkheid kunnen geven, dan houd ik mij zeer aanbevolen.

jaar werd 'de Musch' nogmaals veel lof toegezwaaid.[12] In hetzelfde jaar ontving hij ook het erelidmaatschap van de NGV.[13] Muschart is daarmee de enige persoon die erelid was van beide organisaties. De instelling van de Muschartprijs in 1971 mogen we zien als een postuum eerbetoon.[14]

2. Muscharts fichescollectie[17]

Muschart noteerde aanvankelijk zijn wapenvondsten per wapenfiguur in cahiers (30 stuks). Maar na enige jaren ondervond hij van deze methode de beperkingen omdat het een gesloten systeem was.[18] Daarom maakte hij na 1913 zijn genealogische en heraldische aantekeningen ter plekke in cahiers (234 stuks). Thuis nam hij dan de informatie uit de cahiers over op fiches. Hij gebruikte daarvoor drie soorten fiches: witte, blauwe en roze.[19] De witte werden groepsgewijs gerangschikt naar schildverdeling, herautstukken en hoofd- en bijfiguren. De blauwe fiches vormen samen een alfabetische index op familienaam met de rubrieken waarin wapens op een naam voorkomen. De roze kaartjes beschreef Muschart volgens een vast stramien. Eerst de familienaam, dan de beschrijving van het wapen en aan de onderzijde de bron(nen) waarin hij het wapen gevonden had met de persoon die het wapen voerde en de datering. Soms zijn schetsjes van het wapen toegevoegd en verwijzingen naar verwante wapens. Deze fiches zijn ook in twee kleuren beschreven: de familienaam en de verwijzingen in rode inkt, de overige tekst in paarse inkt. Op de achterzijde volgde nog informatie over vergelijkbare wapens op dezelfde familienaam met soms kleine afwijkingen. Ook vermeldde Muschart, met als vaste opening 'behoort hiertoe wellicht', genealogische gegevens die hij van mogelijke familieleden had gevonden. Deze werkwijze bood de mogelijkheid om systematisch vergelijkend onderzoek te doen. Het was zo mogelijk om van een familie het wapen te achterhalen en ook omgekeerd per wapenfiguur te registreren welke familie(s) dit wapen voerde(n). Uiteindelijk bestond de collectie uit 150.000 fiches, met deze opmerking dat van menig naam meerdere kaartjes aanwezig zijn.

In 1947 zijn de cahiers met systematisch geordende wapenfiguren (de eerste methode) tezamen met de cahiers met aantekeningen en de fiches aangekocht door het Centraal Bureau voor Genealogie. Na Muscharts dood is dit alles naar het bureau overgebracht. De rubrieken zijn toen voorzien van een cijfer-lettercombinatie om het gebruik te vergemakkelijken.
Ten tijde van het schrijven van dit artikel worden de fiches gedigitaliseerd zodat de collectie van Muschart op de website van het Centraal Bureau voor Genealogie ter beschikking kan komen. Een gedetailleerde beschrijving van het zoeken in de fichescollectie laat ik daarom hier achterwege.

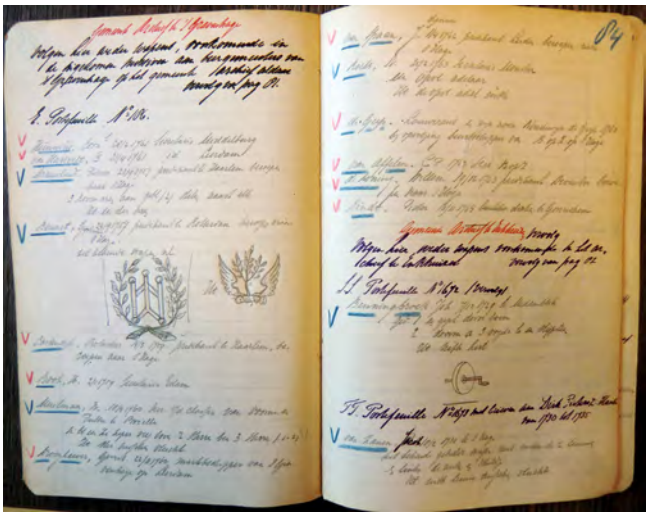

3. Twee bladzijden uit cahiernr. 43 (aantekeningen uit het Gemeentearchief van 's-Gravenhage en Gemeentearchief Enkhuizen) (Coll. CBG).

3. Gelderse aantekeningen

Na zijn vervroegde pensionering in 1930 – hij was 57 jaar oud – verhuisde Muschart naar Arnhem en richtte hij zijn aandacht op Gelderse bronnen. Deze Gelderse aantekeningen zijn ook te raadplegen in het Gelders Archief in Arnhem.[20] Het zijn fotokopieën van de desbetreffende cahiers; de originelen berusten, zoals gezegd, bij het Centraal Bureau voor Genealogie. De Gelderse aantekeningen vormen een groot deel van Muscharts aantekeningen (202 cahiers). Ze zijn helaas niet gedigitaliseerd.

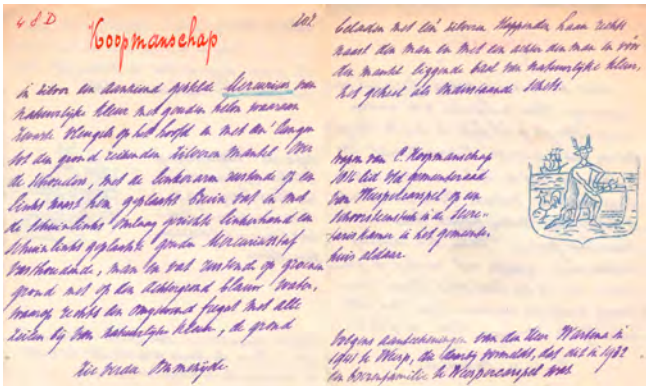

4. Voorbeeld van een roze fiche uit de collectie van Muschart. Het tekeningetje bevat veel symboliek m.b.t. het koopmanschap (Coll. CBG).

5. Enkele cahiers uit de collectie Muschart.

Voor veel van Muscharts aantekeningen, zowel in het Gelderse als elders, geldt dat de bronnen zijn hernoemd, opnieuw zijn geïnventariseerd en/of zijn verplaatst. Daardoor zijn Muscharts vindplaatsen nu soms slechts met veel moeite terug te vinden. In Arnhem vergemakkelijkt de inhoudsopgave – waarin de geraadpleegde archieven geordend worden weergegeven – enigszins de oplossing van dit probleem. Enkele archieffondsen zijn echter nogmaals geïnventariseerd en/of van bewaarplaats veranderd. Zoekwerk blijft zodoende nodig.

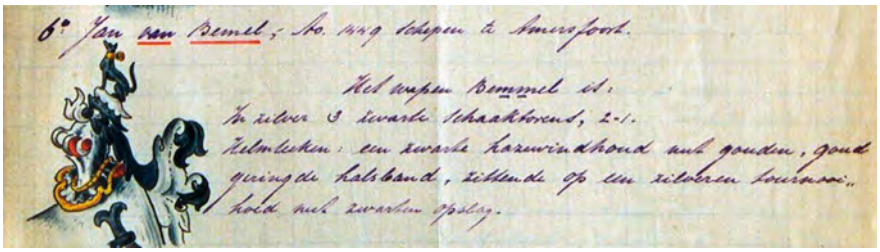

6. Muschart noteerde het wapen van Jan van Bemmel Ao. 1449, schepen te Amersfoort (Coll. Archief Eemland).

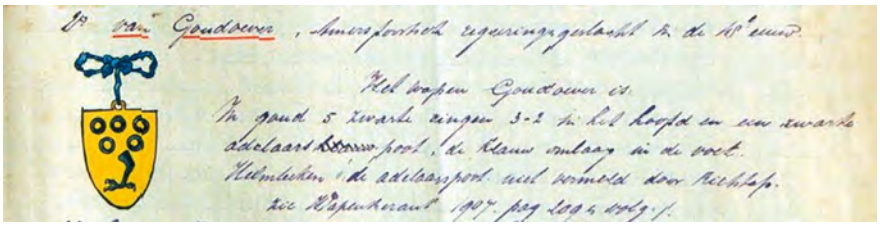

7. Muschart noteerde het wapen Van Goudoever, een Amersfoorts regeringsgeslacht (Coll. Archief Eemland).

4. Wapenboek van Amersfoort

Muschart werkte in de jaren 1912 tot 1915 aan een wapenboek van Amersfoort. Na de kleuren en ontbrekende informatie achterhaald te hebben, schilderde hij op losse vellen ruitjespapier de wapens en zegels die aanwezig waren in het gemeentearchief van Amersfoort. Met de hand schreef hij er de heraldische, geschiedkundige en genealogische gegevens bij. De vellen zijn later in een band samengevoegd.[21] Het is een zeer kleurrijk geheel geworden waaruit onmiskenbaar Muscharts tekenvaardigheid blijkt.[22] Wie onderzoek doet in Amersfoort moet dit boekwerk zeker raadplegen.

5. Onvoltooid project

Muschart zag het als zijn levenswerk om een register van Nederlandse geslachten en wapens, oftewel een nieuw Armoriaal Général conform Rietstap (zie hierna), te laten verschijnen. Zijn motief hiervoor verwoordde hij op de eerste pagina van het manuscript: 'De liefde zij 't beginsel, de orde zij de grondslag en de voortuitgang het doel'.[23] Maar liefst circa 76.000 geslachtswapens van Nederlandse families had hij in een alfabetische-lexicografische beschrijving verwerkt.[24] Muschart heeft heel veel tijd en moeite aan dit project besteed. In 1947 was het klaar maar ondanks enkele pogingen is o.a. ten gevolge van de papierschaarste na de oorlog nooit een gedrukte versie verschenen.[25] Het manuscript is uiteindelijk in Zuid-Afrika terechtgekomen.

6. Muscharts publicaties

De publicaties van Muschart zijn globaal te verdelen in drie groepen: bronnenpublicaties (waaronder publicaties over grafzerken), methodische artikelen en mededelingen over afzonderlijke wapens.[26] Ik beperk mij tot de twee laatstgenoemde categorieën en wel de publicaties die in de Nederlandsche Leeuw, Gens Nostra en in het Jaarboek Centraal Bureau Genealogie zijn verschenen. Van deze artikelen kunnen we het meest leren.[27] Meer dan de fiches verschaffen deze artikelen een extra dimensie. We zien Muschart als het ware aan het werk. Zij geven een goed beeld van hoe Muschart de heraldiekbeoefening op een hoger niveau heeft gebracht. Ook voor deze publicaties geldt echter dat veel vindplaatsen opnieuw zijn geïnventariseerd met de terugzoekproblemen van dien.

6.1 De Nederlandsche Leeuw

In 1912 werd Muschart tot lid van het Genealogisch-heraldiek Genootschap 'De Nederlandsche Leeuw' benoemd. Bijna gelijktijdig verschenen de eerste bijdragen van zijn hand in het – toen nog – maandblad van het Genootschap. Als eerste een vraag over de Amersfoortse familie Van Bennekom die ongetwijfeld te maken had met het wapenboek van Amersfoort (zie hiervoor).[28] Vervolgens de 'gebruikelijke' vragen, namelijk of de lezer bekend was met het wapen van een familie; hij begon met een vraag naar maar liefst veertien familiewapens.[29] Ik noem dit een gebruikelijke vraag omdat dit soort vragen in die jaren voortdurend werd gesteld in het maandblad. Aan het begin van de vorige eeuw hadden de 'gewone' mensen de genealogie en heraldiek ontdekt en zij waren op zoek naar hun wapen.

Al snel zijn de rollen echter omgekeerd en is het Muschart die vragen beantwoordt.[30] De manier van antwoorden zou de daaropvolgende veertig jaar niet meer veranderen. Het is een zeer karakteristieke manier die gebaseerd is op zijn eigen onderzoek in originele bronnen met verklaringen over het waarom van het wapenfiguur en voorbeelden van afwijkenden eenzelfde wapengebruik. Dit alles altijd met vermelding van de vindplaatsen. Soms is Muschart zelfs 'vers van de pers', bijvoorbeeld als hij meldt dat hij onlangs een archief heeft geraadpleegd en daar toevallig het antwoord op de vraag had gevonden.[31] Na enige jaren verschijnen er ook langere artikelen van Muschart waarin hij uitweidt over het wapen van een familie of een aspect van de heraldiek onder de loep neemt.[32] Weer later verschijnt Muscharts naam in de

Nederlandsche Leeuw als auteurs hem citeren, of als zij hem bedanken voor informatie.

In 1932 startte Muschart in de Nederlandsche Leeuw een rubriek met de titel 'Onjuiste namen en wapens van Nederlandsche geslachten in het Armorial Général van J.B. Rietstap'.[33] Dit negentiende-eeuwse werk van Rietstap was en is, ondanks de huidige geautomatiseerde gegevensbestanden, (nog) hèt naslagwerk om een familiewapen te achterhalen. De rubriek loopt tot in 1939 (exclusief 1934 en 1935).[34] In totaal behandelt Muschart ongeveer 465 namen; in dit aantal zijn de afwijkende schrijfwijzen opgenomen en ook de families die een (bijna) identiek wapen voeren. De artikelen bevatten uitvoerige redeneringen – vaak uitvoeriger dan in zijn antwoorden – met een overvloed aan voorbeelden en bewijzen. Ook nu vermeldt Muschart zijn bronnen veelal: wapenboeken, genealogische handschriften en (familie)archieven. Soms komt hij zelfs met een buitenlandse bron (Praag).[35] Menigmaal laat Muschart zien hoe makkelijk een vergissing wordt gemaakt, ook door geoefende heraldici. De bewijsvoering ondersteunt hij vaak met genealogische gegevens, dan laat hij zien hoe genealogie en heraldiek elkaar aanvullen. Ook biografische weetjes worden te berde gebracht. Vaak constateert Muschart een verkeerde spelling van de naam of dat bij een naam simpelweg een verkeerd wapen is geplaatst en wapenfiguren zijn dikwijls onjuist geduid of omschreven. Een paar algemener geldende wetenswaardigheden en oorzaken van fouten zijn:

- de stempelsnijder heeft een fout gemaakt[36]
- doorsneden wordt verwisseld met een dwarsbalk[37]
- een persoon voert variaties op zijn wapen[38] of voert verschillende wapens[39]
- binnen een familie wordt niet altijd hetzelfde helmteken gebruikt[40]
- een patroniem wordt ten onrechte voor een achternaam aangezien.[41]

Muschart maakt een paar opmerkingen die Rietstaps werk in perspectief plaatsen. We komen bijvoorbeeld te weten dat Rietstap (uiteraard) gebruik maakte van zegslieden. In de negentiende eeuw was het immers voor één persoon schier onmogelijk om alle wapens uit het Armorial Général te verzamelen. Muschart vermoedde dat er fouten zijn ontstaan door foutieve opgaven van zegsmannen.[42]
Dit is dan de milde kritiek op Rietstap. Steviger in zijn oordeel is Muschart als hij beweert dat Rietstap verwarring heeft veroorzaakt door te suggereren dat een familie twee verschillende wapens voerde, terwijl dit verschil volgens Muschart 'eenvoudig het gevolg was van het in vroegere eeuwen veelvuldig toegepaste omwentelingssysteem van wapens'.[43] Muschart verwees daarbij naar een van zijn eerste publicaties in de Nederlandsche Leeuw namelijk over courtoisie, d.i. in alliantiewapens uit beleefdheid de figuren in het mannenwapen toekeren naar het vrouwenwapen.[44] Nog steviger kritiek blijkt als Muschart schrijft: 'Ik begrijp niet, dat Rietstap niet gevoeld heeft, dat dit wapen met de schelpen niet deugen kon in verband met den naam van Ceulen'.[45]
Soms is Muschart wel erg hard in zijn oordeel, bijvoorbeeld als hij wijst op een inconsequentie in de weergave van spellingsvarianten: volgens Muschart had de naam Droem niet opgenomen mogen worden naast Droom omdat dat bij Cool en Coel ook niet was gebeurd.[46] Als het over spellingsvarianten gaat dan is Muschart trouwens ook wel iets te verwijten. Hij maakt een triviaal onderscheid tussen de namen Bosch en Bos[47] en Bisschop en Biscop,[48] terwijl Rietstap volgens Muschart ten onrechte geen onderscheid maakt tussen deze namen.
De vraag die als een donkere wolk boven het Armorial Géneral hangt, namelijk aan welke bronnen zijn de wapens ontleend, kon ook Muschart niet beantwoorden, althans hij maakt daarover bijna geen opmerkingen.[49]

In de jaren 1947-1954 verzorgt Muschart nogmaals een rubriek in de Nederlandsche Leeuw nu getiteld 'Foutieve wapens en namen in diverse bronnen'.[50] In feite is dit een voortzetting van de eerste rubriek maar nu gaat het over wapens in andere bronnen dan Rietstap. De wapens en zegels van ongeveer 500 families passeren nu de revue. Tekeningen van handmerken en wapenfiguren ontbreken niet, evenmin de kritiek op mede-heraldici (Bloys van Treslong Prins). En (uiteraard) telkens de vermelding van vindplaatsen zelfs met manuscript-genealogieën in het buitenland[51] en manuscript-genealogieën en wapenboeken in bezit van particulieren.[52]
Dat Muschart ook werd gecorrigeerd blijkt uit twee reacties op zijn bespreking van het wapen van de familie Zuurdeeg.[53]
Muschart constateert in deze rubriek wederom veel spelfouten in namen, simpelweg verkeerd geplaatste wapens en onjuist beschreven wapenfiguren. Enkele algemener geldende wetenswaardigheden zijn:

- dat burgerlijke families soms het wapen van een (gelijknamige) adellijke familie aannemen (usurpatie);[54] het is een berucht verschijnsel
- gedwarsbalkt bestaat altijd uit een even aantal stukken[55]
- wapens met olifantstrompen zijn van Duitse families of van Duitse origine[56]
- gebogen schuinbalken bestaan niet; dit is 'gezichtsbedrog' doordat op oude zegels het schild wel eens als gebold wordt weergegeven[57]
- een schuinstreep – niet te verwarren met een schuinbalk – is een teken van bastaardij[58]
- leden van één familie rangschikken soms de onderdelen van hun wapen op verschillende wijze (gedeeld, doorsneden of gevierendeeld)[59]
- als iemand voor een ander zegelt worden de zegels weleens verwisseld[60]
- een wapen wordt weleens omgewend afgebeeld[61]
- een wapen op het snijpunt van de vier kwartieren is niet altijd een hartschild[62]
- de benedenhelft van een leeuw als figuur komt zeer zelden voor; Muschart kent slechts zes gevallen.[63]

Wat mij opviel in deze rubriek is dat Muschart soms te stellig (apodictisch) en te rigide is in zijn oordelen en enigszins 'grof in de mond' is, bijvoorbeeld als hij een wapen zonder meer een prulwapen noemt.[64] Soms nijgen zijn uitlatingen naar zelfoverschatting.[65] Hij doet sowieso nogal boude uitspraken, bijvoorbeeld als hij zegt dat een wapen onmogelijk van een bepaalde familie kan zijn omdat een andere familie een identiek wapen voert.[66] En dat als van iemand twee verschillende wapens worden vermeld er dan 'natuurlijk' één van de twee foutief moet zijn.[67] Tegen deze beweringen is volgens mij wel iets in te brengen. Ook zegt hij een enkele keer ronduit dat een wapen fout is omdat de wapenvoerder – zonder te bewijzen dat het dezelfde persoon betreft – een ander wapen voerde.[68] Of hij zegt kortweg 'commentaar is overbodig' terwijl naar mijn mening wel enige toelichting nodig is.[69] En nu we het toch over kritiek hebben, ook enige behoudzucht was Muschart niet vreemd.[70]

6.2 Gens Nostra

In 1950 meldt de redacteur van Gens Nostra dat Muschart bereid is 'de redactie van het heraldische gedeelte van ons tijdschrift op zich te nemen; wij zullen in de toekomst geregeld op vier pagina's heraldiek per nummer kunnen rekenen', waarvoor de redacteur Muschart bedankte.[71] Niet lang daarna verschijnen in Gens Nostra Muscharts inmiddels bekende uitweidingen over familiewapens. Ook nu schuwt Muschart de kritiek op zijn collega heraldici niet. Hij wijst bijvoorbeeld Rietstap terecht in een uitgebreide duiding van de kraanvogel als wapenfiguur.[72]

In de jaren 1951 tot aan zijn dood in 1955 verzorgt Muschart in Gens Nostra onder de titel 'Een en ander omtrent familiewapens' een reeks artikelen over de grondbeginselen van de heraldiek.[73] Daarbij baseert Muschart zich op vijftig jaar onderzoekservaring; aan het begin van de artikelen geeft hij daarvan een samenvatting en verantwoording. Muschart zelf noemt zijn werkwijze voor de artikelen 'van af de wieg beginnen'; het zijn zijn ideeën over het ontstaan en de essentie van familiewapens.[74] Hij zoekt antwoord op de vraag wat de gedachte is geweest van degene die als eerste een wapen koos. Wat volgt is een reeks artikelen over sprekende wapens. Sprekende wapens beelden op een of andere wijze de familienaam uit. De verklaring van sprekende wapens vergt dikwijls kennis van woorden die in onbruik zijn geraakt, anders kunnen gekunstelde beschrijvingen en verklaringen ontstaan.[75] Voor de betekenis van oude woorden zijn we vaak aangewezen op de bijbel, de (middeleeuwse) literatuur, de heemkunde, de taal- en letterkunde, de krijgskunde en zelfs de kookkunst. Als de betekenis van een woord eenmaal bekend is, dan is menig familiewapen onvermoed als een sprekend wapen aan te merken, uiteraard moet het figuur dan wel goed zijn geïndentificeerd. Muschart geeft enkele sprekende voorbeelden van onvermoede sprekende wapens: Tromp (fluit, trompette);[76] Bake (varken);[77] Van der Veeken (Vekemans,Vequemans) (hek).[78] Hij geeft zelfs een voorbeeld van een patroniem dat op deze manier is te duiden: Alfers (vissen).[79] Een anekdote van Muschart over een sprekend wapen wil ik hier graag vermelden. Het gaat om het begrip heul (hoel) – een eenboogs stenen brug – dat voorkomt in de

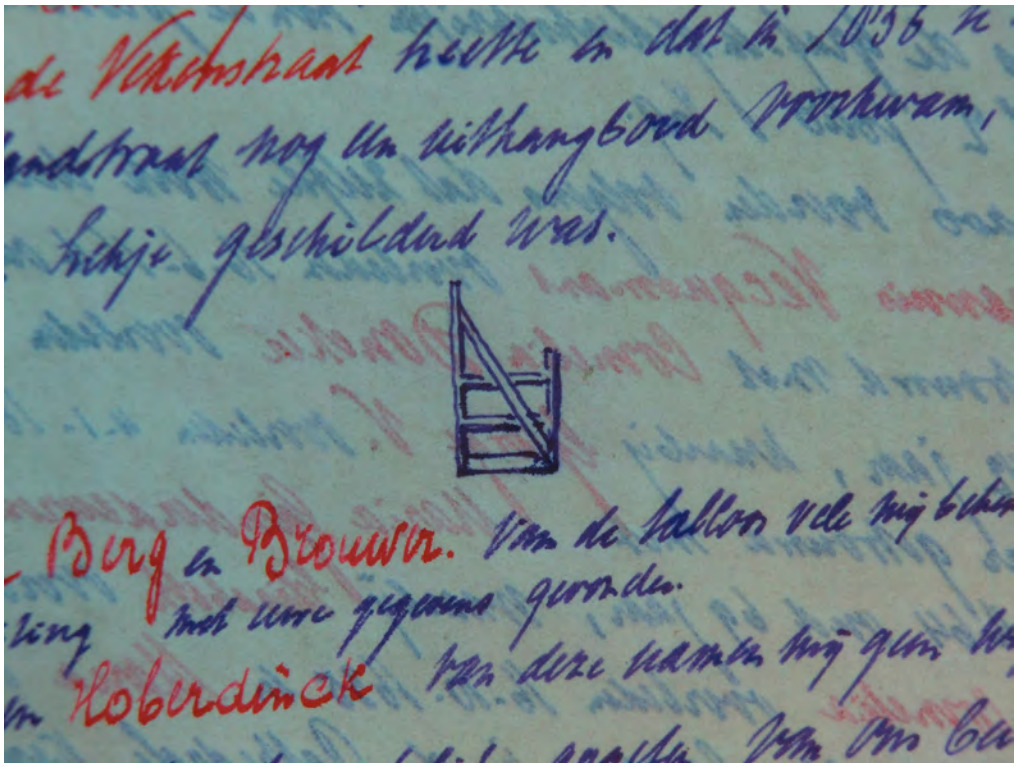

8. Tekening van een hekje (Van der Veeken, Vequemans) conform een uithangbord Ao. 1856 in de Elandstraat te Amsterdam (CARK 23, briefnr. 1633, 24-1-1952).

wapens van de familie(s) Verheul en Van der Heul etc. Toen Muschart als jong zeeofficier logeerde bij zijn nicht te Stellenbosch (Zuid-Afrika), maakte hij daar ter gelegenheid van een bruiloft een rijtoer in de omgeving. Aangekomen bij een stenen bruggetje riep men 'heul, heul', aldus Muschart, waarna er naar oude gewoonte 'geheuld' mocht worden, dat wil zeggen dat de dames en heren van het gezelschap elkaar ongestraft mochten kussen.[80]

Behalve sprekende wapens behandelt Muschart in Gens Nostra ook wapens die afgeleid zijn van een beroep.[81] Het verband tussen familienaam en wapenfiguur is hier minder vanzelfsprekend dan bij sprekende wapens. Het wapen is een toevalligheid omdat de eerste wapenvoerder 'toevallig' een bepaald beroep uitoefende. Zo voerden in de achttiende eeuw twee leden van de familie Van Hoogenhuijze o.a. drie liggende blokjes in hun wapen omdat Pieter Willemszoon van Hogenhuijsen in de zeventiende eeuw timmerman van beroep was.[82] En Pieter Cornelis Boeierman, in 1671 deken van het Schippersgilde te Medemblik, voerde een vaartuig in zijn wapen.[83] Ook de zandlopers in de wapens van predikanten zijn met een beetje fantasie als figuren gebaseerd op een beroep aan te merken.[84] Hetzelfde geldt voor de waterscheppen in de wapens van blekers[85] en misschien ook, afhankelijk van wie in de familie als eerste het wapen voerde, de zweep in het wapen van de familie Drijver.[86]

Ook in Gens Nostra gaat Muschart soms (te) stellig te werk bijvoorbeeld als hij te makkelijk aanneemt dat de zes bollen in het wapen van een persoon met de naam Die Backer, broden – denk aan krentenbollen – voorstellen.[87]

Interessant is wat Muschart vertelt rondom de thematiek vair (bontwerk), uit te spreken als vaar omdat in dit woord de *i* de verlenging van de voorafgaande *a* aangeeft.[88] Muschart omschrijft vair als de heraldische voorstelling van een kostbaar bontwerk bestaande uit samengevoegde stukjes natuurlijk hermelijn en petit-gris; het is een gestileerde voorstelling van bontwerk, denk aan het Engelse woord 'fur'. In de categorie 'leuke weetjes' komen in verband met het begrip vair de glazen muiltjes van Assepoester ter sprake. Wat is namelijk volgens Muschart het geval? Assepoester danste niet op glazen muiltjes, zoals in het sprookje wordt verteld. Dat idee is door verbastering en een onjuiste vertaling uit het Frans ontstaan. Het woord vair is verward met het Franse woord verre dat glas betekent. In feite danste Assepoester dus op muiltjes van het bontwerk vair.[89]

9. Voorbeeld van een vairwapen.

Aan het eind van zijn leven en postuum verschijnen in Gens Nostra nog enkele artikelen over curieuze namen[91] en over familienamen ontleend aan erven (vooral in de Achterhoek).[92]

10. Kop van de rubriek Curieuse namen (GN 1950, p. 184).[90]

6.3 Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie

In het Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie blijkt dat Muschart zijn kennis en ervaring ruimhartig ter beschikking stelde aan anderen. Hij geeft adviezen en inlichtingen zowel aan de auteurs voor het jaarboek als aan personen die zich met een vraag tot het bureau wendden.[93] In de eerste jaargangen van het jaarboek wordt hij menigmaal voor deze activiteiten bedankt. In het jaarboek vinden we ook dat de fichescollectie veelvuldig wordt geraadpleegd.

Muschart schreef in het jaarboek een paar methodische artikelen en artikelen over afzonderlijke wapens. Zo verscheen in het jaarboek van 1947 een artikel onder de titel 'Een en ander omtrent familiewapens', waarin Muschart voorbeelden geeft van sprekende wapens die betrekking hebben op huisnamen – vooral in Amsterdam – en beroepen.[94] Interessant en leerzaam is een artikel in het jaarboek van 1949 onder de titel 'Voetangels en klemmen op het gebied van familienamen en familiewapens'.[95] In de inleiding wijst hij op de misvatting dat het huidige wapen en de huidige naam van een familie altijd ook door de vroegere leden van die familie zijn gevoerd. Enkele tientallen voorbeelden uit Muscharts veertig veertigjarig onderzoek onderbouwen zijn stelling. Met name kwam het voor dat men zijn eigen familienaam liet varen en die van een aangetrouwde familie (moeders familie) aannam en tegelijk al dan niet het familiewapen van die aangetrouwde familie aannam. Muschart eindigt dit artikel met de woorden: 'Ik hoop in de gelegenheid te zijn, in het eerstvolgende jaarboek een vervolg-artikel doch met een ander soort voetangels te kunnen publiceren.' Maar dat is er niet meer van gekomen.

7. De correspondentie van Muschart

Voor de beantwoording van heraldische vragen heeft Muschart meer dan 10.000 brieven geschreven, veelal van 2, 3 of 4 kantjes per brief.[96] Ik heb de brieven bekeken die zijn gericht aan A.R. Kleyn. [97] Het zijn een vijftigtal brieven in het kenmerkende handschrift van Muschart met gebruik van

twee kleuren inkt. Ik denk dat deze brieven een goede afspiegeling zijn van Muscharts gehele correspondentie. In totaal komen meer dan vijfhonderd namen ter sprake, met dien verstande dat Muschart menigmaal laat weten dat hem van een familie geen wapen bekend is of in de gevraagde woonplaats geen wapen gevonden heeft. Daar staat tegenover dat van veel namen meer dan een wapen bekend is, soms veel meer (Brouwer, van der Burg(h), de Vries, Van Dam, Schouten, de Leeuw). Vaak meldt Muschart ook dat hij een familie weliswaar heeft aangetroffen, met vindplaatsen, maar zonder een wapen. Hij heeft dan kennelijk de bedoeling het onderzoek van Kleyn verder op weg te helpen.

11. Muschart tekende een reus bij de beschrijving van het wapen van de familie De Reus (CARK 9, briefnr. 2415, 2-11-1954).

Zoals we Muschart in zijn publicaties aan het werk zien, zo zien we hem ook in zijn brieven. Ook nu vormt hij snel een oordeel met behulp van zijn eigen collectie. De opbouw van zijn betogen is zo goed als hetzelfde als in zijn publicaties. Ook in zijn brieven vinden we veel vindplaatsen. Daarbij stuiten we dan weer op de moeilijkheid, zoals bij de fiches en publicaties, dat veel bronnen opnieuw zijn geïnventariseerd. Een keer vond ik echter als 'bron' slechts: 'volgens mij verstrekte mededeling voert eene familie van der Leij te Edam als wapen.[98] Dat is dus behoorlijk atypisch voor Muschart.

Meer dan in zijn publicaties – waar hij al fors van leer kan trekken – komt in de brieven de gedrevenheid van Muschart naar voren als het om de correcte beoefening van de heraldiek gaat. Rietstap moet het ontgelden als het wapen Des Milleville(s) ter sprake komt. Rietstap heeft dit wapen veel te vaag omschreven want Muschart becommentarieert de omschrijving met de woorden: 'Degene echter, die aan de hand van deze beschrijving dit wapen Des Milleville kan teekenen, is een bolleboos! Ik zou er geen kans toe zien'.[99] Over Van Bloys van Treslong Prins beweert Muschart dat deze meermalen een 'dwaasheid begaat' om een bepaald soort merk voor een zandloper aan te zien.[100] Of Muschart ook doelde op Prins' serie werken 'Genealogische en Heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken van ...', is niet duidelijk.[101] Wat betreft de Indische Navorscher (oude serie), waarvan Bloys van Treslong Prins mede de redactie voerde, wijst Muschart op het geval Blondeel of Arnold waarbij het wapen kennelijk niet juist is en maakt de opmerking: 'dit is dus één van de vele gevallen van onbetrouwbaarheid (rode inkt) van dit werk van Bloys van Treslong Prins'.[102] Wilt u een beeld krijgen van hoe Muschart in zijn brieven heraldische vragen (uitvoerig) behandelt dan kan ik de kwestie Vastrick en aangehuwden aanbevelen.[103]

Muschart en Kleyn gingen vriendschappelijk met elkaar om, in die zin dat Kleyn – wonende in Zeist – bij Muschart in Arnhem op bezoek kwam en dan de warme maaltijd gebruikte. Vanzelfsprekend werd er dan over heraldiek gesproken.[104] In zijn brief van 24 september 1952 dankt Muschart Kleyn voor diens felicitatie met benoeming tot erelid van het genootschap met de opmerking: 'Dit was voor mij een volkomen verrassing'.[105] Soms benadert Muschart Kleyn ook formeel.[106] De precieze aard van de relatie is daardoor moeilijk te peilen.
In de vriendschappelijke relatie werd ook mejuffrouw Van Ark, die Muscharts huishouding verzorgde, betrokken. Zij laat Kleyn menigmaal bedanken voor een zending 'fraaie postzegels' en Muschart ondertekent zijn brieven vaak met 'vriendelijke groeten van ons beiden'. Muschart noemde mejuffrouw Van Ark 'mijn braaf huishoudstertje' met wie hij samen met 'goede vrienden, vriendinnen en kennissen zijn verjaardag heeft mogen vieren'.[107] Hij was waarschijnlijk enigszins melig gestemd, toen hij met veel uitroeptekens beweerde dat Van Ark 'oer oude familie' is 'wier stamvader Noach was'.[108]

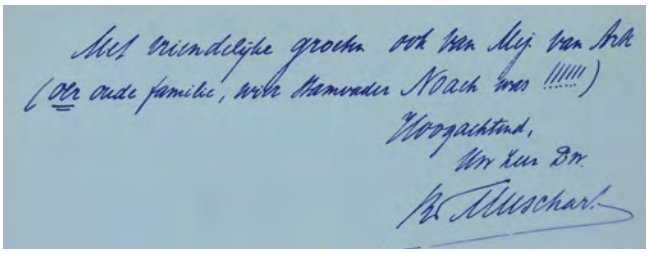

12. Afsluitende woorden van briefnr. 1155, 21-6-1950 (CARK 12).

8. Oorlogsdrama

Tijdens de slag om Arnhem in september 1944 is Muscharts huis aan de Eusebiusbinnensingel 6 verbrand. Een deel van Muscharts collecties, o.a. zijn bibliotheek, is daarbij verloren gegaan. Als Muschart het woord molenaar (vis) behandelt, meldt hij hierover: 'Ook Vader Cats spreekt van een vischje, dat hij molenaar noemde. Hij (Cats) zegt ergens (waar kan ik niet meer nagaan, aangezien al mijn oude voordrachten en mijn mooie geïllustreerde Cats Ao 1690 door brand verloren zijn gegaan) een klein vischje, dat veel in de rivier de Schelde in zijn tijd voorkwam ...'.[109]
Uit Muscharts brieven komen we nog meer te weten over de gevolgen van het oorlogsdrama. Muschart schrijft dat zijn 'hebben en houden' verloren is gegaan.[110] Aan Kleyn meldt hij dat de aantekeningen over zijn eigen familie uit de archieven van Maastricht – die hij destijds met veel moeite had gevonden – verloren zijn gegaan. In 1952 driemaal kort na elkaar laat hij dat aan Kleyn weten als deze met Muscharts kwartierstaat bezig is.[111]
Er zijn ook een of meer handschriften (manuscripten) verloren gegaan. Dat blijkt uit een opmerking die Muschart maakt over het geslachtsregister de Wit door L.C. de Vogel. Het is de vraag of de verloren gegane handschriften originele exemplaren waren of kopieën. Muschart wist dat zelf ook niet, althans

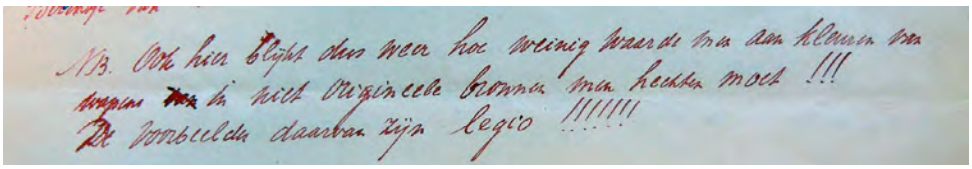

13. Muschart windt zich op over de foutieve kleuren van wapens in niet originele bronnen (CARK 9, onbekend briefnr, onbekende datum, [Kemp]).

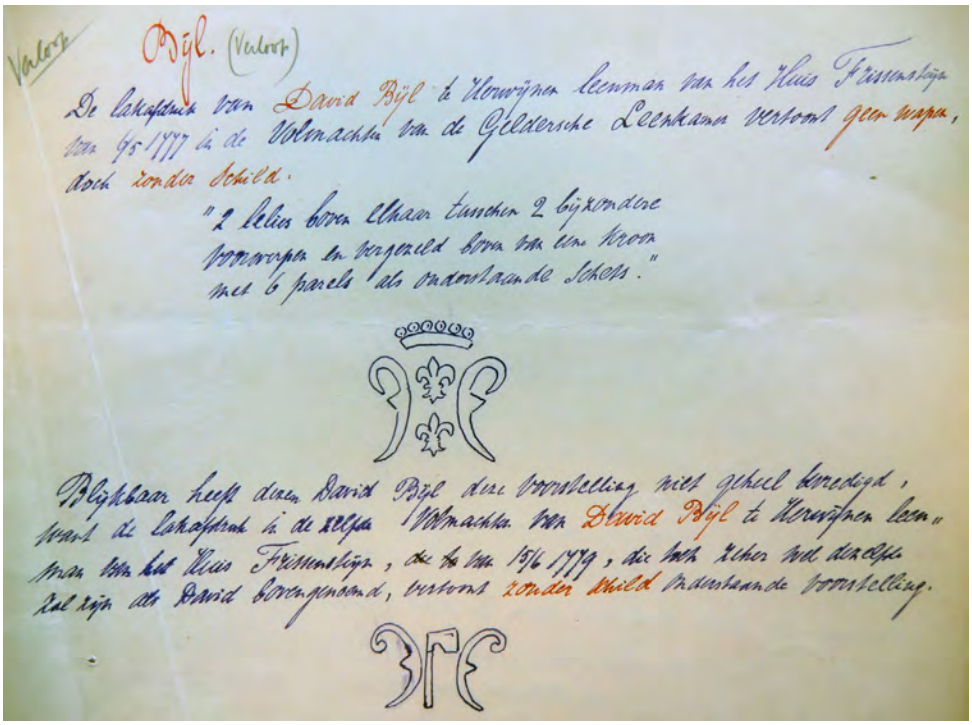

14. Muschart tekende van David Bijl twee lakafdrukken zonder schild (CARK 4, onbekend briefnr. [briefnr. 2592?]) (Bijl).

niet in het geval van het geslachtsregister de Wit.[112] Ik heb hier willen vastleggen dàt er handschriften verloren zijn gegaan en dat Muschart uit die registers informatie heeft opgetekend die in zijn werk is terug te vinden.

9. Wijze lessen

Er zijn al veel wijze lessen ter sprake gekomen. Niettemin, zonder te pretenderen volledig te zijn, volgen hieronder nog enkele voorbeelden.

Als eerste het verschijnsel bijfiguren. Dit zijn voorwerpen die voorkomen in een persoonlijk wapen; dat wapen wijkt dus (enigszins) af van het familiewapen. Bijfiguren zijn te herkennen aan hun kleinere omvang vergeleken met de overige voorwerpen op het schild. Muschart is dit verschijnsel talloze malen op oude zegels tegengekomen.[113] Als een bijfiguur tot hoofdfiguur wordt bevorderd dan wordt (uiteraard) een foutief wapen gecreëerd.[114] Volgens Muschart komt de ster veel als bijfiguur voor, bijna altijd als een vijfpuntige ster.[115]

Talloze waarschuwingen geeft Muschart voor wapens in niet originele bronnen, zoals grafzerken, wapenborden, wapenboeken, wapenkaarten, uithangtekens, eetserviezen, glasramen, alba amicorum en manuscript-genealogieën. Volgens Muschart zijn deze wapens vaak onbetrouwbaar zeker als het om de kleuren gaat.[116] Muschart laat zich niet onbetuigd als het over dit onderwerp gaat. Hij heeft het over de 'waardeloosheid der kleuren in wapens'.[117] En een andere keer met veel uitroeptekens de hartenkreet: 'hoe weinig waarde men aan kleuren van wapens in niet originele bronnen moet hechten'.[118] En ook over een 'chaos' en 'gebeunhaas' met wapens en dat sommige auteurs 'er hun eigen heraldische taal op nahouden en niet wisten hoe men gedeeld en hoe men doorsneden moet weergeven'.[119] Ook Van Ryckhuysen was niet altijd nauwkeurig.[120] Er schijnen personen te zijn geweest die berucht zijn om de fouten in hun wapenboeken.[121] Een uitzondering maakt Muschart voor de wapenboeken van de achttiende eeuwse Delftse burgemeester mr. Willem van der Lely. In deze wapenboeken vond hij (meestal?) de wapens juist afgebeeld.[122]

Wist u dat er lakafdrukken (zegels) zijn met wapenfiguren zonder een schild.[123] Niet te verwarren met een merk.[124]

Wie wil weten hoe Muschart complexe wapens blazoeneert moet diens beschrijving van het wapen de la Palma de San Fuentes lezen. Het is een vertaling van Rietstaps Franse blazoenering.[125]

Muschart was geïnteresseerd in de specifieke kenmerken van streekwapens, ook in die van lokale en plaatselijke wapens. Hij heeft over dit onderwerp enkele artikelen op zijn naam staan.[126] Verwerkt in andere artikelen vond ik ook dat:

- ringen veel voorkomen in wapens van families in de zuide-

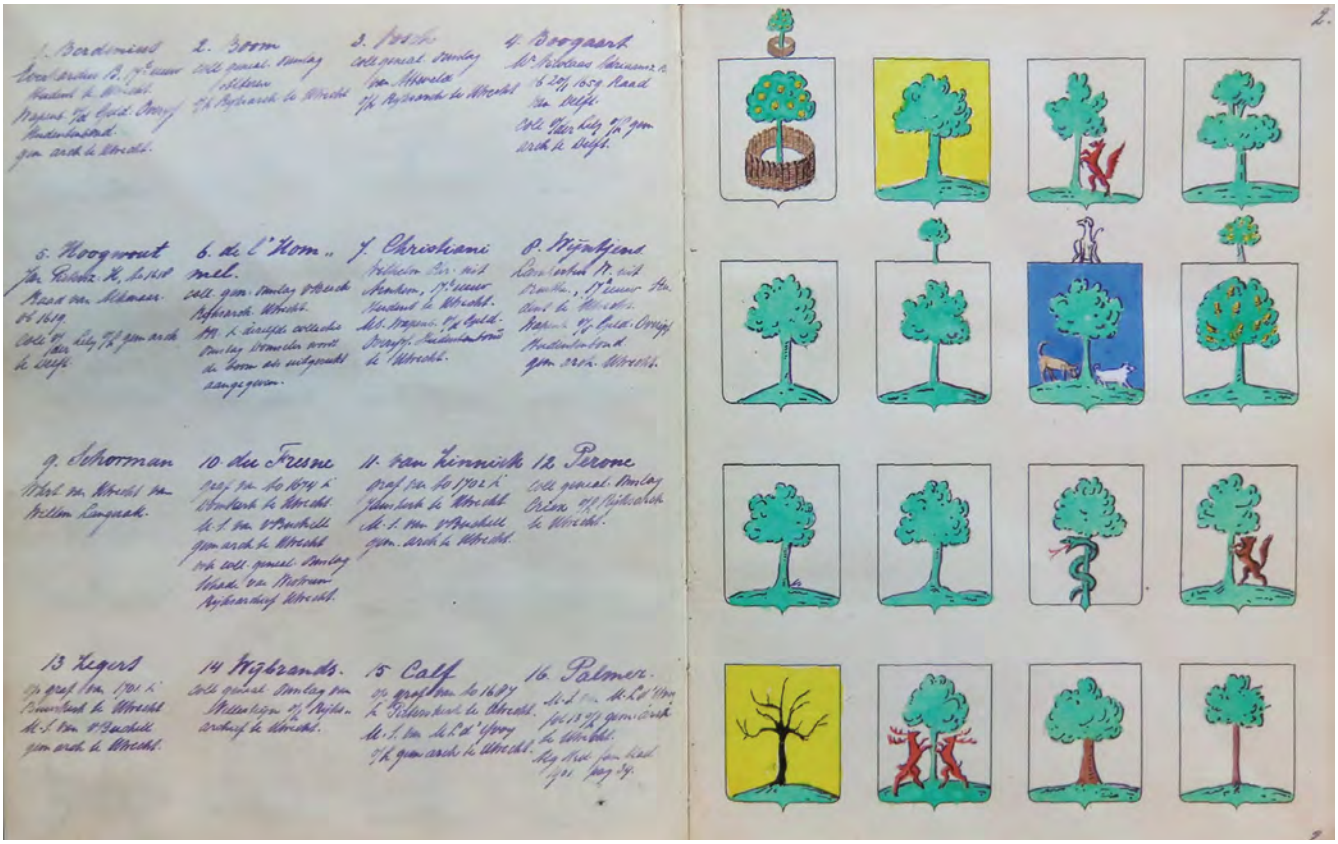

15. Een pagina uit een cahier met systematische geordende wapenfiguren (Coll. CBG).

lijke Gelderse Achterhoek (Doesburg, Doetinchem, 's-Heerenberg) en direct over de grens aldaar in het Emmerikse en Cleefse[127]
- een schuinkruis vergezeld van droogscheerdersscharen veel voorkomt in de streek van Batenburg[128]
- ruiten veelvuldig voorkomen in de wapens van personen die woonden in de grensstreek tussen de hedendaagse provincies Zuid-Holland en Utrecht[129]
- wapens met bellen en een hartschild veel voorkomen in de landstreek De Liemers.[130]

Streekwapens hielden ook Kleyn bezig want in januari 1952 schrijft Muschart aan Kleyn: 'Denk er om, dat het nog wel lang kan duren voor ik de gegevens voor de streekwapenkaart kan verstrekken, want ik zit tot over mijne ooren in het werk.'[131] Zou die streekwapenkaart er gekomen zijn?

De navolgende opmerking van Muschart, die hij in 1949 maakte, kan ik niet op waarde schatten, maar wil ik de lezer toch niet onthouden. Muschart schrijft aan Kleyn, die kennelijk om een oordeel had gevraagd, dat de wapens Nijgh in het Nederland's Patriciaat hem niet bekend zijn. En vervolgt met de woorden: 'De in dit werk voorkomende wapens heb ik steeds genegeerd, omdat ik meermalen heb geconstateerd, dat het op dit gebied onbetrouwbaar is.'[132]

10. Conclusie

Wat mogen we aan het eind van dit artikel concluderen over het werk van Muschart? Muschart verzamelde heel veel gegevens en schiep hierin een ordening met veel systematiek. Door combineren, vergelijken en redeneren komt hij vervolgens tot gefundeerde conclusies. Daarbij geholpen door zijn accuratesse en tekenvaardigheid. Hij heeft een zeer kritische houding t.a.v. de heraldiekbeoefening ook al betreft het gerenommeerde mede heraldici. Dit alles kenmerkt de beoefening van de heraldiek op wetenschappelijk niveau. Zo is Muscharts werk nog steeds van grote waarde. En dan zijn er nog de vele bronvermeldingen die de onderzoeker, ondanks de moeilijkheden bij het terugvinden, ook nu nog zullen inspireren.

We moeten door de vingers zien hoe Muschart soms mede heraldici benadert. We kunnen het goedbedoeld belerend noemen. Evenzo de stelligheid en de rigiditeit die hij af en toe tentoon spreidt. Bedenk dat in Muscharts tijd in Nederland kennelijk geen deskundige heraldici aanwezig waren.[133] Gegeven zijn eigen enorme kennis, dreigt dan al snel een zekere overmoed. Na verloop van tijd sprak misschien ook Muscharts leeftijd een woordje mee.

Wat bewondering en respect afdwingt is de enorme hoeveelheid werk die Muschart heeft verzet; hij werkte zelfs met kerstmis.[134] En dan te bedenken dat hij naast het schrijven van artikelen en brieven en het verstrekken van adviezen, ook

archieven bezocht, aldaar wapens tekende en op pad ging om grafzerken te beschrijven. Daarenboven had hij nog belangstelling voor andere vakgebieden (naamkunde, historische taalkunde).[135] Muschart verkeerde in de omstandigheid dat hij een groot deel van zijn leven zich full time aan de heraldiek heeft kunnen wijden. Een levenswerk waarmee hij de heraldiek een grote dienst heeft bewezen.

Afkortingen

CARK	Collectie A.R. Kleyn (verenigingscentrum NGV Bunnik)
JbCBG	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie
GN	Gens Nostra
HA	Heraldisch Archief
NL	De Nederlandsche Leeuw

Noten

1 Rob van Drie en A.G. van der Steur, *'De liefde zij 't beginsel, de orde zij de grondslag en de vooruitgang het doel'; Leven en werk van de heraldicus R.T. Muschart (1873-1955)* in: Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 2000, p.113-147. Zie voor de necrologieën van Muschart J.C.C.F.M. van den Borne, *Bibliografie van de Nederlandse heraldiek*, 's-Gravenhage 1994.
2 Ik laat in dit artikel Muscharts lezingen, mondelinge adviezen e.d. buiten beschouwing.
3 Voor een gedicht bij het wapen Muschart zie GN 1956, p.274.
4 Muschart wilde zijn gedachten afleiden van een grote teleurstelling in de liefde, *Van Drie en Van der Steur*.
5 *Van Drie en Van der Steur*, p.129 bevat een schemaatje waaruit de onderzoekactiviteit van Muschart is te volgen. Idem, p.137 en 138 per provincie en buitenland (Duitsland) een overzicht van de bezochte locaties en instellingen (geografische dekking). In NL 1919, p.292-293 de locaties die Muschart de eerste 20 jaar van zijn onderzoek heeft bezocht.
6 NL 1938, k.84; GN 1953, p.101.
7 NL 1919, k.292-293.
8 JbCBG 1947, p.9.
9 Van Drie en Van der Steur, p.132.
10 JbCBG 1962, p.126. N.A. Hamers schrijft 26-7-1957 aan A.R. Kleyn (zie hierna): 'dat wijlen de heer Muschart zeer veel onvolkomenheden in zijn gegevens had, af te leiden uit de door hem aan mij verstrekte gegevens, welke ik gecontroleerd heb' (CARK 36).
11 NL 1952, k.260.
12 NL 1953, k.257. Zie ook NL 1954, k.270. Muschart ondertekende zijn brieven aan vrienden kennelijk ook met 'Musch' (NGV, HA, inv.nr. 3, briefnr. 1253, 25-10-1950; de geadresseerde is onbekend).
13 GN 1953, p.114 en 133. Ter gelegenheid van zijn erelidmaatschap werden op p.142-143 de door Kleyn verzamelde 16 kwartieren van Muschart gepubliceerd.
14 GN 1971, p.294. De uitslag: *Mededelingen CBG 25-4 (december 1971) p.1. Ik pleit voor het opnieuw toekennen van deze prijs.*
15 GN1953, 142-143. De kwartierstaat werd Muschart aangeboden t.g.v. zijn 80ste verjaardag op 23-9-1953. Bij het kwartier Kuyck had Muscharts neef O.H. Kuyck enige opmerkingen (GN 1954, p.18-19). Op hun beurt hadden de redactie van Gens Nostra en Muschart hun bedenkingen bij Kuycks opmerkingen (GN 1954, p.19 en NGV-HA, losse aanwinsten, inv.nr. 8, briefnr. 2120, 11-10-1953). Muschart vond overigens deze verjaardag 'een aangename feestdag en volstrekt niet te druk' (idem brief).
16 Dat de combinatie van namen niet uniek is blijkt uit Caspar Anthonie Swaan, ged. Heteren (geref.) 28-1-1717 (*Ons Voorgeslacht 76 (2021), p.115). Ten overvloede: ik ken geen familieverband tussen deze persoon en de familie LaHaye of Mouchard.*
17 De informatie in dit hoofdstuk is grotendeels ontleend aan *Van Drie en Van der Steur. Met dank aan Guus van Breugel (CBG) die bereid was deze paragraaf kritisch te beoordelen.*
18 Zie voor een voorbeeld van zo'n cahier de afbeelding elders in dit artikel.
19 Als vóór 1955, Muscharts jaar van overlijden, gesproken wordt over zoeken in de verzamelingen van Muschart of over 'de collectie van Muschart', bijvoorbeeld NL 1943, k.50 en 51 en NL 1955, k.127, dan bedoelt men waarschijnlijk de verzameling sprokkelfiches van het genootschap. Voor deze verzameling konden leden hun (heraldische) archiefvondsten op voorbedrukte fiches aanleveren. De collectie sprokkelfiches bevat duizenden fiches van Muschart met de tekst 'Aanteekening van R.T. M' (*Van Drie en Van der Steur*, p.125). Deze gegevens van Muschart zijn ook opgenomen in de reguliere fichescollectie. Zie ook NL 1950, k.134-135.
20 GA, Collectie Muschart (toegangsnr. 0474). De collectie bestaat uit veertig inventarisnummers (banden), in totaal 9874 kopieën van twee cahierpagina's van Muschart per kopie plus een gedetailleerde algemene inhoudsopgave.
21 Ad J. de Jong, *Familiewapens in Zuidoost Utrecht, z.pl. (Voorthuizen) 2015, p.193-205, met afbeeldingen van de wapentekeningen in alfabetische volgorde. Op p.204 een brief van Muschart van 1 januari 1915 met enkele opmerkingen over het ordenen van zijn collectie.*
22 Het boekwerk met uitgebreide genealogische toelichtingen is te raadplegen in de bibliotheek van het Archief Eemland. Zie ook: A.C. Zeven, 'Muscharts Wapenboek van Amersfoort', *Heraldisch Tijdschrift, 2000-3, p.49-59 (met een index op persoons- en familienamen).*
23 *Van Drie en Van der Steur, p.113-114.* Muschart had deze woorden op een kalender aangetroffen.
24 GN 1956, p.14 en GN 1957, p.101.
25 Voor meer details verwijs ik naar *Van Drie en Van der Steur*, p.135-136.
26 *Van Drie en Van der Steur, p.134.*
27 Voor een totaaloverzicht van de publicaties van Muschart zie *Van den Borne, alwaar meer dan 100 titels worden opgegeven. Met dien verstande dat de artikelen behorende tot de hierna te noemen rubrieken onder twee nummers zijn ondergebracht.*
28 NL 1912, k.415.
29 NL 1912, k.423-424.
30 Bedenk dat Muschart ook schuil kan gaan achter de antwoorden ondertekend met 'Doc-Bur', d.i. het documentatiebureau van het Genootschap. Muschart behoorde van 1918 tot 1928 tot dit bureau, enige tijd samen met de heraldicus J.C.P.W.A. Steenkamp (1865-1955) (*Van Drie en Van der Steur, p.123-125).*
31 NL 1918, k.286.
32 NL 1918, k.266-270.
33 J.B. Rietstap, *Handboek der wapenkunde, Gouda 1857 (1e druk).*
34 Strikt genomen zijn er twee rubrieken want vanaf 1936 luidt de titel 'Onjuistheden in het Armorial Général van J.B. Rietstap'. Muschart geeft echter zelf aan dat 1936 het vervolg is van 1933.
35 NL 1933, k.19.
36 NL 1933, k.21; NL 1937, k.215. Zie ook NL 1947, k.300; NL 1949, k.54; NL 1950, k.183.
37 NL 1933, k.118.
38 NL 1936, k.311; NL 1937, k.166.
39 NL 1938, k.174.
40 NL 1936, k.361.
41 NL 1936, k.409; NL 1937, k.412.
42 NL 1932, k.213.
43 NL 1933, k.121.
44 NL 1918, k.266. In o.a. NL 1936, k.184, 187, 242 en NL 1939, k.28-29 komt Muschart hierop nog eens terug.
45 NL 1936, k.358.
46 NL 1937, k.60.
47 NL 1933, k.415.
48 NL 1932, k.310.
49 Het zogenaamde 'Wapenboek van Gendt' was kennelijk een bron van Rietstap (NL 1938, k.173). Een bron voor 's-Hertogenbosch NL 1939, k.26.
50 Een bundeltje brieven gericht aan Muschart dat in particulier bezit is maar dat ik mocht inzien, bevat een brief van 13-1-1947 waarin de toenmalige hoofdredacteur van De Nederlandsche Leeuw, mr. W.W. van Valkenburg, Muschart vraagt om geregelde toezending van artikelen op heraldisch gebied. Volgens Van Valkenburg waren bij gebrek aan deskundigen de publicaties van 'ons genealogisch-heraldisch genootschap' op dat moment 'bijna 100 % genealogisch'. Een serie artikelen zoals de rubriek 'Onjuistheden in het Armorial Général van J.B. Rietstap' werd zeer op prijs gesteld. In dezelfde brief beval Van Valkenburg ook de heraldische vragen in de vragenrubriek bij Muschart aan. In zijn brief van 16-2-1947 bedankte Van Valkenburg Muschart voor de eerste serie 'Foutieve wapens in diverse bronnen'. Evenzo voor de toezegging van Muschart om het heraldische gedeelte voor zijn rekening te nemen, 'te meer daar het aantal deskundigen op dit gebied practische nihil is en er toch bij de lezers veel belangstelling voor dergelijke artikelen bestaat'.
51 NL 1953, k.319.
52 NL 1953, k.416; NL 1948, k.60.
53 NL 1954, k.92. In het genoemde bundeltje brieven aan Muschart bevinden zich twee brieven uit maart 1954 van W.J. van Varik (Oegstgeest) en Ch.C. van der Vlis (Leeuwarden) waarin Muschart erop wordt gewezen dat het wapen van de familie Zuurdeeg een deegrol op een bergje deeg voorstelt.
54 NL 1947, k.162.

55 NL 1947, k.269.
56 NL 1947, k.363; NL 1952, k.125.
57 NL 1948, k.13.
58 NL 1949, k.414.
59 NL 1953, k.180.
60 NL 1948, k.173.
61 NL 1947, k.393.
62 NL 1951, k.151.
63 NL 1953, k.109.
64 NL 1947, k.235.
65 Als het gaat over zelfoverschatting kan ik het niet laten om ook een eerder gedane opmerking van Muschart te vermelden. Muschart zou in 1920 verklaard hebben 'het geheele Utrechtsche archief op het gebied van heraldiek doorgewerkt' te hebben zonder een bepaald wapen te zijn tegengekomen (NL 1920, k.215). Voorwaar een gedurfde uitspraak.
66 NL 1947, k.166.
67 NL 1949, k.117 en 225; NL 1953, k.319; NL 1954, k.29.
68 NL 1947, k.168.
69 NL 1948, k.360.
70 In het genoemde bundeltje brieven bevindt zich ook een brief van hoofdredacteur Van Valkenburg van 17-1-1954 waarin deze reageert op een brief van Muschart met bezwaren tegen het gebruik in het maandblad van de toen nieuwe spelling. Muschart sprak in het algemeen van 'verbreking van oude tradities door het moderne geslacht, waarvoor al het oude blijkbaar uit de boze is'. Hij had zelfs gedreigd zijn medewerking aan het maandblad te beëindigen. Van Valkenburg verdedigde zich door te zeggen dat het bestuur de nieuwe, officiële spelling in het maandblad gewild heeft en door Muschart te prijzen voor de kwaliteit van zijn bijdragen.
71 GN 1950, p.157. Vanaf GN 1951, p.1 wordt hij als zodanig in het colofon van het tijdschrift vermeld.
72 GN 1955, p.186-189. Zie ook CARK 4, briefnr. 2031, 1-1-1953 (Van Cranenburg), waar Muschart de kraanvogel duidelijk onderscheidt van andere vogels omdat kraanvogels een poot opgetrokken houden.
73 Wie deze reeks artikelen in een band gebonden wil hebben, koopt N.A. Hamers e.a. ed., *Bij ons in de familie. Genealogische en heraldische bloemlezing uit Gens Nostra 1945-1970, Amsterdam z.j. (1979). Men heeft dan tevens een aantal leerzame heraldische artikelen van andere schrijvers.*
74 GN 1951, p.41.
75 GN 1954, p.83 (Crauwel). Zie ook NL 1932, k.115 en CARK 7, briefnr. 2315, 19-5-1954 (Crauwelaer).
76 GN 1951, p.70-73 en 89-90.
77 GN 1955, p.8-9.
78 GN 1953, p.197-198. Zie ook CARK 23, briefnr. 1633, 24-1-1952.
79 GN 1955, p.129. Zie ook NL1932, k.309.
80 GN 1952, p.63-65. Zie ook GN 1951, p.8-9. Het WNT kent aan het woord heulen o.a. de betekenis toe van kussen bij het overrijden van iedere heul of brug op een speelrit, een oud Zeeuws en Zuid-Hollands gebruik.
81 GN 1955, p.162-164. Sprekende en beroepsnamen zijn door elkaar geraakt in GN 1956, p.43-44, 58-59, 133-137, 261-263.
82 GN 1956, p.43.
83 GN 1955, p.164.
84 GN 1955, p.105-107.
85 GN 1955, p.73-75. Zie ook NL 1951, k.248.
86 CARK 4, briefnr. 2454, 31-12-1954.
87 GN 1955, p.163.
88 GN 1954, p.189-192. Zie ook NL 1947, k.237 en 299. In NL 1934, k.90-91 publiceert Muschart een Frans gedicht waarin op rijm heraldische termen en regels worden gepresenteerd. Hier rijmt vair op chair, wat in tegenspraak is met de uitspraak vaar.
89 GN 1954, p.192.
90 Muschart was absoluut niet gecharmeerd van deze afbeelding. Op 11-1-1952 schrijft hij aan Kleyn: 'Indien de heer Rosier (CvB: de redacteur) van plan mocht wezen, zoo af en toe in Gens Nostra vervolgen te publiceren van mijne Curieuze namen, verzoek hem dan dringend (CvB: in rode inkt) die nonsens afbeelding daarbij weg te laten' (CARK 23, briefnr. 1621).
91 GN 1950 en GN 1952, p.43 de laatste aflevering van deze rubriek eindigt met namen beginnend met een B. Aan het eind van Muscharts leven of door diens overlijden zijn sommige series waarschijnlijk niet voltooid of zijn de laatste bijdragen door elkaar geraakt. Ook eindigt Muscharts laatste bijdrage aan de serie 'Foutieve wapens en namen in diverse bronnen' met een onvervuld 'wordt vervolgd' (NL 1954, k.225).
92 GN 1956 en GN 1957.
93 Bij de overdracht van de collectie was bepaald dat Muschart vanuit zijn huis de afdeling heraldiek van het CBG zou leiden en vragen zou beantwoorden (*Van Drie en Van der Steur*, p.132-133).
94 JbCBG 1947, p.119-126.
95 JbCBG 1949, p.169-180.
96 In de periode 1918-1924 verstuurde Muschart enkele honderden brieven namens het genootschap. In 1924 startte hij een eigen doorlopend nummeringssysteem. In totaal heeft hij in de periode 1924-1955 ongeveer 10.000 brieven geschreven (*Van Drie en Van der Steur, p.125, n. 41, en 133, n. 65). Op 4-8-1945 startte hij een nieuwe nummering (NGV-HA, losse aanwinsten, inv nr. 10, briefnr. 2211, 12-1-1954).*
97 A.R. Kleyn (1909-1979) was genealoog en lange tijd redactielid van Gens Nostra. Zijn collectie, in ons verenigingscentrum in Bunnik, is een zeer rijke verzameling van biografisch, genealogisch en heraldisch materiaal.
98 CARK 26-2, briefnr. 1904, 24-12-1952.
99 CARK 23, briefnr. 1007, 13-12-1949.
100 CARK 4, onbekend briefnr. (Boxman).
101 In NL 1947, k.166 beweert Muschart dat veel grafzerkbeschrijvingen in de kerken van Gelderland niet juist zijn.
102 CARK 26, onbekend briefnr. (Blondeel). Zie ook NL 1947, k.237 en 271.
103 CARK 17, briefnr. 1431, 14-6-1951. De brief is gericht aan de heer Goudswaard, vermoedelijk een vergissing van Muschart.
104 CARK 9, briefnr. 2465, 13-1-1955 en CARK 23, briefnr. 1621, 11-1-1952.
105 CARK 11, briefnr. 1836, 24-9-1952.
106 CARK 30-2, briefnr. 2582, 10-8-1955.
107 Vergelijk *Van Drie en Van der Steur,* p.127.
108 CARK 12, briefnr. 1155, 21-6-1950.
109 GN 1953, p.137.
110 CARK 1, briefnr. 2300, 7-5-1954.
111 CARK 23, briefnr. 1621, 11-1-1952 en CARK 11, briefnr. 1836, 24-9-1952 en CARK 26, briefnr. 1904, 24-12-1952.
112 CARK 1, briefnr. 2300, 7-5-1954.
113 NL 1947, k.394. Zie ook NL 1947, k.147-148 (met kritiek op Rietstap aangaande dit onderwerp); NL 1932, k.115 en 248 en NL 1937, k.217, 411.
114 NL 1948, k.198.
115 NL 1945-1946, k.123, 124; NL 1947, k.394; NL 1949, k.411.
116 NL 1951, k.249; CARK 9, briefnr. 2415, 2-11-1954.
117 CARK 26, onbekend briefnr., 21-1-1953 (Van Sanen).
118 CARK 9, onbekend briefnr., onbekende datum (Kemp).
119 CARK 17, briefnr. 1431 d.d. 14-6-1951 (Vastrick).
120 o.a. NL 1949, k.54 en 55 en 249-250; NL 1950, k.299.
121 NL 1933, k.414-415 en NL 1953, k.219. Muschart noemt Van den Brandeler (Amsterdam) NL 1951, k.249.
122 NL 1948, k.170. Uitzonderingen: NL 1947, k.361; NL 1948, k.132 en NL 1950, k.21.
123 CARK 4, onbekend briefnr. (2592?) (Bijl).
124 NL 1947, k.341.
125 CARK 2, onbekend briefnr.
126 NL 1926, k.220-221; NL 1926, k.340; NL 1927, k.43-47 en 89; NL 1929, k.255; NL 1928, k.87-88; NL 1926, k.98-103; GN 1954, p.146; NL 1978, k.348-350; NL 1928, k.87-88.
127 NL 1937, k.257.
128 NL 1938, k.83.
129 NL 1945-1946, k.124.
130 NL 1949, k.224.
131 CARK 23, briefnr. 1621, 11-1-1952.
132 CARK 23, briefnr. 1016, 25-12-1949. Zie ook NL 1954, k.90 en NGV, HA, losse aanwinsten, inv.nr. 9, briefnr. 2166, 2-12-1953. In NL 1938, k.417 citeert Muschart wel uit Nederland's Patriciaat.
133 Zie hiervoor de brief van Van Valkenburg d.d. 16-2-1947.
134 CARK 23, briefnr. 1016, 25-12-1949.
135 Van Drie en Van der Steur, p. 120.

PETRONELLA J.C. ELEMA

De Groningse kunstschilder Johannes Anticus, 1702-1750, en zijn familie

1. Allegorie op de wijsheid, de kracht en de schoonheid (Bron: Collectie Breda's Museum).

Groningen was in de zeventiende en achttiende eeuw niet zo héél rijk bedeeld met kunstschilders, of eigenlijk: er zijn weinig kunstschilders bekend geworden, vaak omdat hun namen niet aan specifieke schilderstukken vallen te koppelen. Er zijn er wel enkele – zoals Jan Jans de Stomme, Hermannus Collenius, en de schildersfamilie Wassenbergh[1] – die landelijk enige bekendheid genieten, maar van Jannes Anticus had ik nog nooit gehoord. In de jaren negentig verscheen er overigens wel een artikel over hem, zoals ik bemerkte toen mijn oog op deze familienaam was gevallen en ik probeerde na te gaan waaraan die ontleend was.[2]

De kunstschilder

Jannes Anticus was dus kunstschilder, een zelfs die bij de tijdgenoten hoog in aanzien stond. In een overzicht van Nederlandse kunstschilders verschenen in 1751 – Jannes was toen nog maar amper dood, hij overleed namelijk in 1750 – kreeg hij elf pagina's tekst toebedeeld, waaraan veel bijzonderheden te ontlenen vallen.[3] Of het allemaal klopt?

Volgens dit overzicht leerde hij tot zijn twintigste het glasschilderen bij Gerard van der Veen, maar hij haakte naar de gewone schilderkunst en na een interval van een jaar kon hij bij de kunstschilder Jan Abel Wassenbergh in de leer gaan. Omdat zijn meester hem niet de kunst liet afkijken en zich bij het schilderen steevast isoleerde, vertrok hij daar na twee jaar (hij was toen 23 jaar oud) om te gaan reizen, eerst alleen, daarna samen met zijn broer Lambertus Anticus. In de gemelde 'Schouburg' *(zie noot 3)* volgt dan een complete avonturenroman, met herhaaldelijk afgebroken reizen over zee, dreigende schipbreuk, verblijf in Parijs en trektochten door Italië, berovingen, een bezoek aan paus Benedictus XIII die hem

hoogstpersoonlijk de pauselijke bibliotheek toonde, contacten met vele bekende Italianen en kunstbroeders, werkzaamheden in vele Italiaanse steden... Tenslotte keerde hij, samen met zijn broeder, naar Groningen terug waar hij een groot aantal notabelen schilderde, alsook (in opdracht van de provincie) een zolderstuk boven de Tuinzael van het Prinsenhof. Door dat laatste kwam hij in beeld bij de Friese stadhouder Willem Hendrik Karel Friso van Oranje-Nassau, die hem een jaarlijkse wedde beloofde als hij mee naar Breda zou reizen als hofschilder.
Als we het bovenstaande vergelijken met de archiefbronnen uit Groningen, lijkt het chronologisch niet erg te kloppen en ook inhoudelijk heb ik wel wat twijfels. Het lijkt erop dat men voornamelijk de hierboven genoemde oudste bron naschreef. Maar ik laat het aan kunsthistorici over om zich hierover te buigen en beperk mij hier tot de genealogische aspecten van de schilder en zijn familie. Wel geef ik hier een aantal URL's die op Joannes betrekking hebben.[4]

De familienaam

Hoe de naam werd uitgesproken, daar kunnen we alleen maar naar raden. Mijn neiging was om de klemtoon op de eerste lettergreep te leggen, maar latere schrijfwijzen zoals Antiekes laten zien dat het ook de tweede zou kunnen zijn. Waar ik handtekeningen van de schilder zelf zag (in Breda) schreef hij Antiquus.
Het is mij overigens niet gelukt om de herkomst van deze naam te duiden. De suggestie was aanvankelijk, dat de schilder in kwestie – Jannes Anticus – zichzelf zo had genoemd uit kunsthistorische overwegingen, nadat hij als mid-twintiger naar Italië was gereisd om daar de 'antieke' schilderkunst te leren beoefenen. Die redenering hield geen stand, want hij had deze familienaam niet tijdens of na zijn verblijf in het Mekka van de schilderkunst aangenomen. Hij noemde zich al eerder zo, namelijk toen hij een jaar voor zijn vertrek een tweetal petities aan het stadsbestuur aanbood.
Niet alleen dat, zijn naaste familieleden gebruikten dezelfde achternaam. Hun ouders heetten heel gewoon Jan Claessen en Marrigje Jans. Met zulke veelvoorkomende namen is het niet volledig zeker dat we hier met één gezin te maken hebben. Voor hetzelfde geld waren er in deze periode twee gelijknamige echtparen, waarvan dan één elders gehuwd zou moeten zijn (want ik vond geen twee zulke huwelijken). Er is bovendien een groot gat tussen de kinderen van de zo genoemde ouderparen, namelijk tussen 1691/92 en circa 1700. Als we dat in aanmerking nemen, zou 'het andere' echtpaar het volgende zijn:
Jan Claessen, soldaat onder capit. Junius (1690), ondertrouwt Coevorden (attestatie gegeven 27 april), trouwt Groningen 9 mei 1690 Maria [Marie, Marrichje, Marchje] Jansen, van Groningen. Hun kinderen waren dan (afgaande op de wijk waarin zij woonden):

a. Jan Jans, gedoopt Groningen N.K. 2 april 1691 (in Prinsenstraet).
b. Hans Jans, gedoopt Groningen A.K. 23 december 1692 (aan de Rademarkt; hier heet de moeder Maria Hanssens).
c. Martinus Jans, gedoopt Groningen Gr.K. 23 november 1707 (aen't Rademerkt).

Dit laatste kind, ook weer met een groot leeftijdsverschil, is aan hen toegeschreven enerzijds wegens het adres, anderzijds omdat tussen deze doop en die van de in februari 1707 gedoopte Claes Jans [Anticus] een (te) korte periode ligt. Die adressen zijn relevant, want dit alternatieve echtpaar woonde ten zuidwesten van het stadscentrum, en de kinderen Anticus werden allemaal aan de noordkant daarvan geboren.

Uit het echtpaar dat als stamouders van de onderstaande genealogie Anticus wordt opgevoerd kwamen vijf kinderen één- of meermalen met deze naam voor: Jannes zelf, zijn twee zusters, en twee broers. Onder deze broers was zelfs nog een tweede kunstschilder, maar terwijl Jannes in Groningen nooit gildelid werd en een respectabele loopbaan had buiten de stad, bleef Lambartus na de omzwervingen samen met zijn broer in zijn geboorteplaats wonen en werken. In de literatuur werd hij aangeduid als landschapsschilder en niet, zoals zijn broer, primair als portrettist.

Genealogie

I. Jan Claessen, trouwt Maria [Marie, Marrichje, Marchje] Jansen.
Dit vrijwel anonieme echtpaar was de ouders van de reeks kinderen (*zie voor een verantwoording ook de inleiding*) die later met de naam Anticus voorkwamen.
Eén daarvan zal zijn geweest Aaltje Anticus, die ik hier als oudste opvoer. Zij past perfect in de kinderrij, ware het niet dat zij bij haar overlijden werd betiteld als dochter van *Lambartus* Anticus. Ik neem vooreerst aan dat dit een vergissing was voor *diens zuster* en in plaats van zuster dochter moet worden gelezen. Maar er zijn ook andere opties denkbaar.
Uit dit huwelijk:

1. Aaltien Anticus, geboren circa 1699, overleden Groningen (begraven in een gasthuisgraf op het Martinikerkhof) 3 maart 1759,[5] breuk betaald (Aaltien Anticus dochter van Lambartus Anticus in Lamuninge Gasthuijs) 9 maart 1759.
   Aaltjen Anticus werd volgens akte van 21 februari 1749 opgenomen in het Armhuiszitten Convent, ook genoemd Lamuninge [= Lamme Huininge]-gasthuis (een gasthuis is een hofje). Zij betaalde hiervoor ƒ 250 als inkoopsom[6] en later dat jaar, op 25 oktober 1749, nog eens ƒ 30 'voor changement van kamer'. Op de genoemde aktedata (21 februari 1749 en 25 oktober 1749) zijn noch in het rekestboek, noch in het resolutieboek vermeldingen gevonden. Haar leeftijdsopgave is ontleend aan de gasthuisrekenin-

2. Tempelruïne met fontein en beeld van Hercules Farnese.

3. Ruïne van een klassieke poort met herder en vee (Coll. Metropole Museum of Art).

gen. Tien jaar na de opname overleed zij in het gasthuis en haar nagelaten goederen leverden het Arnhuiszittend Gasthuis nog eens ƒ 173.7.5 op.[7]

2. Jannes Jans [Jannes Anticus, Johannes Antiquus], gedoopt Groningen A.K. 11 oktober 1702 (tussen Bottr. str. en Jad), volgt IIa.
3. Casper Jans, gedoopt Groningen N.K. 9 oktober 1704 (tusschen Bottr. Str. en O. Jad), jong overleden.
4. Claas Jans, gedoopt Groningen N.K. 20 februari 1707 (bij Jadsbrug), volgt IIb.
5. Casper Jans, gedoopt Groningen N.K. 3 februari 1709 (in Bottringestr.), volgt IIc.
6. Lambartus Jans, gedoopt Groningen N.K. 18 november 1711 (in Fiolen str.), volgt IId.
7. Anna Jans [bij het huwelijk: Anna Anticus], gedoopt Groningen M.K. 7 april 1714 (in Bloemstr.), ondertrouwt/trouwt Groningen 14/31 juli 1742 Jan Jans, van Groningen.
   Voor haar verscheen bij de ondertrouw als broeder: Johannes Anticus 'professor in arte pictoria'. Het is mogelijk dat zij (onder de namen Jan Jans [Jannes Jansen] en Anna Jans[sen]) een drietal kinderen in Groningen lieten dopen, maar geheel zeker is dat niet. Als het klopt, zou op basis van de vernoeming de bruidegom van 1742 identiek geweest kunnen zijn aan: Jannes, gedoopt Groningen M.K. 17 december 1715, zoon van Jan Jans en Rebecka Jans.
   a. Jannes Jans, gedoopt Groningen M.K. 14 mei 1743 (in Muskengang).
   b. Rebekka Jans, gedoopt Groningen M.K. 12 december 1748 (in Muskengang).
   c. Jannes Jannes, gedoopt Groningen M.K. 1 april 1753 (in de Bredegank).

IIa. Jannes Jans [Jannes Anticus, Johannes Antiquus], gedoopt Groningen A.K. 11 oktober 1702 (tussen Bottr. str. en Jad), schilder, lidmaat op belijdenis Breda 28 maart 1742, 'professor in arte pictoria' (1742), hofschilder van Z.H. de prins, overleden/begraven Breda 14 juli/17 juli 1750 (begraven in de Grote Kerk aldaar), ondertrouwt Breda 22 februari 1742 Anna Maria Biesen, geboortig van Wezel, overleden (als Maria Biesen, vrouw van Joost Hendrik Wolf) 20 januari 1781; zij ondertrouwt/trouwt (2) Breda Grote Kerk 14 februari/4 maart 1764 Joost Henrik Wolf, eerder gehuwd met Jacoba Blekman [Blickman].
Zijn leertijd (bij Jan Abel Wassenbergh) was in 1727 afgesloten. Jannes Anticus kreeg toen ontheffing van de inschrijving bij het stedelijke glazenmaker- en schildersgilde, omdat hij wilde gaan reizen. Hij kon aanvankelijk zijn reisgeld niet bij elkaar krijgen en vroeg het stadsbestuur (hierna: B & R) om een concessie. In zijn eigen woorden:
'Op de req. van Jannes Anticus schilder en ingeseten deser stadt hoe tot voortsettinge van sijn kunst voornemens waar, anstaande voorjaar nae Italien te reijsen, dog niet in staat zijnde zijne reijs derwaarts voort te setten sonder middelen te hebben, dieswegen wel genegen waar voor een of ander heeren eenige stuckjes te schilderen om aldus tot sijn anstaande reijse jeets over te gaaren, versogte dieswegen dat hem moge werden vrijeheid verleend tot het anstaande voorjaar om vrije en onbelemmert voor die hem sulx mogten anbestellen te schilderen, sonder dat daarin door de schilder en glasemaker gilde werde verhindert.'
B & R accordeerden hem om 'in dit geval sonder belemmeringe van de gilde sijn konst te mogen exerceeren tot den 1 maij 1728, hetzij vertreckt off niet, sonder eenige consequentie'.[8]
Dat was beslist een vriendelijk gebaar van het stadsbestuur,

maar aan de andere kant: het kostte hun geen duit, Jannes vroeg niet om een subsidie. Als er hierbij iemand aan het kortste eind trok, dan waren dat natuurlijk zijn collega's, de leden van het schilder- en glazenmakersgilde. Dat gilde was er inderdaad niet erg gelukkig mee en al helemaal niet, toen Anticus zijn vrijheden begon op te rekken: zij betoogden dat het stadsbestuur niet alleen Jannes zonder overleg met het gilde het schilderen had toegestaan, maar bovendien had deze een leerling in huis genomen die hij het glasschrijven leerde.
B & R gelastten daarop Jannes Antikus om geen leerlingen in de glas- en schilderkunst te houden. Hij mocht alleen een jongen in dienst hebben om de verven te wrijven.[9]
Vlak voor de aanvankelijk opgegeven datum van 1 mei verzocht hij om nog vier weken langer te mogen doorwerken om zijn begonnen en bestelde schilderwerk af te maken.[10] B & R waren hem ter wille en accordeerden hem daartoe zelfs twee maanden.
Denkelijk is hij inderdaad in de zomer van 1728 naar Italië vertrokken; na diverse omzwervingen aldaar verbleef hij vermoedelijk tussen 1731 en 1737 te Florence. Uit deze periode is een zelfportret overgeleverd dat aan hem wordt toegeschreven.[11]
Medio 1738 keerde hij terug naar Groningen. 'Jannes Anticus, een fijnschilder van sijne professie zijnde en op sijne konst een seer langen tijdt in Italien en elders heeft gereist, nu eerlangs geretourneert wesende wel voornemens waar sigh alhier ter neder te setten ...' Hij weet dan nog niet of hij zijn aldaar verworven vaardigheden in Groningen te gelde kan maken, en verzocht om daar een 'vierendeel jaars' te mogen werken zonder door het gilde te worden lastiggevallen. Ook dat werd hem toegestaan, mits hij nadien ofwel het werk zou staken, ofwel *de gilde winnen*.[12] Natuurlijk was hij niet precies na drie maanden uitgeschilderd, hij had toen nog werk onder handen, en verzocht nog een poosje op deze voet te mogen doorgaan. 'En dat inmiddels remonstrants broeder Lambertus Anticus, die van deselve professie is, den remonstrant als geselle in de konst assisteren.'[13] Over dat laatste liet het stadsbestuur zich niet uit, maar wat de verlenging betrof gaf het hem de vrijheid om tot mei 1739 door te werken!
In het volgende jaar, 1739, vertrok deze 'Italiaansch Konstschilder' naar Breda, op verzoek van Willem IV, en wel als hofschilder; op 27 augustus 1739 werd hij daar poorter als 'gepensioneerd konstschilder van Sijne Hoogheijd'. Niettemin bleef hij regelmatig in Groningen schilderwerk uitvoeren. Zo was hij in de zomer van 1742 ook in de stad, ten tijde van het huwelijk van zijn zuster Anna. Zijn grootste onderneming was het schilderen van een plafond in de grote zaal in het woonhuis van Jan Albert Sichterman in 1747; dit plafond is echter reeds vrij snel verloren gegaan, vermoedelijk bij een verbouwing in 1770.
In de herfst van 1740 volgde opnieuw een rekest: of hij, wanneer hij 'door concessie van Sijn Hoogheid in dese stadt kan weesen' hier gedurende die korte perioden ongehinderd zijn kunst zou mogen exerceren.[14] B & R vonden het prima: hij mocht jaarlijks acht weken lang hier portretten komen schilderen, mits hij hiervan notificatie deed aan de olderman en hovelingen van het schildersgilde. Tenslotte – maar dat stond er niet bij – schilderde Jannes natuurlijk primair de portretten van de stedelijke hoogwaardigheidsbeklederS... De bestuurders van het desbetreffende gilde waren hier opnieuw niet blij mee: deze toestemming ging in tegen alle artikelen van hun gilderol. Maar toen zij op hun beurt een tegenrekest indienden, wimpelde B & R dat zonder meer af.[15]
Op 27/29 augustus 1739 werd hij dus burger in Breda en enkele jaren later huwde hij er; in 1745 kocht hij van burger en koopman Cornelis van de Leur een huis.[16] Hij tekende deze akten als J. of Joannes Anticuus. Het aangekochte huis, hof en erf stonden aan de noordzijde van de Katerstraat te Breda, grenzende ten O. aan monsr. Armand Hardij en ten W. aan juffr. Pittronella Vedder wed. Staerman; de koopsom bedroeg ƒ 3950 tot 40 grooten vlaams, hij bleef in eerste instantie schuldig ƒ 2875 à 3%.
Begin 1748 kwam hij nog eens in de notariële archieven voor; hij was met een aantal stadgenoten gaan wandelen buiten de Ginniksche poort en werd, nadat hij door een Keyserlijk Ingenieur in het Frans werd aangesproken, door dezen aangevallen. Het hele gezelschap was daarop op de vlucht geslagen...[17]
Al in 1750 overleed hij. Zijn weduwe vestte de vaderlijke erfenis op haar minderjarige zoon Willem d.d. 4 mei 1752 ten bedrage van ƒ 515.10.1 (onderpand genoemde behuizing aan de noordzijde van de Katerstrate), maar het kind overleed nog geen jaar nadien en de akte werd volgens kantmelding van 11 juli 1757 nietig verklaard.
Anna Maria Biesen weduwe Anticus kocht in 1759 een ander huis van de kinderen en erfgenamen van Elisebeth Mullickhuijzen weduwe Hendrick Kup. Dat betrof het huis De Groote Zon, inmiddels omgedoopt in de Rijngraaff, aan de noordzijde van de St. Jans ofte Veterstrate.[18]
Uit dit huwelijk:

1. Ongedoopt kind, begraven Breda Grote Kerk 13 maart 1743.
2. Wilhelmus Anticus, gedoopt Breda 3 september 1744 (getuige A.C. Bijsen), overleden/begraven Breda 4/7 september 1744. Was hij misschien vernoemd naar Joannes' patroon, de prins?
3. Wilhelmus Anticus, gedoopt Breda 18 oktober 1745 (meter: Anna Catarina Biesen), overleden/begraven Breda Grote Kerk 11/13 maart 1753.
4. Adriaen Hendrik Anticus, gedoopt Breda 3 december 1747 (getuige Susanna Margarita Biesen), overleden/begraven Breda Grote Kerk (als: Hendrik Anricus) 13/16 december 1748.

IIb. Claes Jans Anticus [Antikis, etc.], gedoopt Groningen N.K. 20 februari 1707 (bij Jadsbrug), overleden voor januari 1771, ondertrouwt Groningen 28 december 1731, trouwt Winschoten 15 februari 1732 Grietje Feikes [Fijkis, etc.], gedoopt Aduard 8 okt. 1699, begraven Amsterdam (Heiligeweg en Leidschekerkhof, weduwe van Claas Antikis) 13 januari 1771, dochter van Feicko Matthijssen.
Grietje was de dochter van een Feicko Matthijssen, van wie ik verder geen sporen heb kunnen vinden – zelfs niet de naam van zijn vrouw. De beide bekende doopinschrijvingen (behalve

Grietje was er ook een in 1698 geboren zoon Peter) vermelden geen moedersnaam.
De man komt aanvankelijk onder patroniem voor. Ze zijn klaarblijkelijk later naar Amsterdam vertrokken. Hun oudste kind werd gedoopt in Winschoten, hun tweede in Groningen, van de derde heb ik geen doop gevonden.
Uit dit huwelijk:

1. Jans Claassen, gedoopt Winschoten 25 december 1732.
   Hij zal identiek zijn aan Johannes Anticus, van Groeningen, vertrokken op 14 juni 1762 met de VOC naar Batavia waar hij 2 maart 1763 arriveerde.
2. Feidina [Dina, Fiedina] Antiqus, gedoopt Groningen M.K. 21 februari 1734 (Achter de Muur tussen de Ebbingestraat en de Boteringestraat), trouwt (1), ondertrouwt Amsterdam 19 april 1765 Anton [Anton Hendrik] Steenmeijer (met verschillende naamvarianten), van Holthuijsen, geboren circa 1738, wonende in de Goudsblomstraat, mogelijk begraven Amsterdam 25 augustus 1778 als Antonij Steenmeijer (maar dan is zijn weduwe binnen een jaar hertrouwd, wat niet gebruikelijk was), ondertrouwt/trouwt (2) Groningen 17 april/11 mei 1779 Jan Hindriks Siets, van Hanover.
   Bij de Amsterdamse ondertrouw in 1765 werd Dina vergezeld van haar broeder Lambertus Antikes; zij zette een kruisje, de bruidegom ondertekende als *Anton Hendrich Steinmeir*. Beiden gaven op 'ouders doot' (maar dat hoeft niet waar te zijn); Dina was 28 jaar – die leeftijdsopgave maakt haar een jaar of drie jonger dan haar doopdatum aantoont – en Anton 27 jaar oud. Een testament van Hendrik Ziekse en Dina Antikus (op langstlevende) werd slechts één maand na hun huwelijk gesloten.[19]
   Uit het eerste huwelijk:
   a. Hindrik Steenmieijer, gedoopt Amsterdam (Westerkerk, getuigen Lambartus Antikus en Willemiena Kooningh) 16 februari 1766. (Hier heette de moeder Fiedine.)
   b. Grietje Steenmijer, gedoopt Amsterdam (Noorderkerk, getuigen Christoffel Steenmijer en Grietje Oldenmans) 13 maart 1768.
   c. Klaas Steenmijer, gedoopt Amsterdam (Noorderkerk, getuigen Albertus Antikus en Grietje Antikus) 28 juni 1769.
      De naam van die getuige Albertus zal wel 'ingevuld' zijn voor Lambertus; dat was een gebruikelijke vergissing.
   e. Grietje Steenmeijjer, gedoopt Amsterdam (getuigen Lambertes Antikes en Elsie Steenmeijier) 9 april 1775.
3. Lambertus Anticus, geboren [Groningen?] rond 1735, overleden 'in Azië' 23 maart 1780.
   Lambertus Anticus, in Bottr.str., werd lidmaat Groningen maart 1760 en werd in 1765 genoemd als broeder van Dina. Hij trad op 6 januari 1779 als matroos in dienst van de VOC, Kamer Amsterdam, en vertrok vanuit Enkhuizen als matroos met het schip Zeepaard. Dit schip kwam op 13 april 1779 op de Kaap aan en op 3 juli 1779 in Batavia; maar Lambertus was daar geen lang leven beschoren, nog geen jaar later overleed hij.

4. De grootmoedigheid van Scipio. (Bron: Stadhuis Breda).

IIc. Casper Anticus, gedoopt Groningen N.K. 3 februari 1709 (onder patroniem), begraven Rotterdam (oud 66 jaar) 8 februari 1776, ondertrouwt/trouwt Rotterdam 9/25 september 1753 Jannetie Reigersberge, van Wateringen (doop aldaar niet gevonden), gezien het adres mogelijk begraven Rotterdam (als Jannetie Rijgersberg, oud 42 jaar, Noppert) 27 februari 1773.
Bij dit huwelijk zijn zij j.m. en j.d., dus geen van beiden was eerder gehuwd. Wel kunnen ze een voorhuwelijks kind hebben gehad.
De doop van Jannetie Reigersberg trof ik in Wateringe niet aan. Zij was klaarblijkelijk R.K. en er zijn wel enkele Reigers- of Rijgersberg-families in de omgeving, maar ik kon geen duidelijke aanwijzingen voor haar ouders vinden. Een Joanna Rijgersbergh was in 1755 getuige bij de doop van een kind van Piter Voorgou en Agatha Rijgersbergh (haar zuster) maar er waren toentertijd zeker drie Joanna's of Janneties met deze achternaam in Rotterdam actief.
Ook hier signaleer ik weer een groot gat tussen het tweede en het derde kind.
Uit dit huwelijk:

1. Maria Antekust, gedoopt Rotterdam (R.K. Steiger, getuige Barta van Dam, dochter van Gaspar Antekust (acatholicus) en Joanna Rijgersberge) 1 oktober 1752, overleden (als kraamkind van Casper Antekus) begraven Rotterdam 4 november 1752.
2. Johannis Antikus, gedoopt Rotterdam (Peperstraat, getuige Arijaentie van der Hart) 21 oktober 1753, volgt III.
3. Marietje Anticus, gedoopt Rotterdam (in den Oppert, getuige Willemijntje van der Leur) 8 februari 1767, begraven Rotterdam (kind van Casper Antikus, oud 1 jr.) 24 december 1768.

IId. Lambertus Anticus, gedoopt Groningen N.K. 18 november 1711, landschapsschilder, overleden Groningen (datum lijklaken schildersgilde, in Volteringstr.) 16 juni, breuk betaald 20 juni 1772, ondertrouwt/trouwt Groningen 13 juni/1 juli 1739

Marghien Hindriks, van Appingedam (doop aldaar niet gevonden), overleden Groningen (lijklaken A.K., in de Folteringestraat, als weduwe van Lambartus Antikes) 24 oktober 1788.
Marghien had een zuster Hillegje Hindriks, eveneens van Appingedam, die Groningen 2 augustus/19 augustus 1749 trouwde met Solke Paulus, van Woudsend in Friesland. Hij was eerder gehuwd geweest, en wel Groningen 5 april 1729 met Nieltjen Everts, van Groningen.
Bij de huwelijkse voorwaarden tussen Solke Paulus en Hillegje Hindriks verschenen aan bruidegomszijde Reijntje Paulus, broeder, Alexander Talens en Jantjen Everts oom en moeij. Aan bruidszijde Heiltje Vechters wed. Jan Bazuin, moeije, Lambertus Anticus en Martje Hindrix, broeder en zuster.[20]
Tante Heiltjen Veghters, ook al van Appingedam, was Groningen 27 februari 1720 gehuwd met Jan Basuinck. In 1752 maakte zij haar testament op: zij liet al haar goederen na aan haar halfbroeders dochters, met name Hillegjen Hindriks huisvrouw van Solke Pouwels, Margjen Hindriks huisvrouw van Lambertus Anticus, en Ettjen Hindriks j.d.[21] Maar haar oudste nicht Hillegjen Hindriks zou gedurende het leven van haar tegenwoordige man niet anders genieten dan haar aandeel in des testatrices lijfstoebehooren en de jaarlijkse revenuen of opkomsten van haar portie. Als de man van haar tweede nicht Margjen Hindriks mocht versterven en zij tot een tweede huwelijk overgaan, zou haar erfenis vervallen en overgaan op de kinderen uit het tegenwoordige huwelijk (dat met Lambertus Anticus dus). Aan de gemene armen der stad (vermoedelijk Groningen, niet Appingedam) legateerde zij f 25.
Zij zal een dochter zijn geweest van Jan Vechter, van Appingedam, trouwt Appingedam, proclamaties 11/18/25 april 1675 Jantjen Alberts. Mogelijk was hij de bewoner van 'wijlen Jan Vechters huis' waarvan de grond op 15 oktober 1681 werd verkocht.[22] Uit dit huwelijk werd geboren Heyeltjen Jans, gedoopt Appingedam 30 januari 1676.
Jan Vechter, van Appingedam, sackedrager, hertrouwt Appingedam, proclamaties 21/28 december 1684, 4 januari 1685 Hilke Hindrix, weduwe Eltie Aeibes.
Uit dit huwelijk:
a. Derck Jans, gedoopt Appingedam 11 oktober 1685.
b. Heijl Jans, geboren Appingedam 20 april 1687.
Het laat zich aanzien dat de in 1687 gedoopte Heijl in 1720 de vrouw van Jan Bazuin werd. Zij moet een halfbroer Hindrik N. hebben gehad, achtereenvolgens vader van Hilligje, Margje en Etje Hindriks. Vooralsnog heb ik die niet teruggevonden. Was dat misschien een Hindrik Eltjes (uit het huwelijk van Hilke Hindriks met Eltie Aeibes)?
Zoals duidelijk zal zijn was Lambertus Anticus lid van het verver- en glazenmakersgilde; hij werd door hen ook begraven. Jammer genoeg bestaat er geen naamrol van dit gilde: de wel bestaande gilderol vermeldt alleen de diverse reglementen en aanpassingen daarvan.[23] Hij betaalde in elk geval admissiegeld voor dit gilde in 1739, en werd toen ook burger in Groningen (met de beroepsaanduiding kunstschilder). Op dat moment diende hij een rekest in bij het stadsbestuur van Groningen teneinde een monopolie te verwerven:
'Op de requeste van Lambertus Anticus hoe een geruime tijdt alhier het schilderen met veel contantement heeft gedaan, oock konstigh weet kalckschilderen, hetwelcke wel verder soude willen exerceren, versogte dat hem een octroij in het kalckschilderen met uitsluitinge van alle andere mogte worden verleend en nae het exempel dergeene die nieuwe fabrijken doen, tijnjaarige vrijedom der landslasten moge genieten.'[24] B & R stelden gecommitteerden in om dit verzoek te beoordelen, maar wezen het uiteindelijk 'pro ut jacet' [= zoals gesteld, in deze vorm] af.
Hij was lid van de burgerwacht. Dat was een vrij zware belasting en men probeerde daar graag onderuit te komen; het stadsbestuur was echter niet scheutig met vrijstellingen. Een

Landschap (door Lambertus Anticus. Bron niet teruggevonden).

rekest uit 1753 van 'de schilder Anticus, dat hem sijn dimissie als adelbors onder de hopman Tepens om redenen mogte worden geaccordeerd' werd echter toegestaan: B & R ontsloegen hem, 'conform berigt, van de personele wagt'.[25]

De weduwe en kinderen van Jan Heideman verkochten in 1745 aan Lambertus Anticus en Margien Hindrix e.l. een behuizing met een hofje erachter en een gangetje op vrije eigen grond ten W. in Folkeringestrate staande, met een gang ten Noorden. Belendingen of zwetten waren ten N. de clercq Hoitsema, ten O. de straat, ten Z. meester Veltman, ten W. het hof van de clercq Hoitsema. Dit alles inclusief de losse platen en planken in de bottelerie en de bedsteden, twee koperen platen in de heerd, alles tezamen voor ƒ 1190 in drie termijnen te voldoen alsmede twee gouden ducaten tot verering aan de beide dochters Heideman.[26]

Inderdaad stond in 1759 monsieur Anticus vermeld als woonachtig aan de westzijde van de 'Folteringestraat';[27] en in 1765 werd de schilder Anticus genoemd als de noordelijke belending van een huis ten W. in de Folkingestraat.[28]

Aan de schilder Lambertus Anticus en Margien Hindriks verkocht Tallina Eissinge, weduwe Hoitsema, in 1760 drie camers [kamerwoningen] met de grond erachter, ten N. aan de Woert, voor ƒ 862.[29] Eén ervan verkochten de schilder L. Anticus en Margien Hindriks e.l. aan dr. J.H. de Raadt, in 1766; het betrof hun kamer ten Z. op de Woert in de Folteringestraat, met medegebruik van de put en de gang daarheen lopende. Zwetten ten N. en O. de verkopers, ten W. het agterhuis en stallinge van de Lt. Ludolphi, ten Z. de Woert. Prijs ƒ 630, voldaan ƒ 130; de rest bleef uitstaan à 4%.[30]

Lambertus Anticus en Margien Hindriks testeerden begin 1760 op de langstlevende.[31]

Voor Lambertus werd op 20 juni 1772 breuk voldaan, vier dagen na de datum waarop het lijklaken werd geboekt. Hij was dus op een 'deftig' tijdstip begraven, want breuk werd geheven voor begrafenissen buiten de gestelde uren en dat was een teken van welstand en sociaal aanzien. Margien stierf pas in 1788. Erfgenamen van hun ouders waren de twee jongste kinderen, Hilligjen en Hindrikus. Zij lieten de erfenis klaarblijkelijk onverdeeld. Beiden waren ongehuwd, ze zullen allicht samengewoond hebben.

Hillegjen en Hindericus Anticus verkochten in 1789 voor ƒ 1800 aan monsr. B.P. Cremer en Trijntje C. Boon e.l. hun (ouderlijke) behuizing met een bleekveld en hof erachter op vrij eigen grond, gelegen aan de westkant in Volteringe straat. Zwetten waren inmiddels ten N. hopman Ludolphi, ten O. de straat, ten Z. de wed. van Cornellijs Smit en ten W. het hoff van de hopman Ludolphi.[32] Deze kopers schaften later ook nog het vrije medegebruik van een mandelige put aldaar aan.[33]

Hillegijn Anticus alleen verschafte in 1790 ƒ 100 restant koopschat (lees: hypotheek) à 4% over een kamer op Munnekeholm ten laste van Willem Reijnts van de Bos en vrouw.[34]

Samen verschaften Hindericus Lambartus en Hillegien Anticus broeder en zuster dan weer ƒ 600 à 3.75% restante koopschatspenningen over een behuizing aan de westzijde in de Harderingestraat ten laste van Samuel Tijl en Anna Reinders.[35]

In 1815 tenslotte werden in het Heilige Geest Gasthuis (of Pelstergasthuis: een hofje in de Pelsterstraat) opgenomen Hillegien Antikus, oud 69 jaar en Hinderikus Lambertus Antikus, oud 64 jaar. Zij betaalden elk ƒ 400 aan admissiegeld, dit is inkoopsom.[36]

Uit dit huwelijk:

1. Jannes Antikus, gedoopt Groningen Gr.K. 18 maart 1740 (in Poelstrate), overleden (breuk betaald, Voltingestr., jongman) 29 juni 1773.
   Zijn overlijden vond plaats in Groningen: Jan Antijkus, een geselle in Folteringstrate ten huijse van zijn moeder de weduwe van monsr. Antijkus, laken schildersgilde d.d. 3 juli 1773.
2. Heiltje Antikus, gedoopt Groningen A.K. 26 september 1742 (in Pelsterstrate), overleden Groningen (jonge dochter, in Foltering straat, breuk betaald) 12 december 1767.
   Deze Heiltje zal zijn vernoemd naar de suikertante, Heiltje Vechter.
3. Hilligjen [ook: Hillechien] Antikus, gedoopt Groningen A.K. 13 januari 1745 (in Pelsterstrate), overleden Groningen (oud 82 jaar, ongehuwd, in Heilige Geest Gasthuis) 16 juni 1827.[37]
4. Hindricus Lambertus Anticus, gedoopt Groningen A.K. 20 december 1750, lidmaat op belijdenis Groningen (Hinricus Antikus, in Folt.str.) mei 1775, overleden Groningen (als Lambertus Anticus [sic], oud 76 jaar, Pelsterstr. T 60) 19 september 1826.
   Hindericus Anticus en S. van der Tuuk verschenen in 1803 als goede bekenden van de bruidegom Johan Andreas Bergner bij zijn huwelijk met Femetje Elisabeth Boekhoud.[38]

III. Johannes [ook: Jan] Antikes, gedoopt Rotterdam 21 oktober 1753, ondertrouwt/trouwt (1) Rotterdam 2/18 mei 1773 Dirkje Sakhuijsen, gedoopt Schiedam 28 juni 1750 (getuigen Lijsbeth van der Blauw en Maartie Sael), begraven Amsterdam (vanuit het Gast- en Pesthuis) 24 december 1784, dochter van Philip Sakhuijsen en Clasijntie van der Blauw, trouwt (2) [of relatie] vanaf circa 1785 met Johanna Eva [ook: Eva] van der Steen, gedoopt Amsterdam (Westerkerk) 14 maart 1755, overleden Amsterdam (Laurierstraat Waleweespoort 143) 11 december 1825, dochter van Jacobus van der Steen en Eva Mahuu [Mahieu, etc.].

Johanna Eva van der Steen ondertrouwde Amsterdam 6 mei 1774 op negentienjarige leeftijd met Dirk Overveen en kreeg uit dat huwelijk vier kinderen (1775-1781). De man kan zijn begraven vanuit het Gast- en Pesthuis te Amsterdam op 9 juli 1795, maar dat kan ook een naamgenoot zijn geweest. In elk geval heb ik noch in Amsterdam, noch in Rotterdam een huwelijk kunnen vinden tussen Johanna Eva van der Steen en Johannes Antiekus, die eind 1784 weduwnaar was geworden, maar hun eerste kind moet in januari 1786 te Middelburg zijn geboren.

In het inschrijvingsregister van de Amsterdamse Huiszittenhuizen stond zij te boek als weduwe van Dk. Overveen, maar in haar overlijdensakte als weduwe Johannes Antikus zonder dat er verdere gegevens bekend waren. Aangezien dat inschrijvingsregister haar overlijden in december 1825 vermeldde en de overlijdensakte diezelfde datering had, moet de weduwe Overveen toch echt identiek zijn aan de weduwe Antikus.

In Middelburg vond ik de naam Anticus alleen bij onderstaande Elisabeth. De benaderde geboortedata van de andere dochters uit het tweede huwelijk zijn ontleend aan latere BS-akten of bevolkingsregisters.

Uit het eerste huwelijk:

1. Johanna Antikkus [Antikus], gedoopt Rotterdam (Raamstraat, getuigen Dirk Lambergen en Judik van der Blom) 8 mei 1774, begraven Rotterdam (oud ca. 2 jaar) 13 januari 1776.
2. Elisabeth Antikes, gedoopt Rotterdam Grote Kerk (Raamstraat, getuigen Dirk Blok en Elisabeth van den Bos) 3 oktober 1775.
3. Willemina Antiekus, gedoopt Rotterdam (Raamstraat, getuige Willemina Pieters) 9 oktober 1777.
4. Kasper Antikes, gedoopt Rotterdam (in de Kikkersteeg, getuigen Abram Bekker en Adriana van den Bos) 2 maart 1779.

Uit het tweede huwelijk:

5. Aagje Antikus [Aagtje Antiekus], geboren Middelburg circa 18 januari 1786, overleden Rotterdam (oud 55 jaar 1 maand 12 dagen) 26 februari 1841, ondertrouwt/trouwt Rotterdam (Stadstrouw) 22 april/7 mei 1809 Pieter Jacobus Masier, gedoopt Rotterdam (Zuiderkerk, getuigen Katriena Kok en Cornelis den Toorn) 23 augustus 1789, zoon van Abram Masier en Susanna Krijt; hij hertrouwt Rotterdam 5 mei 1841 Magdalena Aplonia van Schaaick.
6. Joanna Antiekus, geboren Middelburg 8 maart 1787, overleden Rotterdam (oud 66 jaar als weduwe Rijke) 1 maart 1853, ondertrouwt/trouwt Rotterdam 9/24 juli 1808 Hermanus Rijke, overlijden niet gevonden; hij trouwde eerder Cool 14 september 1802 Elisabeth van Kampe.
   Uit dit huwelijk:
   a. Joannes Rijke, gedoopt Rotterdam (R.K., statie Leeuwenstraat, getuigen Nicolaas Batenburg en Magdalena Louwer) 18 mei 1809 (toegevoegd werd dat de moeder niet R.K. is), letterzetter, trouwt Amsterdam 27 juni 1855 Vrouwtje Johanna Ruijtenberg, van Geertruidenberg, dochter van Pieter Ruijtenberg en Maria van Dommelen; zij was weduwe van Johann Georg Bloem.
7. Mogelijk ook: Elisabeth Antikus, overleden/begraven Middelburg (Kromme Weeke) 29 oktober/1 november 1788.

Noten

1. De schildersfamilie Wassenbergh / Joop van Roekel (Bedum 2006).
2. 'Onverwacht bijeengebracht', red. J.L. de Jong en E.A. Koster (Groningen 1996). Hierin (op p. 135-142) een artikel door Henk van Veen, Joop van Roekel: Jannes Anticus (1702-1750), een Italiaansch konstschilder uit Groningen.
3. Nieuwe Schouburg der Nederlantsche kunstschilders en schilderessen... door Johan van Gool. Dl. 2. (Den Haag, eigen uitgave, 1751). Blz. 307-318.
4. http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/schouburg ; https://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Antiquus ; https://www.brabantserfgoed.nl/geschiedenis/kunst/van-ca-1550-tot-ca-1800/schilderkunst/schilde-28265221
5. GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Kerkvoogdij [1518], inv.nr. 1753, Licentgelden Martinikerk, 3 maart 1759. Graf no. 508 behoorde aan het Armhuiszittend Convent en lag aan de noordkant van het kerkhof.
6. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv. nr. 10160, oud 43, rekening 1749, fol. 35vo.
7. Ibid., inv.nr. 10170, oud 43, rekening 1759, fol. 35.
8. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 593, Rekestboek dl. 28, 17 november 1727.
9. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 593, Rekestboek dl. 28, 14 januari 1728.
10. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 594, Rekestboek dl. 29, 28 april 1728.
11. Navraag bij de RKD/ Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis leverde helaas geen duidelijke gegevens op m.b.t. een zelfportret.
12. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 599, Rekestboek dl. 34, 30 juni 1738.
13. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 599, Rekestboek dl. 34, 19 september 1738.
14. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 601, Rekestboek dl. 36, 27 oktober 1740.
15. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 601, Rekestboek dl. 36, 3 november 1740.
16. GA Breda, Not. Arch. 0702, not. A. Waelwijck, Allerhande akten, akte no. 64, koopcontract, 14 september 1745, met een daaropvolgende vestbrief d.d. 3 november 1745, GA Breda, Schepenbank, Vestbrieven, inv.nr. 594, blz. 97 e.v., 3 november 1745.
17. GA Breda, Not. Arch. 0988, not. R.M. Damisse, Minuutacten, akte no. 44, 16 februari 1748.
18. GA Breda, Schepenbank, Vestbrieven, inv.nr. 603, blz. 131 e.v., 9 maart 1759.
19. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 3685, RA III ij, 16 juni 1779.
20. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 3610, RA III ij, 18 augustus 1749.
21. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 3616, RA III ij, 8 september 1752.
22. Hoft, A., Vissen rond de Floem: een bijdrage tot het historisch-topografisch onderzoek van de ontwikkeling van de stad Appingedam tot 1810 (Groningen 1990). Blz. 47-48.
23. GrA, Gildearchieven [1325], inv.nr. 37.
24. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 600, Rekestboek dl. 35, 28 november 1739.
25. GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 610, Rekestboek dl. 45, 22 maart 1753.
26. GrA. Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4062, RA III x 128, fol. 126, 13 mei 1745.
27. Petronella J.C. Elema, Huiseigenaren van de stad Groningen, 1765 (Groningen 1995), blz. 90.
28. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4088, RA III x 154, fol. 17vo, 29 april 1765.
29. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4081, RA III x 147, fol. 93vo, 12 mei 1760.
30. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4090, RA III x 156, fol. 1vo, 9 mei 1766, gecancelleerd vertoond 29 augustus 1785 door Margien Hinderks wedu Antikus.
31. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 3632, RA III ij, 4 maart 1760.
32. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4123, RA III x 189, fol. 192vo, 11 november 1789.
33. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4133, RA III x 199, fol. 193, 29 maart 1797.
34. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4124, RA III x 190, fol. 113vo, 7 mei 1790, gecancelleerd vertoond 15 december 1806.
35. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4127, RA III x 193, fol. 51vo, 26 juni 1792.
36. GrA, Heilige Geest Gasthuis [1473], inv.nr. 13.123, 1815, blz. 22 en 45.
37. GrA, Heilige Geest Gasthuis [1473], inv.nr. 13.123, 1815, blz. 22 en 45.
38. GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 3771, RA III ij, 2 juni 1803.

1. Elizabeth Johanna van Lobberecht (1824-1914) en achterkleinzoon Cornelis van der Heijden (1900-1968). Collectie auteur.

Portret van Elizabeth Johanna van Lobberecht

Elizabeth Johanna van Lobberecht wordt op 19 april 1824 te Leerdam geboren als eerste kind van de jonge Dirk van Lobberecht en zijn vrouw Niesje van Bokhoven. Vader Dirk is timmerman van beroep en maakt onder andere voor de gemeente Leerdam doodskisten. Na Elizabeth volgen nog meerdere kinderen die uiteindelijk allemaal op jonge leeftijd overlijden. Zodoende groeit Elizabeth als enig kind op en als zij twaalf jaar is, overlijdt haar vader op 36-jarige leeftijd. Hoe moeder Niesje nu in haar inkomsten voorziet is niet geheel duidelijk. In 1845 hertrouwt zij met de twaalf jaar jongere Gerrit Meijlof, een schippersknecht afkomstig uit Uithoorn. Uit dit huwelijk komen geen kinderen voort. Elizabeth zal rond deze tijd als dienstmeid aan het werk zijn en brengt zo wat geld binnen voor haar moeder en stiefvader. Uit verschillende schriftelijke verzoeken die haar stiefvader onder andere aan het armenbestuur van zijn geboortestad richt, lezen we dat moeder ziekelijk en hulpbehoevend is. Vanaf 1851 schrijft hij met grote regelmaat naar het armenbestuur en met dezelfde regelmaat worden geneesmiddelen en verpleegkosten vergoed door het armenbestuur.

In 1848 zorgt Elizabeth voor grote opschudding in het kleine Leerdam. Ze is in verwachting zonder dat bekend is wie de vader is. Vlak voor kerstmis, op 20 december 1848 bevalt zij van een levenloze zoon. Wie denkt dat daarmee de kous af is,

heeft het mis. In de loop van 1849 raakt Elizabeth weer zwanger zonder dat bekend is wie de vader is. Op 30 augustus 1850 bevalt Elizabeth van een zoon die zij Pieter noemt. Dat is een opvallende naam, aangezien niemand in de familie van Elizabeth die naam draagt. Verwijst ze hiermee naar de (familie van de) onbekende vader van haar zoontje? Helaas kunnen we dat niet met zekerheid zeggen. Inmiddels is Elizabeth 26 jaar en woont nog altijd bij haar moeder en stiefvader. Vanwege haar werk is ze ook regelmatig inwonend bij een familie in Leerdam waar ze als dienstmeid in dienst is. In 1855 is Elizabeth wederom zwanger en ook deze keer is er geen vader bekend. Op 15 februari 1856 bevalt ze van een dochter die ze Louiza noemt. Louiza wordt slechts enkele maanden oud, want ze overlijdt op 31 mei 1856 waardoor de nu bijna zesjarige Pieter als enig kind van Elizabeth achterblijft. Het is 1858 als de dan 34-jarige Elizabeth voor de vierde en uiteindelijk laatste keer zwanger raakt. Ook deze keer is onbekend wie de vader is, de naam is niet terug te vinden op de geboorteakte of op de andere akten die later nog gemaakt zouden worden. Elizabeth bevalt op 28 december 1858 van een gezonde dochter die de namen Niesje Gerdina meekrijgt. Bij de burgerlijke stand wordt overigens de familienaam abusievelijk als 'Lobbregt' genoteerd waardoor Niesje met een andere achternaam door het leven zou gaan dan haar moeder Elizabeth. Nog geen jaar later overlijdt de dan 9-jarige Pieter, waardoor de jonge Niesje (net zoals haar moeder Elizabeth) als enig kind zou opgroeien. De kerkenraad van de Nederlands Hervormde Gemeente te Leerdam, het kerkgenootschap waar Elizabeth toe behoort, spreekt schande van het gedrag van Elizabeth. Ze hebben geen oren naar de oorzaak of de achtergrond van de zwangerschappen van Elizabeth. Ze spreken een censuur uit wat ertoe leidt dat Elizabeth haar jongste dochter niet ten doop mag houden totdat ze beterschap van haar gedrag heeft beloofd en beleden. Als dit eenmaal gebeurd is en de censuur opgeheven is, mag Elizabeth haar dochtertje Niesje op 23 oktober 1859 alsnog ten doop houden.

Elizabeth blijft bij haar moeder en stiefvader wonen tot aan het overlijden van haar moeder in 1881. Zij gaat dan zelf een huisje bewonen en haar stiefvader Gerrit trekt in bij het gezin van Niesje en haar echtgenoot Cornelis van Leeuwen. Enige jaren later vertrekt stiefvader Gerrit naar het oude mannenhuis in Leerdam waar hij in 1893 overlijdt. Elizabeth die uiteindelijk ook bij het gezin van dochter Niesje komt wonen, ziet haar dochter in 1877 trouwen. Dit huwelijk resulteert uiteindelijk in tien kleinkinderen, waarvan zeven de meerderjarige leeftijd bereiken. In 1900 wordt Elizabeth voor het eerst overgrootmoeder en in 1904 poseert de dan 80-jarige Elizabeth met haar oudste achterkleinzoon Cornelis van der Heijden (1900-1968) voor deze foto.

Gezinskaart

Elizabeth Johanna van Lobberecht, geboren Leerdam 19 april 1824, dienstmeid, werkster, overleden Leerdam 20 november 1914, dochter van Dirk van Lobberecht en Nieske Bokhoven.
Kinderen:

1. N.N. van Lobberecht, levenloos geboren 20 december 1848
2. Pieter van Lobberecht, geboren Leerdam 30 augustus 1850, overleden Leerdam 26 september 1859.
3. Louiza van Lobberecht, geboren Leerdam 15 februari 1856, overleden Leerdam 30 mei 1856.
4. Niesje Gerdina Lobbregt, geboren Leerdam 28 december 1858, groentenkoopvrouw, marktvrouw, overleden Leerdam 4 november 1940, trouwt Leerdam 14 augustus 1877 Cornelis van Leeuwen, geboren Leerdam 14 april 1855, koekkramer, overleden Leerdam 2 maart 1905, zoon van Cornelis van Leeuwen (1811-1899), koekkramer en Fijtsia Paulina de Heer (1832-1888). Uit dit huwelijk tien kinderen.[1]

Noot

1 Meer informatie over Niesje Gerdina Lobbregt en haar gezin is te lezen in Gens Nostra, jaargang 73, nr. 2, mei/juni 2018, pag. 162-167.

Lezers reageren

Van M. van der Klaauw kregen wij wij de volgende opmerking:
in Gens Nostra 2022-5 (september/oktober) pag 303 staat in het artikel van Jos Kaldenbach een link naar de Duitse RK kerkboeken.
De url van die website met online kerkboeken is op dit moment: https://data.matricula-online.eu/en/ (of indirect via Icarus: https://www.icar-us.eu/en/cooperation/online-portals/matricula/).

MAARTEN VAN BOURGONDIËN[1]

Persoonskaarten van het CBG gedigitaliseerd

1 en 2. Dave van de Wijngaard aan het werk in het depot (CBG 2021).

Het CBG|Centrum voor familiegeschiedenis (CBG) beschikt over een unieke verzameling kartonnen persoonskaarten, die onmisbaar zijn wanneer je onderzoek doet naar je meer recente familiegeschiedenis. Hun digitale ontsluiting is een mooie aanleiding om de schijnwerpers te zetten op deze belangrijke genealogische basisbron.

4. PKdigitaal - infographic CBG

Bijzondere megaklus

De bij het CBG berustende persoonskaarten zijn onderdeel van het Nationaal Register Overledenen (NRO), dat het CBG namens de overheid beheert. Hiertoe behoren ook de persoonslijsten die afkomstig zijn uit de op 1 oktober 1994 ingevoerde elektronische bevolkingsregistratie (de huidige Basisregistratie Personen).

De persoonslijsten waren meteen vanaf het begin digitaal beschikbaar en makkelijk op naam doorzoekbaar, maar de 5,75 miljoen persoonskaarten moesten decennialang handmatig in fysieke stellingen worden opgezocht. In 2021 ging een lang gekoesterde wens in vervulling en kon een begin worden gemaakt met het digitaliseren en indexeren van de persoonskaarten. Het bijzondere van deze megaklus was dat hij in twee jaar werd voltooid. Twee zaken waren daarbij van doorslaggevend belang: een slimme toepassing van optische tekenherkenning (OCR) en het handwerk van bijna 1.350 vrijwilligers, die via het crowdsourcingsplatform Vele Handen de persoonskaarten hebben geïndexeerd.

Voordelen

De digitalisering en indexering van de persoonskaarten biedt verschillende voordelen:

- De aanvragen kunnen vlotter worden afgehandeld en er is een goede basis voor een nog efficiëntere inrichting van de dienstverlening.
- Er zijn geen vergeefse zoekacties meer als gevolg van verkeerd teruggeplaatste, en daardoor onvindbare, persoonskaarten.
- De kwetsbare (beschadigde) persoonskaarten zijn na vele jaren ook weer vindbaar.
- Van elke persoonskaart is een duidelijke en kwalitatief hoogwaardige kleurenscan gemaakt.
- Het behoud van de originele kartonnen persoonskaarten is beter gewaarborgd omdat ze niet meer dagelijks geraadpleegd worden.
- De digitale controle ('matching') op basis van het volledige NRO maakt het mogelijk om meer recente genealogische bronnen van archiefinstellingen online beschikbaar te stellen omdat de privacy van nog levende personen voldoende is gewaarborgd.

Waarom van belang?

Privacy beperkingen kunnen een struikelblok vormen wanneer je op zoek bent naar gegevens van personen die tussen 1921 en 1 oktober 1994 hebben geleefd. Geboorteakten worden namelijk pas na 100 jaar openbaar, huwelijksakten na 75 en overlijdensakten na 50 jaar. De bij het CBG berustende persoonskaarten bieden dan uitkomst. Ze zijn tegen betaling opvraagbaar met behulp van een formulier dat via de website kan worden gedownload (zie: 'Uittreksels PK/PL' op CBG.nl).

Ingevoerd in 1939

Persoonskaarten maakten deel uit van de Nederlandse bevolkingsregistratie (zie 'Gemeentelijke bevolkingsregistratie als bron' op CBG.nl).

Aan de invoering op 1 januari 1939 ging een heel traject vooraf. De persoonskaart werd al in 1890 onder de aandacht gebracht, maar het duurde tot 1930 voordat er serieus werd geëxperimenteerd met dit nieuwe registratiesysteem. Dankzij deze experimenten zijn er soms persoonskaarten bewaard gebleven van mensen die enkele jaren voor 1939 zijn overleden.

Terug naar inhoud

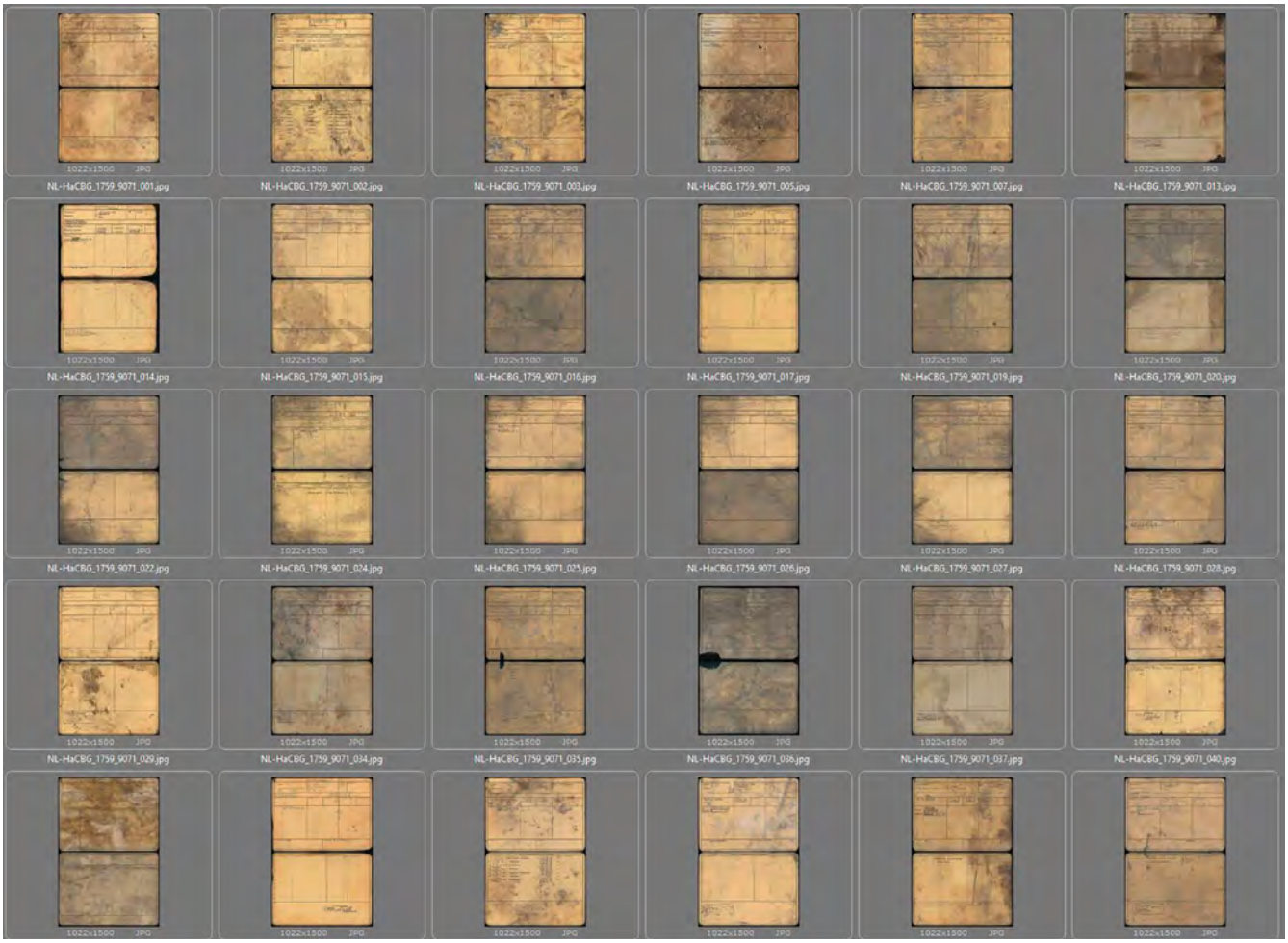

3. Voorbeeld van beschadigde persoonskaarten(Coll. CBG)

De inwoners van de Nederlandse Antillen, Nederlands-Indië, Nederlands Nieuw-Guinea en Suriname vielen niet onder dit registratiesysteem. Van hen is alleen een persoonskaart beschikbaar als zij zich tussen 1939 en 1 oktober 1994 lieten inschrijven bij een Nederlandse gemeente.

Personalia

Persoonskaarten bevatten onder meer de personalia van de hoofdpersoon, de namen van de ouders (vaak met hun geboorteplaatsen en -datums) en gegevens over huwelijk(en), partner(s) en kinderen. Ook de nationaliteit, opeenvolgende woonadressen en beroepen werden genoteerd.
Hou er rekening mee dat kinderen in principe alleen worden vermeld op de persoonskaart van het gezinshoofd. In de praktijk was dat meestal de (stief)vader. Alleen na zijn overlijden, of na een echtscheiding, werden de nog thuiswonende kinderen bijgeschreven op de persoonskaart van hun moeder.

Soms onvolledig

Onvolledigheid van de gegevens speelt vooral een rol bij persoonskaarten die in de beginjaren zijn opgesteld. Hoewel sommige gemeenten meer informatie toevoegden, werden in principe alleen de persoonsgegevens opgenomen die op dat moment actueel en noodzakelijk waren. Gegevens van kinderen die op 1 januari 1939 niet meer thuis woonden, of van kinderen die voor die datum waren overleden, hoefden niet te worden vermeld. Eventuele eerdere huwelijken van de betrokkene en de namen, geboortedatums en -plaatsen van diens ouders kunnen eveneens ontbreken. Dat geldt ook voor levenloos geboren kinderen en kinderen van ongehuwde moeders die direct bij de geboorte werden afgestaan.

Privacy

Persoonskaarten bevatten recente en privacygevoelige gegevens. Daarom mag niet alle informatie worden vrijgegeven. Zo zul je op de scans van het CBG nooit gegevens aantreffen over de kerkelijke gezindte of de reden van verlies van de Nederlandse nationaliteit.
De door het CBG verstrekte scans zijn alleen bestemd voor eigen gebruik. Zonder toestemming van het CBG mag je ze niet publiceren of aan iemand anders doorgeven.

Ook nieuwsgierig geworden naar onze gedigitaliseerde persoonskaarten? Ga dan naar CBG.nl [of: https://cbg.nl/diensten/uittreksels-pkpl/] en vraag ze vandaag nog aan!

Noot

1. De auteur is onderzoeker bij het CBG|Centrum voor familiegeschiedenis.

Gens Nostra Extra

[GN2023-1; NIEUW]
Hermine Dekkers-de Kok: *De familie Thoman in Amsterdam. 'Ich werde beynahe ein ganzer Amster damer'*, 17 p., 2022.

Als kinderen jong in een weeshuis terecht komen, wordt de familiegeschiedenis niet doorverteld. Als je als kind in een Waals weeshuis terechtkomt en zelf een Franse naam hebt, ga je denken dat je wel van de hugenoten zal afstammen. Dat hun grootvader uit Duitsland kwam hebben Henri en Anne Thoman nooit meegekregen en hebben ze dus ook niet aan hun kinderen en kleinkinderen kunnen doorgeven.
We volgen die grootvader, Johann Gerhard Thoman(n), aan de hand van brieven die hij in de loop der jaren naar huis schreef en die daar op de boerderij bewaard bleven. Voor zijn kinderen bleken de militaire en justitiële archieven en het kadaster belangrijke bronnen.
De archieven van het Walenweeshuis leverden informatie over de kleinkinderen en hun familie bij plaatsing in het weeshuis. Maar ook nadat ze het weeshuis verlaten hadden, werden de kinderen met belangstelling gevolgd.
Daarnaast is ook dankbaar gebruik gemaakt het krantenarchief van Delpher en de verhalen die in de familie wel zijn doorverteld.
Een genealogie beginnend met de eerste in de lijn die de naam Thoman(n) voerde is toegevoegd.
Lees het verhaal op https://www.gensnostra/extra

1. Anne Christine Virginie Thoman in de dracht van de Walenweeshuismeisjes (Foto H.J. Weesing,circa 17 september 1873?)

GensDataPro

GensDataPro is het stamboomprogramma van de Nederlandse Genealogische Vereniging. Perfecte registratie en uitmuntende uitvoer van uw stamboom en familiegeschiedenis. Alle informatie vindt u op www.gensdatapro.nl.
GensDataPro is te bestellen in de webwinkel van de NGV op https://ngvledenservice.nlwebshop/

JAN C.C. BORLEFFS

De Amsterdamse familie Das
Van scheepstimmerlui tot korenkooplieden aan de gracht

1. Wapenbord uit het Rechthuis te Watergraafsmeer, vanaf 1934 filiaal van de Amsterdamsche Bank, thans ABN AMRO Bank (collectie ABN AMRO Kunst & Historie, Amsterdam). Jacob Gerard ter Borch, de tienjarige zoon van Pieter ter Borch, heemraad en schepen van de Watergraafsmeer, legde op 18 Juni 1777 de eerste steen van het Rechthuis. De bouwheren waren: Willem van Heemskerk, Pieter ter Borch, Hendrick Das, Jacob Cuyck van Mierop, Wijnand Wiltens, Mr. Cornelis van Lennep, Arend van der Waeyen Warin en Mr. Petrus Nicolaas Arntzenius. Zij allen waren bestuurders van Watergraafsmeer.

Terug naar inhoud

Bij mijn zoektocht naar de herkomst van de Maassluise familie Das[1], stuitte ik op een kleine Amsterdamse familie Das. Omdat ik aanvankelijk veronderstelde dat er verwantschap tussen de Maassluise en Amsterdamse Das'sen bestond, heb ik mij niet alleen in de Maassluise, maar ook in de Amsterdamse familie Das nader verdiept. Er waren argumenten die pasten bij verwantschap tussen beide families, zoals het gebruik van dezelfde voornamen, de gelijkenis in sociale context waarin zij, afgaande op hun beroepen in de scheepvaart, scheepsbouw en visserij, gedurende de eerste generaties vermoedelijk verkeerden en de overeenkomst tussen de door hen gevoerde familiewapens. Verwantschap tussen deze twee families kon echter niet worden aangetoond en bleek zelfs, naarmate het onderzoek vorderde, niet waarschijnlijk. Omdat ik inmiddels ook over de Amsterdamse Das'sen interessante gegevens had verzameld en er over deze familie geen publicaties in de genealogische literatuur zijn verschenen, leek mij dit een goede reden de resultaten van het onderzoek naar deze Amsterdams familie Das vast te leggen.

Pieter Lourensz (geboren omstreeks 1590) was afkomstig uit Wolgast (Mecklenburg-Vorpommern, Duitsland) en was houtkoper te Amsterdam. Zijn zonen Lourens en IJsbrant waren respectievelijk scheepstimmerman en schuitenvaarder. De in dit artikel gepubliceerde gegevens betreffen vooral Lourens en zijn nakomelingen die vanaf 1673 de familienaam Das voerden. Zoon IJsbrant kreeg weliswaar drie zonen en een dochter, maar verdere nakomelingen zijn niet gevonden. Tevens zijn er geen aanwijzingen dat zij de naam Das hebben gevoerd. Passend bij de Duitse herkomst van Pieter Lourensz zijn zijn kinderen en een aantal van zijn kleinkinderen gedoopt in de Lutherse kerk. De nakomelingen van de daarna volgende generaties zijn allemaal in de Nederduits Gereformeerde kerk gedoopt.

Anders dan Lourens kozen zijn zonen, Hendrick Lourensz en Pieter Lourensz, voor een beroep buiten de scheepvaart en scheepsbouw en kwamen in de handel terecht. Hun onroerend goed aankopen in aanmerking nemend heeft hen dat geen windeieren gelegd en ging het hen in financieel opzicht voor de wind. Daarnaast raakten zij door huwelijk geparenteerd aan andere families die hun welvaart aan de handel, met name de graanhandel, te danken hadden. Hendrick Lourensz Das (1654-1706) was eerst wijnverlater en later wijnkoper en destillateur te Amsterdam.[2] Zijn zoon Lourens Das (1680-1749) was korenkoopman te Amsterdam en verwierf in de loop van de jaren een omvangrijke onroerendgoedportefeuille. Lourens' zoon Hendrick Das (1718-1788) was eveneens korenkoopman en vervulde verschillende vooraanstaande nevenfuncties, zoals kanunnik van het kapittel Sint Marie te Utrecht en bestuurlijke functies in Watergraafsmeer. Hendrick en zijn vrouw Sara Berendina Luijkink bleven kinderloos en daarmee stierf deze Amsterdamse familie Das in de loop van de achttiende eeuw in mannelijke lijn uit.

De tweede zoon van Lourens, Pieter Lourensz Das (1661-1704) was net als zijn oudere broer wijnkoper. Zijn huwelijk met de remonstrantse Hasina Koenerding bleef kinderloos.

Behalve deze familie Das waren er in Amsterdam in de zeventiende eeuw nog enkele andere families die ook de naam Das voerden. Oriënterend onderzoek laat zien dat het om tenminste drie andere families Das gaat. Hiervan is die van Goose Jacobsz Das het omvangrijkst. Zijn nakomelingen hebben gedurende vele generaties tot in de twintigste eeuw in Amsterdam en Leiden gewoond. Tot deze familie Das behoren enkele goud- en zilversmeden, waar onder Hendrina Das (Leiden 1691-Amsterdam 1758), één van de eerste vrouwelijke zilversmeden in Nederland.[3] De twee andere Amsterdamse families Das, de nakomelingen van Barent Barentsz Das en Joost Das zijn veel kleiner en vinden hun oorsprong in respectievelijk Zwolle en Harderwijk. Verwantschap met de familie Das die besproken wordt in dit artikel is echter niet gevonden.

Grafsteden in de Oudezijds Kapel

Blijkens de boedelinventarisatie van Lourens Das op 23 juni 1749 opgemaakt na zijn overlijden, was Lourens in het bezit van een tweetal grafsteden in de Oudezijds (OZ) Kapel. Gedurende zeven generaties zijn leden van de familie Das en haar nakomelingen daarin begraven. Graf nr. 251 was volgens de boedelinventarisatie van 1749 weliswaar in zijn bezit, maar stond nog op naam van zijn in 1706 overleden vader Hendrick Das die dat graf op 25 februari 1688 had gekocht.[4] Ruim tachtig jaar later werd het eigendom ervan op 29 februari 1772 overgeschreven op naam van Lourens' dochter (en Hendricks kleindochter) Hendrina Das, weduwe van Pieter de Vries. Vervolgens werd op 24 mei 1805 het graf op naam van Anthony Meijnts, echtgenoot van Lourens' kleindochter Catharina de

NAMEN en WAPENEN
van de
HEEREN PROOST, DECAN, en CANONIKEN CAPITULAREN
van den CAPITULE St MARIÆ t'UTRECHT
die in den jaare 1756 in Leven waaren en vervolgens
als PLENI CAPITULARES sessie genomen
hebben.
DE HEEREN PROOSTEN.
DE HEEREN DECANEN.
DE HEEREN CANONIKEN.
NAMEN en WAPENEN der SECRETARISSEN.
NAMEN en WAPENEN der RENTMEESTEREN.

< 2. 'Namen en wapenen van den Heeren Proost, Decan en Canoniken Capitularen van den Capittule St. Mariae t'Utrecht (..)' met het wapen van Hendrick Das. Vervaardiger: A.F. Schürman, 'pinxit' 1758. In kleur geschilderd op een blad perkament gevat in een zwarte houten lijst, 84x58 cm. (collectie Het Utrechts Archief, Archief Kapittel van Sint Marie te Utrecht).He vijfde wapen van links op de bovenste rij is het wapen van Hendrick Das.

Vries, gezet; 16 februari 1818 op naam van zijn achterkleindochter Hendrina Petronella Meijnts, weduwe van Dr. Nicolaas Wilhem Rauwenhoff en 25 april 1832 op naam van Jan Hendrik Rauwenhoff,[5] de oudste zoon van het echtpaar Rauwenhoff-Meijnts en de zesde generatie gerekend vanaf Hendrick Das. Op 10 februari 1837 werd Albert Johan Rauwenhoff, als laatste nakomeling van Hendrick (zevende generatie) in dit graf begraven.
De tweede grafstede die in de boedelinventarisatie wordt genoemd, graf nr. 205, had Lourens 27 juni 1736 verworven. Dit graf was eerder eigendom geweest van Lourens Lambartij. Ook dit graf bleef gedurende vele generaties in familiebezit. Het eigendom ervan werd 29 februari 1772 overgeschreven op naam van zijn zoon Hendrick Das en daarna, net als graf nr. 251, op 24 mei 1805 op naam van Anthony Meijnts. De verering van graf nr. 205 verliep via een andere Rauwenhoff lijn: op 7 februari 1844 werd de tenaamstelling gewijzigd in die van Anthony Pieter Rauwenhoff, de tweede zoon van het echtpaar Rauwenhoff-Meijnts.

Wapen

Het wapen van de Amsterdamse familie Das is afgebeeld op een in kleur geschilderd perkamenten blad met de wapens van de kanunniken van het kapittel Sint Marie te Utrecht uit 1758. Hendrick Das (1718-1788) was kanunnik van 1743 tot 1773. Op het 'wapenbord' zijn de namen en wapens te zien van de proost, decaan en kanunniken die in 1756 in functie waren.[6]
Het wapen Das toont in zilver een das van natuurlijke kleur staande voor twee gouden korenaren aan (twee) gebladerde gouden stelen op een groene grond.
Er is nog een tweede wapenbord dat het wapen van deze Hendrick Das toont (zie afb. 1). Dit is een wapenbord van de bouwheren van het Rechthuis te Amsterdam uit 1777.[7] Hendrick was een van de bouwheren. In dit wapen is het schildveld blauw in plaats van zilver. De vervaardiger van het Amsterdamse wapenbord heeft zich waarschijnlijk enige artistieke vrijheid veroorloofd en tegen de regels van de heraldiek 'kleur op kleur' geschilderd.
Het wapen van de Amsterdamse familie Das vertoont grote gelijkenis met dat van de Maassluise familie Das. Blijkens de beschrijving van een lakafdruk in de collectie Muschart was het wapen van Cornelis Das (1734-1812), kuiper te Maassluis, als volgt: in zilver een das van natuurlijke kleur staand op groene grond.[8] De toevoeging van de twee korenaren in het wapen van de Amsterdamse Das'sen verwijst waarschijnlijk naar het beroep van Hendrick Das en zijn vader, namelijk korenkoopman.

Verantwoording

Deze genealogie is voor het grootste deel gebaseerd op bronnen van het Stadsarchief Amsterdam, zoals de DTB-boeken, poorterboeken, de Notariële archieven en de archieven van de Weeskamer, de Schepenen (Kwijtscheldingen), de Secretaris (ontvangst van de twintigste penning op de Collaterale Successie) en de Oudezijds Kapel. Daarnaast is gebruik gemaakt van bronnen van het Noord-Hollands Archief te Haarlem, het Utrechts Archief en het Historisch Centrum Overijssel, aangevuld met gegevens van het CBG Centrum voor Familiegeschiedenis. Daar waar in deze publicatie geen referentie is gegeven, zijn de gegevens afkomstig uit bronnen van één van de genoemde archieven. Indien de referentie of de transcriptie van een bron uit deze archieven aanvullende informatie gaf of relevant was voor de onderbouwing van de genealogie of de context van betrokkene, is deze wel gegeven. De auteur dankt de heer C.E.G. ten Houte de Lange voor zijn hulp bij de voltooiing van dit manuscript.

Genealogie

I. Pieter Lourensz, van Wolgast, Mecklenburg-Vorpommern (Duitsland), geboren omstreeks 1590 (geschat), houtkoper (1657), woonde (Regoniers) Lijnbaan (1619), Dwarsboomsloot (1655) en Keizersgracht (1657), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 12 augustus 1661, ondertrouwt (1) Amsterdam 27 april 1619 Femmetje IJsbrants, van Winschoten, geboren omstreeks 1590 (geschat), woonde Lauriersgracht (1619), begraven Amsterdam (OZ Kapel) 16 februari 1655, ondertrouwt (2) Amsterdam 21 april 1657 Catharina Rodenburgh, geboren omstreeks 1610,[9] van 's-Gravenhage (1635), woonde Overtoom (1657, 1662), Grave Straatje (1665) en Prinsengracht (1674), begraven Amsterdam (Nieuwezijds (NZ) Kapel) 14 april 1674, weduwe van Mourits Jacobsz Goltbeeck (Goltbieck) (zij ondertrouwt (3) Amsterdam 22 november 1662 Johan(nes) Tang(e), chirurgijn, weduwnaar van Elbrech Janse, ondertrouwt (4) Amsterdam 27 november 1665 Guiljam Verbiest, wijnkoper aan het Rokin, weduwnaar van Magdalena van Hilten).
Uit het eerste huwelijk:

1. Lourens Pietersz, geboren omstreeks 1620, volgt IIa.
2. IJsbrant Pietersz, gedoopt 4 juli 1627, volgt IIb.

IIa. Lourens Pietersz (1673: Das), gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 31 augustus 1620 (get.: Michiel Theunis, Hans Jansz, Elsken Andries), poorter van Amsterdam (13 november 1647), scheepstimmerman (1647, 1649, 1661, 1664, 1672, 1673), woonde Soutketen (1649, 1652) en Goudsbloemstraat (1657, 1672, 1673, 1674), begraven Amsterdam (Karthuizer Kerkhof) 23 december 1674, ondertrouwt (1) Amsterdam 5 maart 1649 Jannetje Tomas, geboren Kampen omstreeks 1613,[10] woonde Haarlemmerstraat (1649), overleden vóór 1652,[11] ondertrouwt (2) Amsterdam 19 april 1652 Aeltje Hendrix, geboren Deventer 20 juli 1624,[12] woonde Herenstraat (1652), begraven Amsterdam (Karthuizer Kerkhof) 20 mei 1669, dochter van Fredrick Louwrens en Elsken

N.N., ondertrouwt (3) Amsterdam 2 april 1672 Giertje Jans, geboren Zwolle omstreeks 1628,[13] [14] woonde Grimmenisse sluis (1672), begraven Amsterdam (Karthuizer Kerkhof) 29 september 1673, weduwe van Jan Danielsz, ondertrouwt (4) Amsterdam 30 december 1673 Aaltje Jans Hage, geboren Amsterdam omstreeks 1637, [15] begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 17 januari 1687, dochter van Jan Haagen en Marritje Pieters; zij ondertrouwt (2) Amsterdam 2 juli 1677 Jan Wesselsz, weduwnaar van Lijsbeth Dircx.

In de periode na 1657 deed Lourens Pietersz Das verschillende onroerend goed aankopen. Hij kocht op 1 juni 1657 van Andries Jonasz voor 2.100 gulden een huis en erf aan de Goudsbloemstraat (WZ). Vervolgens kocht hij samen met Jan Jansz op 12 februari 1661 voor 550 gulden van Isaac Hendrickxz de Leeuw een huis en erf in de Zalmkopersgang bij de Willemsstraat (Oude Fransepad). Zij verkochten deze opstal op 5 februari 1669 weer voor 660 gulden aan Marritje Martens.

Lourens kocht op 16 februari 1664 voor 300 gulden van Cornelis Jansz Sas een huis en erf aan het Struifsteegje bij de Goudsbloemstraat (ZZ). Zijn erfgenamen verkochten 4 september 1686 deze opstal aan Marretje Cornelis.

Op 17 april 1666 deed hij opnieuw een gezamenlijke aankoop: samen met Jonas Andriesz Dorrevelt kocht hij een huis en erf aan de Goudsbloemstraat (ZZ). Na hun overlijden verkochten de erven van Lourens en Jonas op 27 mei 1694 dit gezamenlijke bezit van hun vaders voor 1.300 gulden aan Jaepje Willems.

Tenslotte verkreeg Lourens Pietersz op 1 juni 1669 van Jacob van Eden het eigendom van twee huizen onder een dak en erven aan de Hazenstraat (OZ). Zijn erfgenamen (Hendrick Das, Pieter Das en Femmetje Das) verkochten deze opstallen op 1 juli 1688 voor 500 gulden aan Gerrit Gerritsz Vischbeek.

Uit het eerste huwelijk:

1. Pieter Lourensz, gedoopt Amsterdam (Nieuwe Kerk) 13 februari 1650 (get.: Hilligonda Spiegels), vermoedelijk jong overleden.

Uit het tweede huwelijk:

2. Hendrick Lourensz, gedoopt 29 maart 1654, volgt III.
3. Femmetje Lourens (1683: Das), gedoopt Amsterdam (Oude Kerk) 4 april 1659 (get.: Catharina Rodenburgh), woonde Anjeliersdwarsstraat (1683), begraven aldaar (Westerkerk) 7 december 1705, ondertrouwt Amsterdam 19 februari 1683, Harmen (Lucasz) Mulder, geboren Uelsen, Niedersachsen (D.) omstreeks 1655,[16] kaarsenmaker (1683), woonde Leliestraat (1683), het Rusland (1691) en Nieuwe Leliestraat (1705), begraven Amsterdam (Westerkerk) 15 mei 1709, zoon van Lucas Mulder en N.N.

   Harmen Lucasz Mulder kocht 18 juli 1691 voor 5.000 gulden van Geesje Hendricks, weduwe van Gerrit Mulder, een huis en erf op het Rusland.
4. Pieter Das (1691: Das), gedoopt Amsterdam (Noorderkerk) 20 november 1661 (get.: Annetien Heindricksz), wijnkoper te Amsterdam (1691), woonde Gelderse Kade (1691) en OZ Voorburgwal (1704), begraven aldaar (OZ Kapel) 29 januari 1704, ondertrouwt (pui) Amsterdam 18 oktober 1691 Hasina Koenerding (Coenderding), geboren Zwammerdam omstreeks 1667 (geschat), remonstrant, woonde Kloveniersburgwal (1691), begraven Amsterdam (Nieuwe kerk) 2 maart 1744, dochter van Steven Koenerding (ex Ds. Johannes Andreas Koenerding, remonstrants predikant, en Haasje van Loon), chirurgijn te Zwammerdam en later in het St. Pieters Gasthuis te Amsterdam, opziener bij Remonstrantse Gemeente Amsterdam, en Marretje Adriaans (zij trouwt (2) Amsterdam 24 maart 1707 Gerard Willink Meures,[17] weduwnaar van Susanna Wendelina Bolarte).

   De oom van Hasina Koenerding, Jan Koenerding, was chirurgijn te Amsterdam, opperman van het chirurgijnsgilde, regent en later pachter van de schouwburg, toneelschrijver en dichter. Hij is afgebeeld op een schilderij van Nicolaas Maes met de leden van het chirurgijnsgilde dat zich in het Amsterdam Museum bevindt. Op dit schilderij zijn afgebeeld Jan Koenerding, Pieter Muyser, Isaac Hartman, Gerrit Verhul, Allardus Cyprianus en Govert Bidloo (lijfarts van Koning-Stadhouder Willem III).[18]

III. Hendrick Lourensz (1680, 1683: Das), gedoopt Amsterdam (Noorderkerk) 29 maart 1654 (get.: Annetge Hendrix), wijnverlater (1678), wijnkoper en destillateur (1684), woonde Egelantiersgracht (1678) en NZ Achterburgwal (1681), kocht 25 februari 1688 graf nr. 251 in de OZ Kapel te Amsterdam, begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 11 november 1706, ondertrouwt (1) Amsterdam 24 september 1678 Marritje Hendricx, van Meppel, geboren omstreeks 1647,[19] woonde NZ Achterburgwal (1678), begraven Amsterdam (OZ Kapel) 17 juli 1679, ondertrouwt (2) Amsterdam 16 februari 1680 Hendrickje Cornelis Decker, gedoopt Amsterdam (Lutherse kerk) 23 april 1656 (get.: Barent Meijnderts, Dorathea Luijckas en Trijntje Carstens), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 20 december 1746, dochter van Cornelis Swensen en Jannetje Wouters, weduwe van Arent van Munster.

Hendrick Lourens Das kocht tussen 1681 en 1687 een viertal panden aan de NZ Achterburgwal (WZ), de tegenwoordige Spuistraat, allen gelegen tussen de Torensteeg en Lijnbaansteeg: op 3 december 1681 voor 378 gulden huis en erf 'De Bazuin' (verkopers Jacob de Grijp en de erven van Reijer Claesz), op 21 maart 1684 voor 2.200 gulden huis en erf (verkoper Gerrit Tijsse Blok), op 24 oktober 1684 voor 1.300 gulden een ½ huis en erf 'De Walvis' (verkopers de erven van Harmen Hendricksz van Duijsburg), en tenslotte op 10 februari 1687 voor 1.325 gulden een ½ huis en erf (verkoper Balthasar van Veen).

Na zijn overlijden kocht zijn weduwe Hendrickje Decker op 23 mei 1726 samen met haar zoon Lourens Das en Jan Boevink van de erven van Jacob Gantelo voor 6.500 gulden het huis met gang en erven 'De Zon' op Marken (OZ), een van de kunstmatig aangelegde eilanden bij de stadsuitbreiding van 1593. Zes jaar later kochten Lourens en Hendrickje voor 7.500 gulden Jan Boevink uit. Vervolgens verkochten zij op 7 juni 1737 'De Zon' voor 22.500 gulden aan Abraham Granade en Izaac

van Daniel Espinoza.
De panden aan de Nieuwzijds Achterburgwal werden door de erven van Hendrikje Decker gefaseerd verkocht. De eerste verkoop, waarbij de erven vertegenwoordigd waren door Lourens Das en Willem Hardenbergh, vond plaats op 27 april 1718. Deze verkoop betrof een tweetal panden die voor 4.000 en 5.000 gulden werden verkocht. De tweede verkoop door de erven van Hendrickje Decker vond pas bijna 80 jaar later plaats. Toen verkochten de erven, vertegenwoordigd door Anthonij Meijnts, echtgenoot van Hendrina Das (kleinkind van Hendrickje Decker), en Everard de Burlet (zoon van Everard de Burlet en Saara du Hen, neef van Sara Bernardina Das-Luijkink), op 6 mei 1794, een van de nog resterende panden aan de NZ Achterburgwal voor 2.787 gulden.
Uit het tweede huwelijk:

1. Lourens Das, gedoopt 18 december 1680, volgt IV.
2. Cornelis Das, gedoopt Amsterdam (Oude kerk) 7 augustus 1682 (get.: Herman Mulder en Grietie Cornelis), woonde OZ Achterburgwal (1722), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 16 april 1722.
3. Johannis Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 6 april 1684 (get.: Jan Jans en Jannetje Wouters), vermoedelijk jong overleden.
4. Aletta Das, geboren Amsterdam omstreeks 1688,[20] begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 11 maart 1748, woonde NZ Achterburgwal (1710), ondertrouwt Amsterdam 18 april 1710 Willem Hardenbergh,[21] gedoopt Amsterdam (OZ Kapel) 28 september 1687, poorter van Amsterdam (11 juli 1710), koopman in ijzerwaren te Amsterdam,[22] woonde Lijnbaansteeg (1710) en NZ Voorburgwal (1716), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 16 jan. 1748, zoon van Hendrick Hardenbergh en Catharina Jacobs.

Willem Hardenbergh kocht op 6 augustus 1716 van de erven van Hendrik Edelaer voor 6.500 gulden een huis en erf aan de NZ Voorburgwal (WZ), gelegen op de hoek met de Lijnbaanssteeg aan de noordzijde. Ruim 20 jaar later kocht hij op 5 september 1738 van de erven van Hermanus Wenkink voor 12.000 gulden een tweede pand aan de NZ Voorburgwal (WZ), genaamd 'Het vliegende kalf', zijnde het tweede huis bezuiden de Lijnbaanssteeg.
Het echtpaar Hardenbergh-Das bleef kinderloos. Aletta Das liet haar vermogen na aan haar broer Lourens Das. Dat vermogen bestond uit het door haar geërfde vermogen van haar twee maanden eerder overleden echtgenoot ter waarde van 13.750 guldens en haar eigen vermogen ter waarde van 55.320 guldens. Beide vermogens omvatten verschillende onroerende goederen en obligaties. Omdat Lourens zelf een jaar later overleed, erfde uiteindelijk zijn zoon Hendrik Das het vermogen van zijn tante. Hij betaalde 12 juni 1749 hiervoor respectievelijk 1.014 gulden (vijftiende penning, de belasting die zijn tante Aletta nog niet betaald had over de erfenis van haar echtgenoot) en 2.995 gulden (twintigste penning, de belasting die hij als neef over het geërfde vermogen moest betalen).[23]

IV. Lourens Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe Kerk) 18 december 1680 (get.: Jan Jansz en Annetje Hendrix), poorter van Amsterdam (23 jan. 1706), korenkoopman te Amsterdam,[24] woonde NZ Voorburgwal (1705), Herengracht (1731) en Singel (1749, 1717), kocht 27 juni 1736 graf nr. 205 in de OZ Kapel te Amsterdam, begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 205) 3 maart 1749, ondertrouwt (1) Amsterdam 23 juli 1705 Anna Maria Bedeke, gedoopt Amsterdam (NZ Kapel) 29 april 1685, woonde Kalverstraat (1705), begraven aldaar (OZ Kapel) 22 mei 1716, dochter van Paulus Bedeke, korenkoopman te Amsterdam,[25] en Anna van der Eijken, ondertrouwt (2) Amsterdam 22 januari 1717 Catrina (Catharina) Beth, geboren Amsterdam (Nieuwe Kerk) 19 februari 1696 (get.: Neeltie Kors en Pieter Beth), woonde Voorburgwal (1717), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 205) 24 april 1761, dochter van Dirk Beth, korenkoopman te Amsterdam, en Hendrikie Kors.
Lourens Das woonde ten tijde van zijn huwelijk met Anna Maria Bedeke aan de NZ Achterburgwal. Bij zijn (tweede) huwelijk met Catharina Beth woonde hij aan het Singel ter hoogte van de Korsjesbrug. Dit huis had hij 31 augustus 1713 voor 5.300 gulden gekocht van de erven van zijn schoonvader Paulus Bedeke.
Zijn tweede echtgenote, Catharina Beth, behoorde tot de familie Beth uit Watergang en omgeving (Landsmeer en Ilpendam) waarvan meerdere leden een rol speelden in het openbaar bestuur.[26] Haar vader, Dirk Beth, was afkomstig uit Watergang, maar woonde reeds ten tijde van zijn huwelijk met Hendrickie Kors aan de NZ Voorburgwal te Amsterdam. Hij was getuige bij het huwelijk van zijn neef (oomzegger) Pieter Beth met Catrina van de Sande dat op 6 juli 1703 te Amsterdam werd voltrokken. De ondertrouwakte vermeldt dat Pieter Beth afkomstig was uit Landsmeer (gedoopt aldaar 23 november 1676) en apotheker was aan de Wolvenstraat in Amsterdam. Dirk Beth en zijn (derde) echtgenote Gerarda Westervelt waren 8 februari 1709 te Amsterdam getuige bij de doop van de Catrina Beth, dochter van Pieter Beth en Catrina van de Sande.
Lourens Das moet financieel in goede doen zijn geweest want zijn onroerend goed aankopen waren talrijk. Voor een deel waren dit bedrijfspanden, maar ook kocht hij panden die voor particuliere bewoning bestemd waren. Op 31 maart 1719 kocht hij voor 400 gulden van Jan Roos 1/20 huis en erf 'De Drie Morianen' aan de Nieuwendijk (OZ) tussen de Oudebrugsteeg en de Karnemelksteeg. Ruim tien jaar later verkocht hij op 3 september 1732 samen met een aantal andere (gedeelde) eigenaren de helft van het pand voor een bedrag van 5.510 gulden aan Hendrik Hendriksz de Vries.
Op 6 april 1724 deed Lourens Das twee aankopen. Samen met zeven andere kopers kocht hij voor 18.000 gulden van de erven van Anna Molshoeck, weduwe van Joannes Backer, een tweetal panden: 'De sterke Samson', een mouterij, en 'Het Potasvat', een huis, erf, mouterij en drogerij, beiden gelegen op het Realeneiland, één van de drie eilanden in het centrum van Amsterdam (de andere eilanden waren Bickerseiland en Prinseneiland). Lourens Das en vier andere mede-eigenaren

verkochten op 23 maart 1731 voor 9.000 gulden hun deel in deze panden aan Willem Willinck en Pieter de Clerq.
Op 20 april 1728 volgde voor 9.000 gulden de aankoop van 'Buiksloot', huis en erf op de Noordermarkt (NZ). De verkopers waren de erven van Reijndert Reijnvis. Zijn grootste onroerend goed aankoop betrof de helft van het pand aan de Herengracht 64 met een wereldbol als onderscheidingsteken, dat hij 5 juli 1731 voor 15.200 gulden kocht van de erven van Pieter van Alderwerelt en zijn echtgenote Clara van Buuren. Uit de registers der Collaterale Successie blijkt dat het huis in 1716 bewoond werd door Jacob Thomasz Teyler en in 1732 door Archibald Thomas Hope.[27]
Daarna volgden nog vier andere onroerend goed aankopen: op 26 oktober 1732 voor 10.500 gulden 'De Dageraad' en 'De Boogaard' aan de het Smallepad een mouterij met vijf pakhuizen (verkopers de erven van Steeven Boogaard); op 26 maart 1734 voor 6.000 gulden een huis, achterhuis en erf aan de Korte Langestraat (OZ), gelegen tussen Blauwburgwal en Korsjespoortsteeg (verkopers de erven van Evert Hendriksz); op 2 juli 1738 voor 3.520 gulden huis en erf aan de Langestraat (OZ) bij de Blauwburgwal (verkopers de erven van Gillis Ekelman) en op 15 november 1740 voor 3.850 gulden 'Het Zuiderzees Welvaren', huis en erf aan de Langestraat (WZ), het derde huis van de Molensteeg, tegenwoordig de Roomolenstraat (verkoper Jannetje Pieters). Tenslotte kocht en verkocht hij samen met zijn moeder Hendrickje Decker een aantal panden op Marken, één van de kunstmatig aangelegde eilanden in het IJ (zie III).
Na het overlijden van Lourens Das werd 23 juni 1749 bij notaris van Aken de inventaris opgemaakt. Daarbij bleek dat de erfenis uit de vele 'goederen, penningen en effecten' bestond. Zijn onroerend goed omvatte meer dan 20 panden onder

3. Kaart Nr. 19 uit het Grachtenboek, Caspar Jacobsz Philips, 1768 (collectie Stadsarchief Amsterdam). Het derde, vierde en vijfde huis van rechts op de derde rij (Herengracht) zijn de nummers 64, 66 en 68. Lourens Das (IV) kocht het huis op nr. 64 in 1731; bij de verdeling van de erfenis na zijn overlijden in 1749 kregen zijn dochter Aletta Willemina Das (IV.7) en haar echtgenoot Hendrik Linquet dit huis. Hendrick Das (IV.5) en zijn echtgenote Sara Bernardina Luijkink woonden vanaf 1763 op nr. 66, het huis dat Sara's vader Berend Luijkink in 1730 had gekocht. Na hun overlijden kreeg zijn zuster Hendrina Das (IV.6) bij de boedelscheiding in 1794 de helft van het huis. Berend Luijkink was ook eigenaar van nr. 68, het huis dat hij na zijn overlijden naliet aan zijn andere dochter, Catharina Luijkink, echtgenote van Hendrik Willem Cramer.

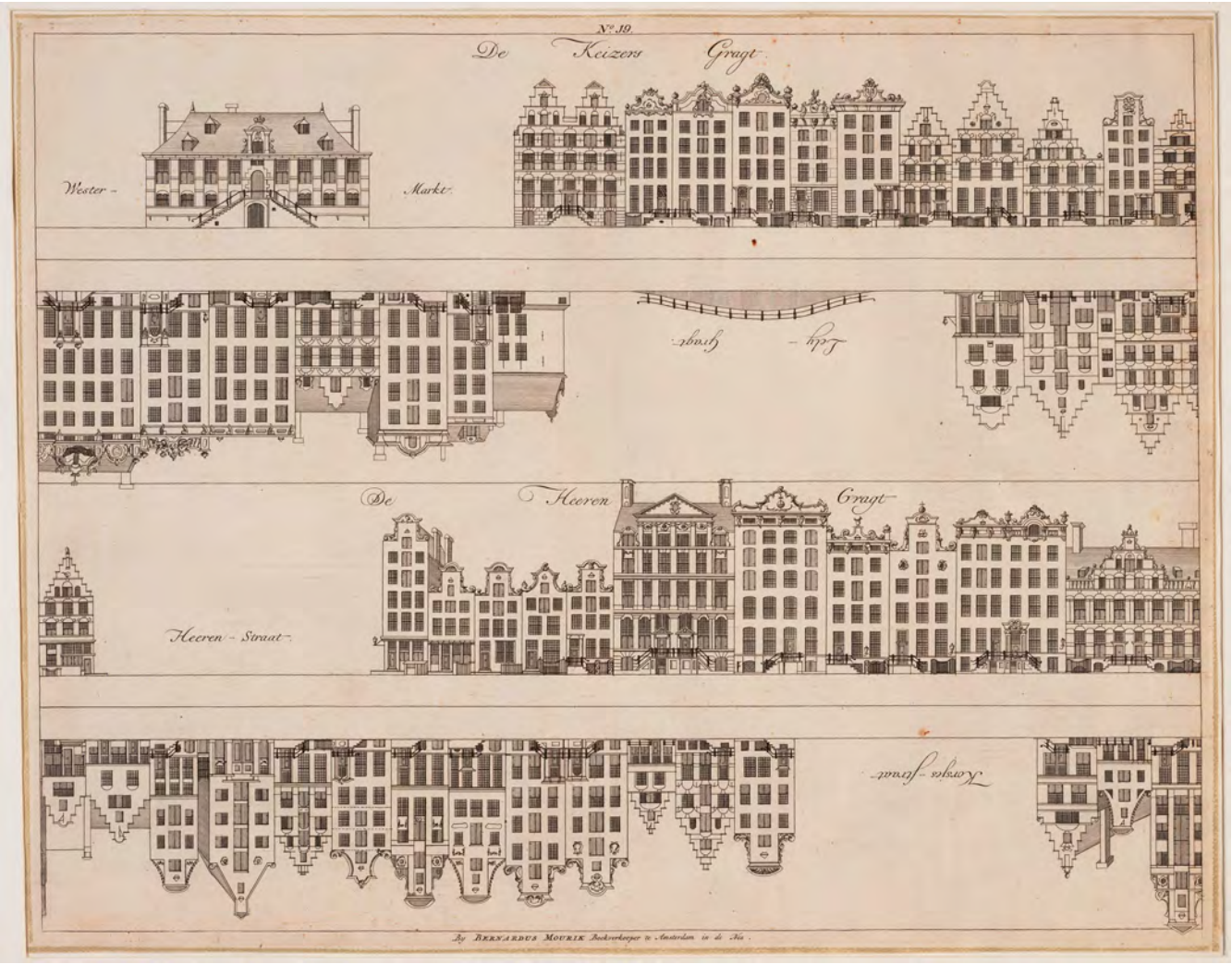

meer aan de Oude Nieuwstraat, Haarlemmerhouttuinen, NZ Voorburgwal, OZ Voorburgwal, Singel, Langestraat, Noordermarkt, Fluwelenburgwal, Leidsegracht en Herengracht. Daarnaast bezat hij 1/3 deel van de mouterij 'De Dageraad' met drie pakhuizen aan het Smallepad, twee grafsteden in de OZ Kapel (nr. 205 ten name van Lourens Das; nr. 251 ten name van Hendrick Das), diverse percelen grond met boerderijen, schepen inclusief hun scheepladingen en een groot aantal obligaties.

Op 25 augustus 1749 machtigden ten overstaan van Hendrik van Aken, notaris te Amsterdam, Catharina Beth, weduwe van Lourens Das, en Hendrina Das, ieder voor 1/5 deel erfgenaam van Lourens Das volgens zijn testament dat 5 februari 1749 bij dezelfde notaris was opgemaakt, hun zoon resp. broer Hendrick Das. Hendrick en zijn andere twee zusters, Anna Margaretha Das en Aletta Willemina Das, waren ieder voor 1/5 deelgenoot van de erfenis van Lourens Das. De machtiging van Catharina en Hendrina betrof de verkoop van hun 2/5 deel van de helft van een stuk land met boerderij, stalling en koetshuis in de Spieringhorner polder te Osdorp, gelegen aan de Spaarndammerdijk, ter grootte van 33 morgen en 335 roeden, aan Louis Mauzij voor een bedrag van 730 gulden.

Uit het eerste huwelijk:

1. Hendrina Das, gedoopt Amsterdam (Oude kerk) 19 november 1706 (get.: Poulus Bedeke en Hendrikie Dekker), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 21 juni 1715.
2. Poulus Das, gedoopt Amsterdam (OZ Kapel) 15 juli 1708 (get.: Paulus Bedekes en Hendrickie Deckers), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 12 december 1708.
3. Anna Margareta (Maria) Das, gedoopt Amsterdam (OZ Kapel) 1 december 1709 (get.: Cornelis Das en Margreta Bedeke), woonde Singel (1741), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 205) 22 juni 1752, ondertrouwt Amsterdam 18 oktober 1741 Hendrik Georgius Colonius, gedoopt Amsterdam (Oude kerk) 26 juli 1715 (get.: Gerrit Colonius en Susanna Colonius), poorter van Amsterdam (1 juli 1735), wijnkoper (1735), woonde Warmoesstraat (1741, 1752, 1780), begraven aldaar (Oude kerk) 11 jan. 1780, zoon van Georgius Colonius, koopman en Neurenbergier (koopman in Neurenberger ijzerwaren) te Amsterdam,[28] [29] en Elisabeth Gersthoven.

Hendrik Georgesz Colonius en zijn echtgenote Anna Margaretha Das woonden na hun huwelijk in de Warmoesstraat. Op 9 jan. 1759 kocht Hendrik voor 9.522 gulden van Willem van der Steegh een huis en erf aan het Singel (OZ), 'het tweede huis van de Huiszittensteeg' (tegenwoordige Raadhuisstraat). Het echtpaar Colonius-Das heeft daar vermoedelijk niet gewoond, want twee jaar later (9 april 1761) verkocht Hendrik het pand voor 12.022 gulden aan Abraham Knipping.

Hendrick en Anna Margaretha hadden naast twee jong overleden kinderen (Elizabeth Catrina Colonius, gedoopt Amsterdam 8 maart 1744, begraven aldaar (Oude Kerk) 25 maart 1744; Lourens George Colonius, gedoopt Amsterdam 12 november 1745, begraven aldaar (Oude Kerk) 27 september 1759) geen andere kinderen. Na het overlijden van Anna Margaretha erfde, 'vermits het overlijden van haar enig kind', haar echtgenoot haar vermogen. Dat vermogen bestond uit onroerende goederen en obligaties ter waarde van 22.248 gulden. Hendrik Colonius betaalde 6 december 1763 hiervoor 1.660 gulden aan belasting (vijftiende penning).

4. Aletta Das, gedoopt Amsterdam (OZ Kapel) 29 november 1711 (get.: Willem Hardenbergh en Aletta Das), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 2 april 1712.

Uit het tweede huwelijk:

5. Hendrick Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 1 mei 1718 (get.: Dirk Beth en Hendrickie Decker), korenkoopman, treedt toe tot het kapittel van Sint Marie te Utrecht als non-capitularis (6 jan. 1741),[30] kanunnik aldaar (1743-1773),[31] bouwheer van het Rechthuis aldaar (1777),[32] schepen Watergraafsmeer (1776, 1785),[33] woonde Singel (1742) en Herengracht (1745), begraven Amsterdam (OZ Kapel, graf nr. 205) 8 mei 1788, ondertrouwt Amsterdam 20 juli 1742 Sara Bernardina Luijkink, gedoopt Amsterdam (Westerkerk) 28 september 1721 (get.: Everhard de Burlet en Saara du Hen), woonde Herengracht (1742), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 205) 13 september 1793, dochter van Barend Luijkink, korenkoopman,[34] en Maria du Hen. Uit dit huwelijk een jong overleden kind.

Het echtpaar Das-Luijkink woonde na hun huwelijk aan het Singel (1742), later aan de Herengracht te Amsterdam in een 'huis en erf, gelegen tussen Herenstraat en Leliegracht over de Bergstraat', dat Hendrik op 18 mei 1745 voor 13.500 gulden van de erven Herman Goverts had gekocht. Bij de boedelverdeling op 8 september 1763 na het overlijden van Barend Luijkink kregen zij het pand Herengracht 66 te Amsterdam, 'het negende huis benoorden de Herenstraat'. Barend Luijkink was in zijn tijd de grootste korenkoper te Amsterdam en eigenaar van de brouwerij 'In de Werelt' en woonde sinds 1730 in het huis aan de Herengracht dat hij destijds voor 34.250 gulden had gekocht. Hij bezat ook het pand Herengracht 68 dat hij verhuurde en dat bij de boedelverdeling na zijn overlijden ten deel viel aan zijn dochter Catharina Luijkink die getrouwd was met Hendrik Willem Cramer. Na het overlijden van Hendrick Das en Sara Bernardina Luijkink, die kinderloos waren, erfde Hendricks zuster, Hendrina de Vries-Das, de helft van het huis aan de Herengracht 66. De andere helft werd verkregen door verwanten van Sara Bernardina Luijkink. [35]

Blijkens het testament van zijn vader Lourens Das had deze voor zijn zoon Hendrick voor 12.000 gulden een plaats als kanunnik in het kapittel van St. Marie te Utrecht gekocht. Lourens had in zijn testament bepaald dat bij de verdeling van de erfenis dit bedrag in mindering moest worden gebracht bij de erfdeel van Hendrick. Als hij die domheersplaats echter niet zou willen innemen, moesten de baten van de domheersplaats tussen zijn erfgenamen worden verdeeld. [36]

6. Hendrina Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 14 juni 1719 (get.: Dirk Beth en Hendrickie Decker), woonde Singel (1751, 1771, 1782, 1795), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 15 juni 1795, ondertrouwt Amsterdam 9 september 1751 Pieter de Vries, gedoopt Amsterdam (Oude kerk) 30 jan. 1718 (get.: Harmanus Micking en Geertruij Graag),

Het kapittel van St. Marie en de bijbehorende Mariakerk zijn volgens overlevering in 1081 gesticht door de Duitse keizer Hendrik IV en de Utrechtse bisschop Koenraad. In 1094 wordt voor het eerst gesproken over een proost van St. Marie. Het kapittel was voor het grootste deel afhankelijk van inkomsten uit goederen die het in de loop der eeuwen als schenking ontvangen had. Deze werden aangewend voor de prebenden van de kanunniken. Het kapittel St. Marie bezat daarnaast zowel een prebende voor de bisschop als voor de Duitse koning/keizer en voor de aartsbisschop van Trier. In totaal telde St. Marie 30 prebenden, derhalve ook 30 kanunniken, net als het kapittel van St. Pieter. Aanvankelijk werden deze door de bisschop, die overigens zelf ook een prebende had, toegewezen. Vanaf de twaalfde eeuw kwam dit begevingsrecht geleidelijk in handen van de deken en stemgerechtigde kanunniken. St. Marie was in 1527 het laatste kapittel dat de toewijzing van prebenden bij toerbeurt invoerde. Het kapittel van St. Marie bezat, naast goederen op de Veluwe, ook goederen in vooral het Utrechtse en Hollandse veenweidegebied, in Zeeland en in het Gelderse en Hollandse rivierengebied.

4. Pieter Jansz Saenredam. De Mariakerk in Utrecht. Waterverf, 48,5 x 35,2 cm, 1636, cat.nr. 28606 (collectie Het Utrechts Archief).

De Mariakerk is in 1566 bij de grote Beeldenstorm de dans ontsprongen, maar werd uiteindelijk in 1580 toch nog slachtoffer van een tweede beeldenstorm. Kort daarna werd de uitoefening van de katholieke godsdienst verboden en werd ook de kerk van St. Marie voor de betreffende erediensten gesloten. Vanaf 1615 is de benoeming van katholieken als kanunnik verboden. Kanunniken konden nog wel worden benoemd, zij het dat zij protestant moesten zijn en derhalve ook geen religieuze functie meer mochten hebben. Gevolg was dat de kapittels, dus ook dat van St. Marie, op den duur volledig protestant werden. Inkomsten van het kapittel werden voortaan aangewend voor o.a. de betaling van predikanten van het nieuwe geloof. Met de jaren werden veel bezittingen van het kapittel verkocht en verloor het aan invloed. Het kapittel van St. Marie is, net als de andere kapittels, bij keizerlijk decreet van 27 februari 1811 opgeheven. De kerk werd daarna gefaseerd gesloopt. Alleen het koor van de kerk werd enigszins gespaard door opname in het gebouw van het huidige conservatorium.[37]

poorter van Amsterdam (1 december 1746), boekhouder (1746), woonde Herengracht (1751) en Keizersgracht (1762), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 6 september1762, zoon van Roelof de Vries, afkomstig van Bolsward, en Elisabeth Kaa.
Hendrina Das woonde ten tijde van de huwelijken van haar dochters Catharina en Sara Hendrina (in respectievelijk 1771 en 1782) als weduwe weer aan het Singel. Na het overlijden van haar broer Lourens Das in 1794 verkreeg Hendrina door vererving het pand Herengracht 66,[38] maar zij heeft daar nooit gewoond. Hendrina overleed een jaar later in haar huis aan het Singel.
Uit dit huwelijk:

1. Catharina de Vries, gedoopt Amsterdam 28 juni 1752, overleden aldaar 8 december 1815, ondertrouwt Amsterdam 13 september 1771 Anthonij Meijnts, geboren Amsterdam 29 oktober, gedoopt aldaar 1 november 1747, kolonel van de schutterij te Amsterdam, lid van het Amortisatiesyndicaaat der Nederlanden, Hoogheemraad van de Zeeburg en Diemerdijk, woonde Herengracht 52,[39] overleden aldaar april 1823, zoon van Gerrit Meijnts en Elisabeth van den Bergh.
   Uit dit huwelijk:
   a. Elisabeth Gerarda Meijnts, geboren Amsterdam 13 februari 1773, overleden aldaar 11 november 1848, ondertrouwt Amsterdam 4 april 1793 Floris Gerrit Kramp, gedoopt Amsterdam 22 november 1761, koopman te Amsterdam, overleden aldaar 7 april 1812, zoon van Albertus Kramp en Jacoba Meijnts.
   b. Hendrina Petronella Meijnts, geboren Amsterdam 31 mei 1774, overleden aldaar 15 januari 1828, trouwt Amsterdam 8 mei 1798 dr. Nicolaas Wilhem

Rauwenhoff, [40] [41] geboren Elburg 4 november 1768, med. dr., president der provinciale geneeskundige commissie te Amsterdam, lid der plaatselijk geneeskundige commissie en regent der beide gasthuizen aldaar, overleden Amsterdam 6 februari 1818, zoon van mr. Jan Hendrik Rauwenhoff en Cornelia Maria de Meester.[42]

c. Gerrit Meijnts, geboren Amsterdam 10 december 1776, directeur Nederlandse Maatschappij van Algemeene Renten Verzekering aldaar, overleden aldaar 11 januari 1861, trouwt Amsterdam 13 augustus 1809 Florentina Catharina Verster,[43] geboren 's-Hertogenbosch 13 augustus 1782, overleden Amsterdam 24 december 1848, dochter van dr. Floris Verster en Antonia Emilia van Heurn.[44]

d. Hendrik Das Meijnts, gedoopt Amsterdam 25 november 1778, overleden Voorburg 15 september 1828, trouwt Amsterdam 14 maart 1828 Anna Maria Elisabeth Kessels, geboren Rotterdam 17 juni 1796, overleden Luik 1840,[45] dochter van Arnoldus Kessels en Cornelia Baesten.

e. Mr. Johann Hendrik Meijnts, gedoopt Amsterdam 2 december 1789, lid van de rechtbank te Amsterdam, overleden Amsterdam 21 februari 1832.

2. Sara Hendrina de Vries, gedoopt Amsterdam 7 november 1760, overleden aldaar 8 augustus 1830, trouwt Amsterdam 27 november 1782 jhr. Johan Goll van Franckenstein,[46] geboren Amsterdam 25 september 1756, koopman, bankier, directeur Fa. Goll & Co., raad van Amsterdam 1787, lid gemeenteraad Amsterdam, Provinciale Staten van Holland, lid Kon. Ned. Academie Wetenschappen 1816, overleden Velsen (hofstede Velzerbeek) 25 oktober 1821, zoon van Johann Edler Goll van Franckenstein en Maria Wilkens.[47]

7. Aletta Willemina Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 9 november 1721 (get.: Willem Hardenbergh en Aletta Das), woonde Singel (1748), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 205) 26 juli 1752, ondertrouwt Amsterdam 12 juli 1748 Hendrik Linquet, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 15 juli 1725 (get.: Hendrik Linquet en Cornelia Vileers), poorter van Amsterdam (19 juli 1747), koopman (1747, 1748), kolonel in het witte regiment der schutterij aldaar (1748),[48] kapitein der burgerij aldaar, woonde Singel (1748) en Keizersgracht (1752, 1761)[49] begraven aldaar (Fransch of Waals Gereformeerde kerk) 5 februari 1761, zoon van Willem Lambert Linquet en Susanna Colonius (ex Georgius Colonius en Elisabeth Gersthoven, zie IV.3).

Hendrik Linquet en Aletta Das maakte 8 juli 1748 hun huwelijkse voorwaarden op. Hendrik bracht daarbij 'een compagnie van negotiën' in, die hij samen met zijn moeder Susanna Colonius had.[50] Na hun huwelijk woonden zij aan het Singel te Amsterdam, later – volgens de begraafakte van hen beiden en het eerder aangehaalde artikel in *Amstelodamum* 1924 – aan de Keizersgracht naast het huis met 'de gouden ketting'. Het echtpaar Linquet-Das verkreeg door vererving in 1749 het pand aan de Herengracht 64. Dat huis was 5 juli 1731 door Lourens Das (IV) gekocht en kwam na diens overlijden bij de verdeling van de erfenis toe aan zijn dochter Aletta Willemina Linquet-Das. De waarde werd geschat op 12.000 gulden. Het is echter de vraag of zij daar ooit gewoond hebben.

Hendrick Linquet en Aletta Willemina Das hadden geen kinderen. Na het overlijden van Aletta Willemina erfde haar echtgenoot haar vermogen. Dat vermogen bestond uit onroerende goederen en obligaties ter waarde van 31.017 gulden. Hendrik Linquet betaalde 11 september 1753 hiervoor 2.191 gulden aan belasting (210 gulden tiende penning, 1.723 gulden vijftiende penning en 258 gulden twintigste penning).

8. Catharina Das, gedoopt Amsterdam (Nieuwe kerk) 13 juni 1723 (get.: Dirk Beth en Hendrickie Decker), begraven aldaar (OZ Kapel, graf nr. 251) 2 november 1723.

IIb. IJsbrant Pietersz, gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 4 juli 1627 (get.: Jan Sommers en Anneken Brons), schuitenvaarder, woonde Haarlemerdijk bij de Eenhoornsluis (1655) en Anjeliersgracht (1664), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 2 november 1664, ondertrouwt Amsterdam 29 april 1655 Trijntje Hendricks, gedoopt Amsterdam (Oude Kerk) 26 maart 1634 (get.: Delia Witmers), woonde Koningsstraat (1655), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 18 april 1663, dochter van Heindrick Heindricksz en Trijntje Witmers.

Uit dit huwelijk:

1. Hendrick, gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 20 februari 1656 (get.: Hendrick Dircks, Elsje Hendricks en Annetje Pieters), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 15 maart 1657.
2. Pieter, gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 8 juli 1657 (get.: Annetje Pieters, Trintie Pieters en Herman Jurrejans), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 11 september 1664.
3. Hendrick IJsbrants (Zijbrants), gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 22 december 1658 (get.: Pieter Lourensz, Catharina Rodenburgh en Annetje Pieters), timmerman, woonde Anjeliersgracht (1678) en Recht Boomssloot (1694), begraven aldaar (St. Anthonis Kerkhof) 1 september 1694, ondertrouwt (1) Lijsbeth Jans, geboren omstreeks 1658 (geschat), begraven Amsterdam (Karthuizer Kerkhof) 4 september 1678, ondertrouwt (2) Amsterdam 16 juni 1679 Annetje Barents, gedoopt Woerden 10 december 1656, woonde Egelantiersgracht (1679), begraven aldaar (St. Anthonis Kerkhof) 25 augustus 1720, dochter van Barent Jansz en Marritjen Jacobs, weduwe van Jan Jans. Uit deze huwelijken geen nageslacht gevonden.
4. Femmetje, gedoopt Amsterdam (Lutherse Kerk) 14 oktober 1660 (get.: Hendrik Dircks, Elsje Hendricx en Trijn Pieters), begraven aldaar (Karthuizer Kerkhof) 17 jan. 1667.

Noten

1 J.C.C. Borleffs, De Maassluise familie Das: Maasschippers met Maastrichtse wortels, *De Nederlandsche Leeuw* 134 (2017) 17-25.
2 Een wijnverlater is iemand die beroepshalve wijn overhevelt om de wijn te klaren waarbij de droes achterblijft (bron: https://www.encyclo.nl/begrip/wijnverlater; geraadpleegd 3 mei 2020).
3 Hendrina Das was een specialiste in het vervaardigen van gegraveerde zilveren tabaksdozen en zilveren lodereindoosjes. Het meesterteken van Hendrina Das was, net als dat van haar broer, de zilversmid Jacobus Das, een klaverblad maar dan met het steeltje naar links i.p.v. naar rechts zoals bij haar broer (Bronnen: https://nl.wikipedia.org/wiki/Hendrina Das en http://wiki.gzu-online.com/wiki/NL/hendrina-das/page924; geraadpleegd 2 februari 2020).
4 Al eerder was zijn grootmoeder, Femmetje IJsbrants, op 16 februari 1655 ook in de OZ Kapel begraven. In die jaren had de familie daar echter nog geen eigen grafstede.
5 *Nederlands Patriciaat* 96 (2018/19).
6 Het Utrechts Archief (HUA), Kapittel van Sint Marie te Utrecht, toegangsnr. 221, inv.nr. 69-a.
7 Wapenbord uit het Rechthuis te Watergraafsmeer, vanaf 1934 filiaal van de Amsterdamsche Bank, thans ABN AMRO Bank (collectie ABN AMRO Kunst & Historie, Amsterdam).
8 CBG Centrum voor Familiegeschiedenis, collectie Muschart, 57H.
9 SAA, DTB, inv.nr. 674 p. 246. Ten tijde van haar huwelijk met Mourits Jacobsz Goltbeeck (Goltbieck) te Amsterdam op 18 juli 1637 was zij 27 jaar.
10 SAA, Ondertrouwregister, toegangsnr. 5001, inv.nr. 449, p. 348, aktenr. DTB 449. Ten tijde van haar huwelijk met Lourens Pietersen te Amsterdam op 16 september 1638 was zij 25 jaar.
11 Onderzoek in de diverse begraafregisters van kerkhoven in Amsterdam heeft geen overlijdens- of begraafdatum van Jannetje Tomas opgeleverd. Haar overlijden moet hebben plaatsgevonden tussen de geboortedatum van haar kind (13 februari 1650) en de datum van ondertrouw van haar echtgenoot met zijn tweede vrouw (19 april 1652).
12 SAA, Ondertrouwregister, toegangsnr. 5001, inv.nr. 469, p.559, aktenr. DTB 469. Volgens de ondertrouwakte was Aeltje Hendrix afkomstig uit Deventer en ten tijde van haar huwelijk 27 jaar. In de DTB boeken van Deventer in het Historisch Centrum Overijssel (dopen Nederduits-Gereformeerden, toegangsnr. 0723, inv.nr. 3-108, p. 70) is in de periode 1624-1625 een Aeltje gevonden die echter een dochter van Fredrick (in plaats van Hendrick) Lourens was. Vermoedelijk heeft een verschrijving plaatsgevonden.
13 Idem, inv.nr. 478, p.342, aktenr. DTB 478. Ten tijde van haar huwelijk met Jan Danielsz te Amsterdam op 25 april 1658 was zij 30 jaar. Overigens heet zij in deze akte Grietje Jacops. Zoals wel vaker voorkwam heeft Giertje (Grietje) waarschijnlijk bij haar tweede huwelijk het genitief van de voornaam van haar (overleden) man als haar naam gebruikt. In de ondertrouwakten zien de ondertekeningen van Giertje Jans en Grietje Jacops er qua handschrift hetzelfde uit.
14 In de DTB boeken van Zwolle zijn in jaren 1627/1628 meerdere Grietjes/Giertjes geboren met een vader Jacob. Nadere details over haar precieze doopdatum en de namen van haar ouders zouden dus slechts speculatief zijn.
15 SAA, Ondertrouwregister, toegangsnr. 5001, inv.nr. 499, p. 456, aktenr. DTB 499. Ten tijde van haar huwelijk was zij 36 jaar.
16 SAA, DTB 511, p. 75. Ten tijde van zijn huwelijk in 1683 was hij 28 jaar.
17 *Nederlands Patriciaat* 36 (1950).
18 CBG Centrum voor Familiegeschiedenis, R.K. Vennik en A.J. Vennik-van der Linden. *De Koenerdings, een uitgestorven Remonstrants geslacht van chirurgijns en predikanten*, eigen uitgave, 1981.
19 SAA, Ondertrouwregister, toegangsnr. 5001, inv.nr. 505, p.266, aktenr. DTB 505. Ten tijde van haar huwelijk was zij 31 jaar oud.
20 In het SAA is geen doopinschrijving van Aletta Das gevonden. In de ondertrouwakte, waarin vermeld wordt dat zij 22 jaar oud is, blijkt Hendrickie Decker haar moeder te zijn. Gezien het feit dat zij en haar echtgenoot Willem Hardenbergh getuigen waren bij de doop van meerdere kinderen van Lourens Das (IV) moet zij wel een kind uit het huwelijk Das-Decker zijn.
21 *Nederlands Patriciaat* 53 (1967).
22 In de transportakte bij de verkoop van huis en erf aan het Singel op 27 april 1718 waarbij Willem Hardenbergh en zijn zwager Laurens Das optreden als erven van Hendrik Das, wordt hij als ijzerkoopman vermeld.
23 Bij een collaterale successie, dat wil zeggen de belasting op de nalatenschap van overledenen zonder kinderen, was er sprake van een 'tiende penning' en een 'twintigste penning' als de erfgenaam een neef of nicht was, vergelijkbaar met het thans bestaande schijvensysteem bij erfbelasting. De tiende penning moest de erfgenaam betalen over het deel van de erfenis waar betrokkene 'ab intestato' (bij afwezigheid van een testament) als familielid recht op had; de twintigste penning werd vervolgens geheven over het daar bovenop geërfde deel. Met de 'vijftiende penning' werd de belasting bedoeld die de langstlevende binnen een kinderloos huwelijk moest betalen over het geërfde vermogen van de overleden partner (bron: F.L. Kersteman. *Praeceptor der jonge notarissen*, J.B. Elwe (Amsterdam, 1715) 235).
24 J.E. Elias, *De vroedschap van Amsterdam 1578-1795*, II (Amsterdam, 1963) 1000.
25 HUA, Notarissen in de stad Utrecht 1560-1905, toegangsnr. 34-4, inv.nr. U110a006, aktenr. 81. In deze akte van 19 juni 1701, waarin Paulus Bedeke bewindvoerder wordt voor twee minderjarige kinderen van Jan de Huybert, wordt korenkoopman als zijn beroep vermeld.
26 CBG Centrum voor Familiegeschiedenis, R.G. Louw. *Wie was wie in Watergang, een Waterlands dorp en zijn inwoners in de 17e en 18e eeuw* (Gouda, 2004) 457-477.
27 Joh. C. Breen, Geschiedenis der huizen Heerengracht 10 met Brouwersgracht 39 en Heerengracht 68, 64 en 66, *Amstelodamum* 7 (1909) 81-98.
28 H. Boon, C.A. Langedijk. *Vingerhoedmakers en hun bedrijven in de tijd van de Republiek*. Proefschrift UvA, 2008, p. 264 (http://dare.uva.nl/document/2/56272; geraadpleegd 18 maart 2016).
29 De familie Colonius stamt af van Hendrick Gerritsz van Ceulen en was afkomstig uit Deventer. Een aantal kinderen van Johannes Colonius trok naar Amsterdam. Onder hen waren Dirck Colonius (1655-1720), koopman en in 1693 regent van het spin- en werkhuis te Amsterdam (SAA. Namen en wapens van de regenten van het Spin- en Werkhuis over de periode 1596-1870, toegangsnr. 5015, inv.nr. 430, p. 68) en Georgius Colonius (1659-1743), de vader van Hendrik Georgiusz Colonius.
30 J. Kok, *Vaderlandsch woordenboek*, dl 30 (Amsterdam, 1793) 162-163. In het kapittel van Sint Marie duurde het 2 jaar en 2 maanden voordat een toegetreden lid kanunnik werd met het recht op inkomsten uit het kapittel (prebende). Tot die tijd heette het toegetreden lid 'non-capitularis'.
31 HUA, Kapittel van Sint Marie te Utrecht, toegangsnr. 221, invent.nr. 28-4.
32 Blijkens het wapenbord uit het Rechthuis te Watergraafsmeer (collectie ABN AMRO Kunst & Historie, Amsterdam).
33 Keuren van de Watergraaffs- of Diemer-Meer (Amsterdam, 1785).
34 J.E. Elias, *De vroedschap van Amsterdam 1578-1795*, II (Amsterdam, 1963) 1021.
35 Zie noot 27.
36 SA, Notariële Archieven 1749, toegangsnr. 5075, inv.nr. 8174, p. 245.
37 Geciteerd uit de inleiding van het Kapittel van Sint Marie te Utrecht (HUA, Kapittel van Sint Marie te Utrecht, toegangsnr. 221, inleiding).
38 Zie noot 27.
39 I.H. van Eeghen, De grondpapieren van Herengracht 52, *Amstelodamum* 53 (1966), 67-69.
40 *Nederlands Patriciaat* 96 (2018/19).
41 J.C.C. Borleffs, *Rauwenhoff-van der Vlugt-van der Feltz, de families van Tongeren* (Rotterdam, 1995).
42 *Nederlands Patriciaat* 79 (1995/96).
43 *Nederlands Patriciaat* 64 (1978/79).
44 *Nederlands Adelsboek* 12 (1914).
45 http://kesselsluijpers.nl/phpGedView/family.php?show_full=1&famid=F1174847539 (geraadpleegd 18 februari 2018).
46 *Nederlands Adelsboek* 40 (1942).
47 *Nederlands Patriciaat* 2 (1911).
48 J. Wagenaar, *Amsterdam in zijne geschiedenissen, voorregten, koophandel, gebouwen, kerkenstaat, schoolen, schutterye, gilden en regeeringe XXVIste boek*, deel III (Amsterdam, 1789) 44.
49 E. van Houten, Geschiedenis van het huis Heerengracht 223, eertijds genaamd "Het Schaepscheeren", *Amstelodamum* 21 (1924) 141-152.
50 SAA, Notariële archieven, toegangsnr. 5075, inv.nr. 8172, p. 208.

Derde Edmond Delhougne Penning toegekend aan Martin Pfeifer uit Sittard

De jury van de Edmond Delhougne Penning heeft onlangs besloten de derde Edmond Delhougne Penning in 2022, vanwege diens grote verdienste voor de genealogie en streekgeschiedenis, toe te kennen aan de heer Martin Pfeifer

De Edmond Delhougne Penning en de bijbehorende oorkonde alsmede een geldbedrag van € 500,00 werd aan de heer Pfeifer uitgereikt op zaterdag 12 november 2022 door de heer G.J.W. (Geert) Gabriëls, gedeputeerde Natuur, Milieu en Erfgoed van de provincie Limburg (NL). Deze onderscheiding kan gezien worden als voortzetting van de in 1998 ingestelde Limburgse Genealogische Prijs.

Martin Pfeifer, wonende in Sittard, is te kenmerken als een facilitator die graag anderen helpt om hun onderzoek van goed naar beter, efficiënter en completer te brengen. Hij is een digitale voorhoedespeler, al tientallen jaren bezig met het massaal laten scannen en digitaliseren van analoge bronnen. In de combinatie van deze gegevens genereert hij meerwaarde, altijd ieder feit tot de bron herleidbaar makend. Op deze wijze worden genealogen en wetenschappers geholpen met hun onderzoek. Zeker nu sinds kort ook de historie van de familie gekoppeld kan worden aan de locatie van de plek waar men eigendom had, woonde en/of werkte, naar school ging of begraven werd.

Door zijn baanbrekende werk in het Limburgs Genealogisch Archief, Stichting Maaskèntj en het Limburgs Genealogisch en Geschiedkundig Informatiecentrum en als vrijwilliger bij het Euregionaal Historisch Centrum Sittard-Geleen (nu Archief De Domijnen), worden de vragen: 'wie was wie' en 'wat was waar' via de website AEZEL.EU nu meer en meer omgevormd tot: 'wie was waar wanneer en waarom'.
De heer Pfeifer was een van de eerste pioniers en vrijwilligers van het AEZEL-project (: Archief voor Erfgoed van Zuid-Nederlandse Eigendommen en Leefgemeenschappen. www.aezel.eu). Wat ooit begon in Sittard, is nu met de inzet van 200 vrijwilligers bijna Limburgdekkend uitgerold en uitgegroeid tot een door de provincie erkend knooppunt voor genealogische en kadastrale informatie. Het betreft een landelijk voorbeeldproject. Elke paar maanden komen er nieuwe gegevens of gehele onderzoekslagen bij. In de komende tijd zal in AEZEL bijvoorbeeld o.a. een statistieklaag en een tijdlijn per voormalige kadastrale gemeente worden gerealiseerd.

Dit pioniers- en monnikenwerk is niet alleen de verdienste van de heer Pfeifer, maar hij is de initiator, uitvinder en drijvende kracht geweest vanaf den beginne, draagt zijn kennis in de gehele euregio uit en heeft beoefening van het genealogie-onderzoek naar een hoger plan gebracht.

De Edmond Delhougne Penning is bestemd voor een persoon die een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling en de promotie van de genealogie en streekgeschiedenis binnen het gebied van de Nederlandse en Belgische provincie Limburg.
Eerder is de Edmond Delhougne Penning in 2016 uitgereikt aan Funs Patelski uit Klimmen (NL) en in 2019 aan Piet Severijns uit Tongeren (B).
De penning, ontworpen door kunstenares Tanja Webbers uit Heythuysen (NL), is in brons uitgevoerd en draagt de beeltenis van Edmond Delhougne met als omschrift: "Edmond Delhougne Penning". Aan de penning zijn een oorkonde en een bedrag van € 500,00 verbonden. Penning, oorkonde en geldbedrag worden beschikbaar gesteld door Stichting Edmond Delhougne, Instituut voor Genealogie en Streekgeschiedenis te Roermond dat door genealoog Edmond Delhougne (1932-2013) in 1957 is opgericht.
Aan de toekenning van de penning is een jury verbonden, die is samengesteld uit deskundigen op het gebied van genealogie en/of geschiedenis uit Nederlands en Belgisch Limburg. De jury staat onder leiding van voorzitter A.M.P.P. (Guus) Janssen uit Sittard.

Voor nadere informatie kunt u terecht bij mr. A.J.A. Rikken, secretaris Edmond Delhougne Penning.
Tel: 0031 613 344 400 e-mail: rikken@delhougne.nl

Naschrift redactie
Het AEZEL-project is uitgebreid beschreven in onze jubileumjaargang, zie Gens Nostra 2020 nummer 4, p. 205-210. www.gensnostra.nl

Klaske Moerman (1892-1983) uit Stobbegat en haar poëziealbum

1. Klaske Moerman.

Haar stiefzoons vonden Klaske een flinke vrouw, omdat ze zich het grootste deel van haar leven alleen moest redden. Ze vond zichzelf heel normaal. Ze was een gewone arbeidersdochter, het laatst geboren kind van het (verveners)echtpaar Moerman-Zoetendal. De jonge Klaske werd dienstmeid, zorgde voor haar ouders en werkte zich via huishoudster op naar 'mevrouw'. Gaande het onderzoek kwam ik tot de ontdekking dat ze met veel tegenslagen, waaronder veel sterfgevallen, te maken heeft gehad en zich daarbij dapper staande had gehouden. Dat had haar tot een sterke, zelfstandige vrouw gemaakt. Daarnaast had ze nog iets bijzonders: haar poëziealbum. Het herbergt de namen van veel vrouwen en mannen. Gewone, maar ook enkele bijzondere. We nemen een kijkje in het leven van Klaske en de mensen om haar heen.

Een ongehuwde tante van me heeft in de zestiger jaren van de vorige eeuw, toen ze de leeftijd van 65 was gepasseerd, al haar foto's vernietigd. 'Ik wil niet dat later, als ik dood ben, alles op de markt komt te liggen', was haar argument voor deze daad. Twee portretjes had ze bewaard, waarschijnlijk waren die van haar ouders. Dat 'op de markt komen te liggen' waar tante zo bang voor is geweest was precies wat er is gebeurd met een poëziealbum dat ik onlangs op een vlooienmarkt in Leeuwarden zag.

Een album uit 1924 waarvan de verkoopster niet wist waar het vandaan kwam. Het gevraagde bedrag was me te hoog, anders was het een leuke klus geweest om de eigenaresse een 'gezicht' te geven en te kijken of ik de mensen in het boekje eventueel kon 'thuisbrengen'.

Wel was het album inspiratie voor dit artikel. Mijn plan was om, met behulp van haar poëziealbum, een reconstructie te maken van het leven van mijn 'stiefgrootmoeder' Klaske Moerman en om de mensen om haar heen een plaats te geven.

Dit bleek geen haalbare kaart. De oogst was te mager. Ook haar foto's leverden in eerste instantie weinig op, op slechts een enkele was geschreven wie erop stonden. Er moesten daarnaast dus ook andere bronnen geraadpleegd worden. Daar zitten een paar nieuwe, onverwachte archieven en intenetpagina's bij. U vindt ze onder het kopje Werkwijze onderzoek en gebruikte bronnen. Op die manier heb ik vrij nauwkeurig de periode in kunnen vullen vanaf Klaske haar geboorte tot 1935, het jaar dat ze met Atze Jetzes Veldhuis, mijn grootvader, trouwde.

Het poëziealbum algemeen

Poëziealbums zijn ontstaan uit de zogenaamde Album Amicorums. Deze vriendenalbums stammen uit de zestiende eeuw. Mannelijke, vaak adellijke, studenten en adellijke vrouwen verzamelden hierin handgeschreven teksten, bijbelcitaten, klassieke spreuken, gedichten, wensen, vrome opdrachten, mooie tekeningen, geschilderde wapens en (bij vrouwen) inscripties en illustraties. Het oudst bekende mannenalbum is van Johan van Lynden uit Hattem, waarvan de eerste tekstbijdrage van voor 1556 is. Bij de vrouwen is het oudst bekende album dat van Joanna Bentinck uit 1575. De Koninklijke Bibliotheek in Den Haag is in het bezit van zo'n 700 albums of delen ervan.

Aan het eind van de achttiende eeuw gingen ook niet-studenten en vrouwen een album bijhouden. Vroeger was het voor volwassenen, in de twintigste eeuw werd het meer een meisjes-ding voor de leeftijd tot ongeveer tien jaar. Voorin kwam vaak de standaardtekst: 'Dit album hoort aan mij, zolang ik hoop te leven ... is mijn naam, door mijn ouders mij gegeven ...

2. Handschrift van de familie Moerman-Zoetendal. Links van boven naar beneden: handtekeningen Hendrik Moerman en Akke Zoetendal, stukje geschreven door Ynschje (uit eigen album), eronder (uit het album van Klaske) fragment Ymkje. Rechts boven Ike, daaronder Hendrikje (beide album Klaske) en Klaske (album Ynschje).

is mijn van, van vaderlijke stam … is de plaats, waar ik ter wereld kwam' In mijn eigen album (start 1958) ontbreken die eigen gegevens.

Het album van Klaske

Klaske was al wat ouder, ruim 15 jaar, toen ze in 1907 het poëziealbum van haar zus Ieke kreeg. Uiteraard staat voorin van wie het album is: '*Dese Album behoord aan mij, Zoolang ik heb het Leven, Klaske is mijn naam, Mij bij de doop gegeven. Moerman is mijn van, Mijn vaderlijke stam, Stobbegat is de plaats, Waar ik ter werelt kwam. Ter Heranering gekregen van mijn Zuster Ieke Moemlan*'. 25 (inclusief Klaske haar eigen tekst) vellen zijn beschreven, waarvan zes door (jonge)mannen (25%). Vier bladzijden zijn blanco gebleven. Haar ouders (het echtpaar Hendrik en Akke Moerman-Zoetendal) ontbreken. Konden ze niet schrijven of was het tijdgebrek? Ze zetten wel hun handtekening onder diverse documenten. Ook de in oktober 1907 overleden zus Ynschje staat niet in het boekje. Eveneens ontbreekt Jogchum Apperloo, de 'vader' van Hendrik Moerman, het in 1911 buiten echt geboren zoontje van zus Hendrikje.

Van de schrijvers zijn zes personen familie. Allen die in haar album schreven kwamen uit haar woon- en werkomgeving.

Het eerste schrijven, op 22 september 1907, is van haar vriendin Roelofie ten Hoeve, de alleen met 'Harrnen' tekenende jongeman is (hoogstwaarschijnlijk) Roelofies één jaar jongere broer. De zussen Ieke en Hendrikje schrijven ook in 1907. Daarna is er, tot 15 juli 1910, niet in het album geschreven. De bijdragen van zus Imkje en haar echtgenoot Jacob Jans Stuiver zijn op die datum de eersten in de volgende reeks. Vriendin Saakje wenst dat haar versje Klaske tot herinnering zal wezen. Ze bleven hun hele leven contact houden en wisselden foto's uit. In het fotoalbum van Saakje zitten diverse afbeeldingen van 'mijn vriendin Klaske'. Idsinga is waarschijnlijk Harmen, Saakje haar vader. Brand de Jonge, vriend, heb ik niet thuis kunnen brengen. Hij zat bij haar op school, maar of ze een bepaalde band hadden? Eliezabet Maat is de moeder van Saakje. Ynschje is haar nicht, de dochter van haar vaders zus Ieke Moerman. Grietje en Geertje zijn zussen, de laatste heeft bij Klaske in de klas gezeten. Martha geeft geen relatie op, maar ook met haar wisselde ze later foto's uit. Plaatsgenoot Rinskje en haar moeder Geeske (G.H. Tuiten) schenken beide een versje. Roelof Wever was op het moment van schrijven de weduwnaar van zus Ynschje Moerman. Ook van Anna Siersma bleek een foto in Klaske haar collectie te zitten. Wietsche was een vriendin uit de tijd dat Klaske in Tjerkgaast werkte. De naam Jellema kwam me bekend voor, in de boedel van Klaske zat een foto van Kobe Jellema. Jacoba Gesina Jellema en haar broer Karst Jellema zijn de enige Jellema's in de omgeving van Tjerkgaast in die tijd. Lolkje is één van de gezusters Schurer die jarenlang café Spannenburg bij Tjerkgaast hadden. Minke en Jeltje zijn haar nichtjes, de kinderen van broer Pier. Van (ongeveer) dezelfde leeftijd als Klaske zijn Roelofje, Harmen, Saakje, Ynschje, Grietje, Geertje, Rinskje, Anna en Wietsche.

nr.	naam	relatie	plaats	datum	geb.	overl.	graf
1	Roelofje ten Hoeve	vriendin	(Nijega)	22-09-07	1893	1970	
2	Harmen (ten Hoeve)	vriend	Oldeouwer	22-09-07	1891	1977	
3	Ieke Moerman	zus	Ouwsterhaule	1907	1886	1978	*
4	Hen(drikje) Moerman	zus	Delfstrahuizen	1907	1888	1917	
5	Imkje Moerman	zus	Nijega	14-07-10	1883	1965	*
6	Jacob Jans Stuiver	zwager	Nijega	10-07-10	1879	1950	*
7	Saakje Idsinga	vriendin	(Nijega)	03-10-09	1892	1981	*
8	Idsinga (Harmen?)	vriend	Oldeouwer	13-10-09	1849	1928	
9	Brand de Jonge	vriend	Oldeouwer	30-03-10	1898	1956	*
10	Eliezabet Th. Maat	vriendin	Oldeouwer	15-04-10	1854	1910	
11	Ynschje Bouma	nicht	Lippenhuizen	12-05-10	1893	1962	
12	Grietje ten Hoeve	vriendin	(Nijega)	1910	1894	1980	
13	Geertje ten Hoeve	vriendin	Nijega	16-05-10	1892	1925	
14	Martha Schmidt	(vriendin)	(Nijega)	1910	1897	1968	*
15	Rinskje Vos	vriendin	Nijega	07-08-10	1895	1984	
16	G(eeske) H. Tuiten	vriendin	Oldeouwer	20-08-10	1872	1937	*
17	Roelof A. Wever	zwager	Nijega	29-08-10	1878	1959	*
18	Anna Siersma	vriendin	(Oldeouwer)	1910-1912	1892	1974	*
19	Wietsche Douma	vriendin	Tjerkgaast	08-11-12	1896	1985	
20	J(acoba) Jellema	(vriendin)	Tjerkgaast	22-12-12	1899	1919	
21	K(arst) Jellema	vriend	(Doniaga)	29-11-14	1897	1944	
22	Lolkje B. Schurer	(bazin)	Tjerkgaast	16-02-15	1867	1934	*
23	Minke Schurer	(nicht L)	(Tjerkgaast)	1915	1907	1986	*
24	Jeltje Schurer	(nicht L)	(Tjerkgaast)	25-02-15	1906	1990	*

3. De 24 mensen die in Klaske haar poëziealbum schreven. Tussen haakjes de door mij gevonden relatie en woonplaats. De geboorte- en overlijdensdatums zijn door mij opgezocht, het sterretje betekent dat er op www.graftombe.nl een grafsteen staat.

Ze zaten op dezelfde school in Oosterhaule, waarschijnlijk bij elkaar in de klas.
De aanhef van de versjes is (aantal tussen haakjes): aan Klaske (2), waarde (8), geachte (4), lieve (2), beste (2) en vriendin (6). Bij een paar ontbreekt de datum (Anna en Minke), Ieke en Martha schreven 'de datum zij gedenk aan mij' en bij Hendrikje en Grietje staat 'De datum ja die weet ik niet. Ze heet geloof ik van Vergeet mij niet'. In een paar versjes komen zinnen voor zoals 'als dan uw oog in 't ronde ziet, wie van ons rust in 't graf, 'gewis dan zal zoo menig vrindt, niet meer op zij u staan' en 'stort dan menig bittere traan, bij 't herdenken van die allen, die u reeds zijn voorgegaan' met daarbij de wens dan toch nog eens aan hun te denken. Klaske heeft dat ongetwijfeld gedaan, gedacht aan hen die er niet meer waren. Door het bladeren zijn veel blaadjes in het album los gaan zitten, terwijl ze heel zorgvuldig met haar spullen omging.

Velen gingen haar voor. Slechts Rinskje, Wietsche, Minke, en Jeltje overleefden Klaske. Maar die waren dan ook jonger dan zij was. Nu is er niemand van de schrijvers meer in leven. Het laatste versje is meer dan een eeuw geleden geschreven, hekkensluitster was de toen negenjarige Jeltje Schurer uit Tjerkgaast. Voor alle schrijvers geldt de zin die Eliezabet in het album schreef: 'Alleen hun naam die vind gij nog, geschrefen op het blad'.

Werkwijze onderzoek en gebruikte bronnen

Toen mijn (stief)oma in 1983 overleed, was er amper internet. Nu ruim 30 jaar later is 'iedereen' via dit medium te vinden. Door te zoeken in de burgerlijke stand (www.allefriezen.nl en www.wiewaswie.nl) had ik al snel de gezinnen van de kinderen van het echtpaar Moerman-Zoetendal gereconstrueerd. Daarna kon ik (overlijdens)advertenties opzoeken op de gedigitaliseerde krantensite www.delpher.nl, waardoor ik namen kreeg waarmee ik verder kon. Binnen een week had ik via het internet en door zomaar diverse mensen met 'mijn' namen te bellen, contact met nakomelingen van de drie zussen van Klaske. Allen gingen enthousiast aan de slag om foto's en documenten op te zoeken en te proberen familieverhalen te achterhalen. Ook de jong overleden oudste zus Ynschje bleek een poëziealbum te hebben gehad. Neef en nicht Keimpe en Ge Veldhuis begonnen, in Canada, in hun herinnering en geërfde spullen te zoeken.
Intussen was ik begonnen Klaske haar levensloop te volgen. Bladen uit bevolkingsregisters (van veel gemeentes staan deze tot 1900 op www.zoekakten.nl) zijn daar een geweldig item voor. Voor gegevens na 1900 moest ik informatie vragen bij de betreffende gemeentes. Dankzij de, voor het merendeel, zeer behulpzame archiefmedewerkers had ik al snel een goede kapstok. Een onverwachte bron met extra aanvullingen bleek het Register van de lidmaten der Nederlandse Hervormde Gemeente te Oosterhaule c.a. te zijn. In mijn boekenkast vond ik nog een boek over de omgeving waar Klaske opgroeide: De Ouster Trijegaën van Roel Piters de Jong.
In 2010, ontdekte ik, verschenen er twee dikke boeken over Klaske haar woonplaats en de buurdorpen. Hieruit haalde ik nog over enkele familieleden informatie. De titels: 175 jaar Openbaar Onderwijs in Ouwsterhaule en 100 jaar plaatselijk belang Ouwster-Trijegeaën, beide geschreven onder redactie van Piet Holtrop, Albertje Alkema-ten Hoeve en Ruurd Stuiver. Een bezoekje aan Albertje, één van de samenstellers, leverde schoollijsten, info uit het lidmatenboek van de kerk en foto's. Een dochter van een zus van Klaske bleek nog te leven; een visite bij de 94-jarige vrouw (Grietje Jonkman-Stuiver) vulde nog meer leemtes op. Het lukte me alle personen uit Klaske haar album 'thuis' te brengen, ik vond er veel gegevens bij. Het onderzoekje was dus ietwat uit de hand gelopen.

De levensloop van Klaske

Klaske is geboren in Oudehaske in Friesland op 21 juni 1892. Haar grootouders heeft ze nooit gekend, alle vier waren al voor 1881 overleden. Waarschijnlijk verhuisde het gezin al vrij snel naar Vegelinsoord, een plaatsje op een uur lopen van haar geboorteplaats. Ze woonden daar in één van de arbeidershuisjes in een rij. In de volksmond werd dit dorp altijd Stobbegat genoemd. Klaske noemde dit later vaak als haar geboorteplaats, ze schreef het ook in haar poëziealbum. Vaak werkten vervenersarbeiders samen met het hele gezin op het veld, de kinderen gingen dan alleen in de winter naar school. Het lijkt erop dat dit ook in het gezin Moerman-Zoetendal af en toe het geval was, we weten dat de jonge Klaske dan in de kruiwagen meeging. Dit kon omdat er geen leerplicht was. Wel

4. Afbeeldingen van een paar vrouwen die in het album schreven. V.l.n.r. Klaske (I), Saakje (8), Martha (15), Rinskje (16), Geeske (17) en Anna (19). Het nummer verwijst naar de bladzijde in het poëziealbum.

5. Een paar van de huizen waarin Klaske woonde. V.l.n.r. Nijega 106, Café Spannenburg in Tjerkgaast en (achterkant) huis Terp 127 in Wommels.

was er het Kinderwetje van Van Houten uit 1874 dat fabrieks-werk voor kinderen verbood, maar land- en thuiswerk was toegestaan. 's Avonds was de moeder aan het weven, de vader aan het breien. Na 1900 gingen vrouwen minder vaak mee naar de veenafgravingen. Ze bleven in Stobbegat tot 11 maart 1899, daarna verhuisde het gezin naar Oldeouwer/ Ouwster Nijega.[4]

Samen met Oosterhaule vormden deze plaatsen een soort drielingdorp ten noorden van het Tjeukemeer, een lange streek huizen verdeeld over drie dorpen. In Nijega woonden ze op nummer 106 [5] (zie afbeelding 4), het huisje staat er nog. In aktes en documenten wordt als woonplaats afwisselend Oldeouwer en Nijega gebruikt. Op 13 mei 1899 werden de bijna zevenjarige Klaske en haar vier jaar oudere zus Hendrikje ingeschreven in de drie-klassige school in Oosterhaule, op een halfuur gaans van hun huis in Nijega. Schoolhoofd was Oane Aninga, de school stond erg goed bekend. Beide meisjes zullen (in ieder geval) tot hun twaalfde jaar les hebben gehad, in 1901 was namelijk de wet op de leerplicht tot twaalfjaar in werking getreden. Ook de andere zusters zullen vrij regelmatig onderwijs hebben gehad. Alle vijf kinderen Moerman hebben, zoals we in de poëziealbums van Ynschje en Klaske kunnen zien, een duidelijk handschrift.

Op 13 februari 1903 schreef de tienjarige Klaske het volgende versje in het poëziealbum van haar oudste zus Ynschje: 'Lieve Zuster. Een album versje daar hoort bij, Vergeet mij niet of denk aan mij. Om alle dagen aan mij te denken. Dat zou te veel uw hersen krenken. Daarom geloof mij vrij, Denk aan de andere dag aan mij. Ter herinnering aan Uw Zuster Klaske Moerman. Oldeouwer 15 Febr. 1903'.

Na schooltijd, werken

Na 1903 komt er wat meer ruimte in het ouderlijk huis. Ieke wordt op 12 mei 1903 uitgeschreven van het huisadres, ze wordt dienstbode bij Trijntje Atzes Dijkstra in Haskerdijken. In 1904 vertrekt Hendrikje naar Joure en Ynschje trouwt. In 1907 krijgt Klaske van zus Ieke haar poëziealbum, vlak daarop overlijdt haar oudste zus Ynschje op 26-jarige leeftijd in het kraambed. Ze laat twee jonge kinderen achter. Af en toe komt er tijdelijk een kleinkind of dochter weer even thuis wonen. Zus Hendrikje krijgt in december 1911 in Tjerkgaast een buitenechtelijk kind (Hendrik Moerman), ze komt met de baby op 12 mei 1912 weer naar huis. Dezelfde Hendrik, maar dan Hendrik Apperloo geheten, komt op 23 juli 1920 (drie jaar na het overlijden van zijn moeder) weer bij de grootouders inwonen. In 1912 begint vader Hendrik met de verhandeling van mest, hij zet daarvoor diverse advertenties in de krant.

Op 12 mei 1912 komt Klaske in Tjerkgaast. Ze werkt daar, volgens de verhalen, in een uitspanning bij twee dames.[6] Dit blijkt Café Spannenburg te zijn, dat werd gerund door de zusters Lolkje en Jantje Schurer. De officiële benaming van het etablissement was 'Het wapen van Friesland' (zie afbeelding 4). Klaske doet belijdenis voor de kerk op 14 april 1918. De dames Schurer stoppen met het café op 30 augustus 1923 en vertrekken naar Sneek. Klaske gaat (inschrijving kerk 18 oktober 1924) terug naar haar ouders, waar ze tijdens de ziekte van haar moeder en tot het overlijden van haar ouders de zorg voor hen op zich neemt. Intussen had ze haar verdienste op de bank gezet, bij het faillissement daarvan verliest ze al haar spaargeld. Dezelfde tijd heeft ze een dienstje bij de dominee van Oosterhaule. Kleindochter Grietje herinnert zich dat Klaske haar moeder (lang) ziek was en dan in de bedstede lag. Op 21 maart 1932 (kerkelijke attestatie 10 maart), het jaar na haar vaders overlijden vertrekt Klaske, met attestatie van de kerk, naar Woudsend. Ze werkt daar slechts een jaar. Ze schrijft op de advertentie die Atze Veldhuis, woonachtig in Wommels, na het overlijden van zijn echtgenote Jacoba Dijkstra, in de Leeuwarder Courant van 9 augustus 1933 heeft geplaatst: 'Gevraagd nette huishoudster, middelb. leeft. Ned. Herv. (rechtz.), in gezin van 2 pers. Indiensttreding zoo spoedig mogelijk. Brieven of pers. bezoek aan A. Veldhuis, Wommels'. Bij Klaske haar sollicitatiebezoek haalde Fimke Kuiper, de aanstaande schoondochter van Atze, Klaske van de bus. Ze wordt aangenomen, twee jaar later trouwt ze met haar baas. Het huwelijk duurt tot 1952, dan overlijdt haar echtgenoot. Er waren geen kinderen gekomen, ze was weer alleen. Wel kwam het gezin van de jongste stiefzoon, de ander was intussen naar Canada geëmigreerd, regelmatig langs. De 'kleinkinderen' werden als eigen beschouwd. Klaske Moerman overleed op 15 maart 1983 op 91-jarige leeftijd in Wommels.

6. Familiefoto's Moerman. V.l.n.r. Hendrik Moerman & Akke Zoetendal (foto voor 1919), Klaske (midden) met (waarschijnlijk) de dames Schurer en (in boom) onbekende man tussen 1912 en 1922 en (rond 1948) Klaske met schoondochter Bouwina Veldhuis-Beintema, echtgenoot Atze Jetzes, stiefzoon Douwe Sijbren en kleinzoon Atze met hond Rita.

Bijzonderheden

Twee zussen Moerman zijn voor het bereiken van de dertigjarige leeftijd overleden, de andere drie waren met recht het sterke geslacht, ze werden 82, 91 en 92 jaar.

Twee zussen krijgen, evenals hun ouders, (te) snel na hun huwelijk een kind. Twee anderen overlijden zonder kinderen, beide worden stiefmoeder van twee jongens.

Roelof Wever trouwt, na het overlijden van zijn eerste echtgenote Ynschje, met haar zus leke. Omdat dit 'trouwen met een familielid' is wordt hem hiervoor dispensatie verleend. Dit verbod tot trouwen staat in artikel 88 nummer I van het burgerlijk wetboek.

Hendrikje krijgt op 15 december 1911 in Tjerkgaast een buitenechtelijke zoon Hendrik, ze erkent het kind in mei 1912. Hoewel men mij vertelde dat dit erkennen door de moeder vaker voorkomt, was het voor mij de eerste keer dat ik dit tegenkwam. Jogchem Apperloo echt in 1917, bij zijn huwelijk met Hendrikje, het kind (zie afbeelding 7).

Een advertentie zetten voor een overleden vriendin in 1916 vond ik ook bijzonder. Dit doet de twintigjarige Wietsche Douma, haar vriendin Sijbrigje Ringnalda is even oud. Voor een dienstbode met een salaris tussen de 2,50 en 3 gulden per week was de advertentie van 61 cent toch best een groot bedrag.

Dat twee dames van 1904 tot 1923 een café runden mag misschien niet bijzonder heten, maar het kwam toch niet heel erg veel voor.

U heeft nu kennis gemaakt met Klaske Moerman uit Stobbegat, de dochter van een vervenersarbeider die van dienstmeid opklom naar huishoudster en trouwde met haar baas, die weduwnaar was met twee (bijna) volwassen kinderen. U las over de moeilijkheden die op haar pad kwamen en zag mensen voorbijkomen die een rol in haar leven speelden, waaronder de mensen uit haar poëziealbum. Sommigen daarvan waren bijzonder en tegelijk toch heel gewoon.

Slot

Mogelijk inspireert dit artikel u ook om poëziealbums op te zoeken, familieleden op te sporen en te interviewen en onbekende bronnen te raadplegen. Ik ontdekte in de loop van het artikel nog enkele onverwachte/minder bekende kerkboeken na 1811 (om woonplaatsen te volgen), schoollijsten, boeken en websites over plaatsen, historische verenigingen en plaatselijk belang (hebben vaak eigen archief).

Met dank aan de opgespoorde familie (Natascha Apperloo, Emmy Neut-Regts, Grietje Jonkman-Stuiver, Anne Wever), Keimpe en Ge Veldhuis, Albertje Alkema-ten Hoeve, de gemeentes Dantumadiel (Pieter van der Bij), Littenseradiel (Gert Muizer) en Fryske Marren en de huidige bewoners van Café Spannenburg. Uiteraard is ook mijn dank voor de mensen die dit stuk kritisch lazen en van opmerkingen voorzagen: Thijs van Gunst, Emmy Neut-Regts en Robyn Steensma.

Bijlage

Gezinsstaat van Hendrik Klazes Moerman, geboren Luinjeberd 7 september 1851, (veen)arbeider, overleden Nijega (Doniawerstal) 25 september 1931, zoon van Klaas Harmens Moerman (veenwerker) en Ynschje Hendriks van Leeuwen, trouwt Aengwirden 27 maart 1881 Akke Hindriks Zoetendal, geboren Katlijk 6 oktober 1848, overleden Nijega (Doniawerstal) 4 juni 1928, dochter van Hendrik Rinzes Zoetendal en Imkjen Jelles de Jong.

Ze woonden in Gersloot tot 25 maart 1891, Oudehaske 25 maart 1891/…, Vegelinsoord … - 11 maart 1899, Nijega vanaf 11 maart 1899.

Uit dit huwelijk:

1. Ynschie Moerman. geboren Gersloot 27 juli 1881, dienstmeid, overleden Nijega 17 oktober 1907 (in het kraambed), trouwt Doniawerstal 13 mei 1904 Roelof Anne Wever, geboren Oosterzee 6 augustus 1878, arbeider, veenwerker, overleden Haskerhorne 10 april 1959, zoon van Anne Wever en Vroukje de Ruiter.
   Uit dit huwelijk:
   a. Anne Wever, geboren Nijega 21 november 1904, fabrieksarbeider, overleden Joure 6 oktober 1997. Geen nakomelingen.
   b. Hendrik Wever, geboren Nijega 3 oktober 1907, boerenknecht, grondwerker waterleiding, overleden Nijega 23 mei 1978.
2. Ymkie Moerman, geboren Gersloot 4 september 1883, dienstmeid 1907, overleden Scharsterbrug 24 april 1965, trouwt Doniawerstal 1 maart 1907 Jacob Jans Stuiver, geboren Luinjeberd 28 januari 1879, (fabrieks)arbeider, overleden Scharsterbrug 13 februari 1950, zoon van Jan Jans Stuiver en Jikke Wybrens Koopmans.
   Uit dit huwelijk:
   a. Jikke, geboren Nijega 30 april 1907, overleden Heerenveen 10 juni 1994. Nageslacht heet onder andere Regts.
   b. Akke Stuiver, geboren Nijega 25 november 1908, overleden 24 oktober 1996. Nakomelingen heten Ronduite.
   c. Sjoukje Stuiver, geboren Nijega 13 augustus 1910, overleden Wolvega 15 januari 1995. Nageslacht Bosma.
   d. Hendrik Stuiver, geboren juni 1914, overleden 14 augustus 1914.
   e. Hendrik Stuiver, geboren Scharsterbrug 7 mei 1916, overleden Driebergen 26 november 1999.
   f. Grietje Stuiver, geboren Scharsterbrug 9 december 1921, leeft nog 2016. Nageslacht heet Jonkrnan.
3. Ike Moerman, geboren Gersloot 19 mei 1886, dienstmeid, overleden Joure 3 april 1978, trouwt Doniawerstal 7 juli 1911 Roelof Wever.
   Uit dit huwelijk:
   a. Geert Wever, geboren Nijega 3 maart 1913, overleden Nijega 6 maart 1914.
4. Hendrikie Moerman, geboren Gersloot 29 september 1888, dienstmeid, overleden Heerenveen 7 augustus 1917, trouwt Doniawerstal 4 mei 1917 Jogchum Siemens Apperloo, geboren OuwsterNijega 4 augustus 1888, arbeider, overleden Katwijk aan de Rijn 26 april 1971, zoon van Siemen Jochems Apperloo en Lamkje Jans Wind.
   Bij dit huwelijk erkend:
   a. Hendrik Moerman, geboren Tjerkgaast 15 december 1911, overleden Katwijk 4 april 1972, trouwt Gisela Muller.

7. Mogelijk Hendrik Apperloo geb. Moerman.

5. Klaske Moerman, geboren Oudehaske 21 juni 1892, dienstmeid, huishoudster, overleden Wommels 15 maart 1983, trouwt Hennaarderadeel 3 december 1935 Atze Jetzes Veldhuis, geboren Uitwellingerga 16 oktober 1881, boerenknecht, botermaker, overleden Wommels 6 juni 1952, zoon van Jetze Veldhuis en Geertje van Stralen.

Noten

1. Over Klaske Moermans schreef ik het artikel Frou Veldhuis in het themanummer van Gens Nostra in december 1996.
2. Het fotoalbum van Saakje is gefotografeerd door Albertje Alkema-ten Hoeve (zie onder Werkwijze onderzoek).
3. De zonen van Ynschje, Anne en Hendrik Wever komen voor op de bladzijden 23, 25 en 26 van het boek over 100 jaar schoolonderwijs. In het boek van plaatselijk belang staan ze op de bladzijden 149 en 205, de ouderlijke woning nummer 106 komt voor op bladzijde 181 (het is nu recreatiewoning met huisnummer 97).
4. Op het bevolkingsblad staat dat ze in 1899 naar Oldeouwer gaan, in andere documenten staat meestal Nijega. De streek huizen die door de drie dorpen loopt heet in 2016 Jetze Veldstraweg. In 1900 was het aantal inwoners: Oldeouwer 372, Nijega 349 en Oosterhaule 228. De laatste plaats heet tegenwoordig Ouwsterhaule.
5. Op het blad van het bevolkingsregisters staan de nummers 55, 96 en 98 ook genoteerd en doorgehaald. Dit waren boerderijen, dus waarschijnlijk woonden ze in een huisje op de erven ervan.
6. Lolkje Schurer schrijft ook een versje in Klaske's album. De naam Schurer werd door tantezegger Grietje herkent als de baas van Klaske. Het bewijs kwam van het blad uit het bevolkingsregister van de gemeente Fryske Marren.
7. Predikanten in Oosterhaule waren: 1922-1928 Henderikus Guittart, 1929-1931 Fransiscus Cornelis Willekes en vanaf 1931 Dirk Jan van Dijk. Bij één ervan, of meerdere, heeft Klaske dus gediend.
8. Klaske werkte in Bolsward bij een oude(re) man, die haar (volgens schoondochter Fimke) niet meer kon betalen. Klaske wilde wel blijven, ook zonder betaling. Ze schreef, op aandringen van haar baas, op Atze zijn advertentie.
9. Het lezen van het artikel riep bij Thijs jeugdherinneringen op. Hij ging in de veertiger jaren van de vorige eeuw in Oosterhaule op school. Ik kon hem via Albertje enige, voor hem onbekende, foto's bezorgen.

In deze rubriek **Vanalles** kunt u van alles verwachten wat met genealogie te maken heeft. Het is een wegwijzer in het digitale doolhof van websites, boeken, tijdschriften en regels. In deze rubriek geven we u tips, trucs en adressen. Vanalles is een inspiratiebron voor de genealoog. Het is een leidraad voor uw naspeuringen met Vanalles om uw onderzoek gemakkelijker te maken. En het mooiste van alles: ook uw tips, stukjes, trucs enz. zijn (meer dan) welkom. Kortom een rubriek over van alles. Geschreven door Antonia Veldhuis, met dank aan Robyn Steensma. antonia.veldhuis@hetnet.nl

In september 2010 begon ik met het schrijven van de *Columns* voor de website van de NGV over onderzoek op internet en alles wat daar mee samenhangt. Ik werd vakkundig bijgestaan door collega/collega-genealoog Robyn Steensma, die ook regelmatig websites aanleverde. Robyn dook, zodra hij een concept ontving, meteen in de materie en liet vaak alles waarmee hij bezig was gewoon even voor wat het was. Wijzigingen en aanvullingen gingen vergezeld van complimenten. In 2018 zijn we in goed overleg de rubriek *Vanalles* in *Gens Nostra* gestart. We schreven samen totaal zo'n 107 digitale schrijfsels. Robyn is niet meer. Hij overleed op 18 november 2022 in Leeuwarden na een ziekbed van enige maanden. Robyn: Bedankt! Ik zal je missen.

www.ngv-afdelingen.nl/asd/periodiek-besproken geeft een overzicht van wat er in diverse NGV bladen is gepubliceerd. De rubriek wordt verzorgt door mevr. Melanie Vulsma-Kappers.

Naast archief en internet kunt u ook op een andere manier weetjes en achtergrondinformatie over uw voorouders, hun tradities en hun omgeving te weten komen.
In de televisieserie *Binnenste Buiten* (die ik af en toe zie vanwege de aparte huizen) leerde ik dat je vroeger aan de kap van Zeeuwse dames kon zien of ze rooms of protestant waren, resp. een vierkante of ronde kap.
Verder zag ik daar het monument van Urk met zijn gedenkplaten voor omgekomen zeelieden. Tevergeefs zocht ik naar naamlijsten van deze mensen.
In *Het Bewijs* probeert men door middel van documenten en laboratoriumonderzoek te bewijzen of een akte of voorwerp wel echt is. Onlangs kwam het 213 centimeter lange zwaard van Grutte Pier (Pier Gerlofs Donia) voorbij. Het is te zien in het Fries Museum in Leeuwarden. In deze uitzending probeerde men te bewijzen dat het zwaard echt van hem is geweest. (Had nu echt niemand dat eerder geprobeerd te bewijzen?) Dit lukte niet, maar wel kon men aantonen dat het gemaakt was rond de tijd dat Pier leefde. Dat hij nog twee vermoedelijk jong overleden zoons had (na de brand) was nieuw voor mij. Mijn doodgewaande neefjes. Ik stam af van Pier zijn broer. Pier zijn weduwe (of latere eega, dat is nog niet bekend) was gehuwd met een voorvader van mij. Daar moet ik dus nog eens in 'duiken'.

1. Het Pierbewijs.

Sinds 2010 heeft *Verborgen Verleden* uitzendingen waarin enige bekende Nederlanders worden gevolgd, waarbij hun Roots worden uitgezocht. Menig keer zag ik een onbekende bron voorbijkomen. Als u ze heeft gemist kunt u ze via www.ntr.nl/Verborgen-Verleden alsnog bekijken. Een variant op de serie is sinds 2019 *Verborgen verleden van Nederland* waarin de geschiedenis van diverse bekende plekken in Nederland wordt belicht. *Het verhaal van Nederland* (https://hetverhaalvannederland.ntr.nl) vertelt het verhaal van het land waarin we wonen, vanaf het moment dat de eerste bewoners zich er vestigden. 'Niet eerder is onze geschiedenis, en hoe dit ons heeft gemaakt tot wie we nu zijn, op deze manier tastbaar gemaakt' schrijft NTR erover. De serie van acht uitzendingen begon in 2022 met *Jagers en boeren* en sloot met *Bevrijders en bezetters*.
In het RTL4 programma *De Erfgenaam* ging Ruben Nicolai op zoek naar de erfgenamen van onbekende nalatenschappen. In ons land sterven ongeveer honderd mensen per jaar waarvan er geen erfgenaam bekend is. Ruben zocht naar de familieverhalen achter deze onbekende nalatenschappen. In de uitzending die ik zag dacht ik de oplossing sneller te hebben gevonden, maar het oog wil natuurlijk ook wat. Te zien via https://tvblik.nl/de-erfgenaam.
Huub Stapel vertelde in vier televisie-uitzendingen in 2022 wat de drooglegging van de Zuiderzee teweegbracht in *Eens ging de zee hier tekeer*.
Het merendeel van het bovengenoemde is terug te zien via uitzending gemist.

Een tip van Martha in een vorige *Vanalles* linkte door naar de website Welkom op www.familiegeschiedenis.be. Een leuke website voor starters op het genealogische pad. 'Duik in onze online handleiding en leer hoe je het verleden tot leven wekt.
Ontdek jouw familieverhaal in 5 stap-

pen: Stap 1. Het geheugen: voel het geheugen aan de tand. Stap 2. Gedeelde kennis: Zoek op het internet. Stap 3. Naar het archief: Zoek in historische documenten. Stap 4. Gegevens bewaren en presenteren: Zet je vondsten op een rijtje. Stap 5. Van stamboom tot familiegeschiedenis: Maak er een verhaal van.' Aanklikken van het woord *Stap* geeft uitleg met een filmpje waarin een Vlaams sprekende mevrouw u verdere uitleg geeft. Uw voorouder is niet alleen, hij/zij maakt deel uit van de geschiedenis. U kunt een toolkit downloaden waarop u uw gegevens kunt invullen. Ook staat hier een kwartierstaat en kunt u een persoonskaart maken.

In *Gen.* nummer 3, september 2021, staan een paar artikelen over oude familiekiekjes. Zo vertelt Peter Eyckman (https://spoorzoeker.petereyckerman.be) over de mogelijkheid om foto's – waarop voor u onbekende personen staan – in hun tijd te zetten. Dit kan met behulp van de fotograaf (wanneer was die er en waar) en aan de kledingstijl en kapsel (wanneer ongeveer). Ook kunt u vergelijken met afbeeldingen waarvan u wel weet wie het zijn. Een andere website die hierbij kan helpen is www.graphicsatlas.org. Let op details. Een ander artikel in dit nummer gaat over snelfotografie. Misschien heeft u ook nog foto's van de snelfotograaf (zie afb. 2; de vrouw op de foto zou Saakje Idsinga (1892-1981) zijn, de foto komt uit de boedel van Klaske Veldhuis-Moerman), te herkennen aan de datum en naam fotograaf in de strook boven de afbeelding. Róman Kienjet schreef er een boek over: *De snelfotograaf. Een geschiedenis van het moderne portret*. Een boek over de voorlopers van de pasfoto, de automaatfoto en zelfs de selfie. Ik citeer: 'Voor het eerst is deze geschiedenis in kaart gebracht en beschreven. Van instantanés, pingpongs en kilometerfotografie naar de snelfotograaf en het allereerste fotohokje in Nederland.'

2. Saakje Idsinga.

Zo af en toe moet je eens kritisch naar je uitgezochte gegevens kijken. Zo had ik bij mijn voorouders het echtpaar Kuiper-Keun het traject dat ze als turfschipper – die zo ik meende alleen in Noord Nederland werkten – aardig in beeld. Dacht ik! Tot mijn oog viel op de in Emden (in haar huwelijksbijlage staat dat ze in de haven daar ter wereld kwam) geboren Janne en haar overleden broertje Johannes (geboren 1865) die ik in Nederland niet terug kan vinden. En ik in het boekje *Riga* van Hendrik Hachmer las dat Groninger schippers vaak ook over de grens hun turf haalden. Ik moet dus breder zoeken.
Dat 'mijn' Wolterus Keun (commandeur ter zee, 1759-1834) mogelijk walvisvaarder is geweest zou – als ik naar de dopen van zijn kinderen zie, om de drie jaar, kunnen kloppen. Die waren, zag ik in de film *In the heart of the sea*, soms wel twee tot drie jaar van huis.
Dat in een gezin twee/drie kinderen met dezelfde naam kunnen voorkomen (twee vernoemd naar een grootvader/grootmoeder, de derde naar de overleden eega) komt ook voor. En dat vernoemen in sommige streken pas gebeurde als de grootouder overleden was.

Maak van geportretteerden geen 'vergeten mensen'. Zet achterop foto's wie het zijn, nu u het nog weet. En niet, zoals een vriend van mij doet ('de kinderen weten wel wie het zijn') als opa en oma Bos. Maar als Klaas Bos en Janny Jansen. Met datum en – als u het weet – bij welke gelegenheid het portret werd gemaakt. Gelukkig hebben mijn moeder en ik dat met haar tientallen foto's gedaan. Bij elke foto werd achterop de naam en periode geschreven. Eén wist ze niet, mijn vader voor zijn huwelijk met een vriendin. Op advies van mijn moeder kreeg die als titel mee: Douwe met vlam.
Illustratie: slechts een klein deel van de uit diverse boedels verkregen afbeeldingen waarvan men niet weet wie het zijn.

3. Fotocollage: alle foto's zonder naam.

Toen ik een tijdje geleden een schrijversblokje had mailde ik diverse genealogen of ze sites of tips hadden. Ben ik vergeten u zo'n mail te sturen, dan hierbij: welke site denkt u dat interessant is voor lezers van *Vanalles*, Waar had u veel aan?
Kortom: stuur!
Liefst met korte beschrijving.
Met dank aan Klaas Bijsterveld.

Paul H.A.M. Abels e.a., *Geschiedenis van Gouda*, Hilversum 2021, 249 p., ill., index; uitgave van Uitgeverij Verloren, Hilversum, Uitgavereeks Historische Vereniging Die Goude nr. 46, ISBN 9789087049454, informatie via info@verloren.nl, prijs €25,00.

Waaraan ontleent de stad Gouda zijn bekendheid? Als je dat nu vraagt komen de meeste mensen vermoedelijk niet veel verder dan te verwijzen naar Goudse kaas, Goudse stroopwafels, en misschien naar kaarsen. Dat Gouda een meer gevarieerde historie heeft dan alleen die steeds weer terugkerende kaas en stroopwafels blijkt uit dit boek, dat verschenen is ter gelegenheid van de viering van 750 jaar stadsrecht. Zoals bij dit type boeken inmiddels gebruikelijk volgt ook dit boek de tijdlijn, beginnend met ridders en boeren, waarin het ontstaan van de stad wordt behandeld, gelegen aan de rivier de Gouwe. Gouda was aanvankelijk grafelijk bezit, zoals in het boek duidelijk wordt uit de daar gesignaleerde vermelding uit het jaar 1143, waaruit blijkt dat graaf Dirk VI en zijn vrouw Sophia daar bezit hadden, 'op de plek die Gouda heet' . Het moet toen nog een betrekkelijk bescheiden oord zijn geweest, maar door de gunstige ligging kon het uitgroeien tot een plaats die verheven werd tot stad. Gevierd wordt het in 2022, verwijzend naar een door graaf Floris V gegeven oorkonde, maar tussen de regels door kan gelezen worden dat dit mogelijk een uitbreiding zal zijn geweest van eerder verkregen rechten.

In het boek is ruim aandacht voor de economische ontwikkeling, wat ook wel terecht is, want die ontwikkeling zorgde ervoor dat een plattelandsoord stadsrechten verleend kreeg. Belangrijk waren de lakennijverheid, maar vooral ook de brouwnijverheid, tot voor kort voor veel moderne Gouwenaren een onbekend hoofdstuk in de stadsgeschiedenis. Samen met het Utrechtse Amersfoort waren de Hollandse steden Delft, Gouda en Haarlem de belangrijke brouwcentra van de middeleeuwen. In het geval van de drie Hollandse steden betekende dat zelfs dat het daar gebrouwen bier tot in Brabant en Vlaanderen gedronken werd. In latere tijd kwam daar voor Gouda nog de productie van aardewerken pijpen bij, waardoor de stad de neergang na de Gouden Eeuw nog een tijd kon uitstellen. Daarnaast is er ook aandacht voor de strijd die in en om Gouda werd gevoerd, zoals die tussen gravin Jacoba, en haar ooms Jan van Beieren en Jan van Bourgondië, en later haar neef Filips van Bourgondië. Gouda was in die strijd bondgenoot van Jacoba en dat leverde nadat ze vrede met hertog Filips had gesloten nog wel wat problemen op, zoals het verlies van enige privileges. Bijzondere aandacht krijgt ook de religie, waarbij de St Janskerk vanzelfsprekend een prominente rol speelt, al was het alleen al door de wereldberoemde kerkramen, de Goudse glazen. Een aantal van deze ramen werd vervaardigd door de broers Dirck en Wouter Crabeth. Tot de bekende personen die aandacht krijgen in de kerkelijke en intellectuele wereld van Gouda horen figuren als Erasmus (geboren in Rotterdam, maar deels opgegroeid in Gouda) en de zestiende eeuwse Humanist Dirck Volckerszoon Coornhert. Zo wandelt de lezer door het leven in de stad Gouda, vol ups en downs. Van welvaart naar achteruitgang, gevolgd door nieuwe welvaart in de twintigste eeuw.

Over de uitvoering van het boek nog het volgende. Naast de doorlopende tekst in de hoofdstukken is her en der gekozen voor het uitlichten van bepaalde aspecten, zoals de eerder genoemde bekende glazeniersdynastie van de Crabeths en de gewetensvrijheid belichaamd in een van de Goudse glazen, en hoe de betekenis door het stadsbestuur fundamenteel werd aangepast. Ze bieden de mogelijkheid accenten te leggen. De illustraties zijn bijzonder mooi uitgevoerd, en een compliment is van toepassing op de her en der geplaatste 'artists impressions', waarmee situaties worden verbeeld waarvan wel geschreven tekst gevonden kan worden, maar geen illustratie. Deze afbeeldingen zijn bijzonder mooi uitgevoerd. Illustratief voor de ontwikkeling van een stad als Gouda in de loop der eeuwen is ook de opname van een negental kaartjes op de pagina tegenover de titelpagina. Ze tonen de ontwikkeling van Gouda van 1150 tot de huidige stad, aan de hand van een plattegrondje uit 2010. Je ziet zo dat de stad qua omvang tot 1914 nauwelijks veranderd was sinds 1385, en wat de twintigste eeuw voor de structuur van een stad als Gouda betekend heeft. Een bijzonder fraai en boeiend boek. En voor wie meer wil weten over de geschiedenis van Gouda als centrum van brouwnijverheid, die kan voor aanvullende informatie terecht bij het boek van Remco van Gastel, *Stad van bier. Hoe Gouda de grootste bierproducent van Europa werd*, uit 2021. (HvF)

Jan ten Hove, *'t is doan. 600 jaar boerenleven in Twente*, Zwolle 2022, 216 p., ill., index; uitgave van WBOOKS Zwolle, ISBN 978 94 625 8472 3, informatie via www.wbooks.com, €24,95.

Boeren zijn in 2022 in het nieuws, dat kan niemand ontgaan zijn. Maar wat weet de gemiddelde Nederlander eigenlijk van boeren en hun geschiedenis? In dagblad Trouw van 21 juli 2022 stelt filosoof Paul van Tongeren 'het overgrote deel van de Nederlandse bevolking is stedeling, hoe goed kennen zij de boer nu eigenlijk?' Die vraag wordt deels beantwoord in de anekdote over een moeder die ik ooit hoorde. Zij wilde haar kinderen duidelijk maken waar het voedsel dat zij dagelijks aten en drinken vandaan komt. Een excursie naar een melkveebedrijf had een volstrekt onverwacht en onbedoeld effect. Toen haar kinderen zagen wat de oorsprong was van de melk die zij dagelijks dronken, weigerden zij voortaan nog melk te drinken. En vermoedelijk zullen de meesten van ons inder-

daad geen idee hebben van het boerenbedrijf, laat staan dat we iets weten over het leven dat onze boerenvoorouders geleid hebben. Het hier gesignaleerde boek laat verschillende aspecten zien van het boerenleven in Twente, een boerenleven dat niet langer meer in die vorm bestaat.
Gekozen is om de geschiedenis van het hof Ziethof-Bee, gelegen onder Zeldam in de voormalige gemeente Ambt Delden (nu gemeente Hof van Twente). Het boek is onderverdeeld in een viertal blokken, die allemaal een periode in de tijd markeren, 1300-1600, 1600-1700, 1700-1800 en 1800-1940. En elke periode is weer onderverdeeld in paragrafen die een bepaald gedeelte van de geschiedenis behandelen. Zo passeren landeigenaren, pachters en knechten de revue en wordt op een instructieve en levendige manier de geschiedenis van de boerderij en omgeving geschetst. Maar dat niet alleen, ook het leven op de boerderij komt ter sprake, en de economische omstandigheden waaronder men op een gemiddelde Twentse boerderij leefde en werkte. Alles geïllustreerd met mooie foto's, kaarten en tekeningen en dergelijke, zowel historisch materiaal als hedendaags. Het geheel wordt afgesloten met een stamreeks van twaalf generaties bewoners. Een mooi en vakkundig uitgevoerd boek, en bovendien goed leesbaar en instructief; mensen met voorouders in Twente vinden er zeker aanknopingspunten in voor het verdiepen van hun eigen onderzoek. De redactie van Gens Nostra verleent geen sterren bij boeksignaleringen, maar als dat wel zo was zou dit boek zeker voor de topklassering in aanmerking komen.
Geïnspireerd? Het zou mooi zijn als meer van dit type mooie en toegankelijke boeken verschijnt. Want boerenleven in Twente is een ding, maar leven op een landbouwbedrijf op de zeeklei in het zuidwesten van Nederland is weer heel anders, net zoals er verschil zal zijn met het leven op een West-Friese stolpboerderij. Een uitdaging voor de lezers van Gens Nostra? (HvF)

C.J.P. Van Westreenen, *De ervaringen van het gezin A. van Westreenen van september 1944 tot juli 1945*, Kesteren 2022, 47 p., ill., geen index; uitgave van de Historische Kring Kesteren en Omstreken, verschenen in de reeks Betuwse Monografieën, geen ISBN, informatie via https://hkko.nl.
De openingszin van dit boekje riep herkenning bij mij op. Net als het beschreven gezin ken ik uit mijn kinderjaren het verschijnsel 'promotie van vader op zijn werk betekent automatisch verhuizen'. Sommige beroepen van vaders brengen dat met zich mee. Vader van Westreenen was directeur van het kantoor van de Amsterdamsche Bank in Middelburg, en zijn overplaatsing naar Eindhoven betekende dat het gezin zou moeten verhuizen. Is dat in normale omstandigheden al een heel gedoe, in dit geval was dat nog ingrijpender, want de overplaatsing gebeurde in het najaar van 1943. Blijven wonen op Walcheren was niet mogelijk, maar een huis vinden in het door oorlogsgeweld getroffen Eindhoven bleek onmogelijk. Een tijdelijke oplossing werd gevonden door vader en een van de zoons, die in Eindhoven op school moesten in de nieuwe standplaats onder te brengen, de andere gezinsleden kwamen in het geboortedorp van vader terecht, Ochten. Zoals vader zei: "tussen twee rivieren die zo dicht langs elkaar stromen zullen nooit grote veldslagen plaatsvinden." Zijn veronderstelling werd hard onderuit gehaald. Weliswaar liep het gezin de inundatie van het eiland Walcheren mis, maar als beloning kwamen ze in de frontlinie terecht!

Het boekje behelst de ervaringen van het gezin van Westreenen in deze periode, geschreven door de oudste zoon Kees. Voor een deel werden de gegevens gebruikt in een boek over de oorlog in de Betuwe, maar men vond het terecht zonde om dit verslag onder het stof te laten verdwijnen. Het werd daarom in druk uitgegeven door de Historische Kring Kesteren en omgeving. Beeldend worden de belevenissen van de gezinsleden beschreven tijdens hun evacuatieverblijf in Erichem. Vluchtende Duitsers, beschietingen en bombardementen, inundatie, het passeert allemaal de revue. Boeiend om het verhaal te lezen, ook al heb je niets met de streek op zich. Dit soort belevenissen heeft immers iets universeels, soms kennen we dit soort verhalen uit onze eigen familie. Alleen komt niet iedereen ertoe om het op te schrijven en uit te werken. Goed dat het in dit geval wel gebeurd is. (HvF)

Verder ontvingen wij

Alfred Reichardt, *Das Stammbuch der Schumacher-Innung zu Groitzsch*, Leipzig 1926, 27 p., index; uitgave van Degener & Co., Leipzig.

Richard Träger, *Die Kirchenbücher der Herrnhuter Brüdergemeinen nebts angaben zur Entstehungsgeschichte jeder Gemeine*, 1939 / 1940, 20 p.; uitgave van Verlag von Gustav Winter, Herrnhut [fotokopie].

Erich Matthes, *Das Häuserlehnbuch der sächsisch-böhmischen Bergstadt Platten im Erzgebirge 1535-1570*, Neustadt an der Aisch 1967, 72 p., index; uitgave van Verlag Degener & Co., Neustadt an der Aisch.

Die Bestände des Nordrhein-westfälischen Staatsarchivs Münster. *Kurzübersicht. Erweiterte Neubearbeitung. 3. Auflage*, Münster 1990, 504 p., index; uitgave van het Selbstverlag des Nordrhein-Westfälischen Staatsarchivs Münster.

Roland Linde, *Vorfahren- und Familienforschung in Lippe. Grundlagen, Quellen, Hilfemittel. Zugleich eine Einführung in Hans Vennefrohnes "Familienbücher des Kirchspiels Horn 1673-1875"*, Horn-Bad Meinberg 1992, 64 p.; uitgave van het Heimatsvereins Horn.

Die Bestände des Nordrhein Westfälischen Staatsarchivs Detmold und des Personenstadsarchivs Westfalen-Lippe. Kurzübersicht. Erweiterte Neubearbeitung, Detmold 1994, 383 p., index; uitgave van het Selbstverlag des Nordrhein Westfälischen Staatsarchivs Detmold.

Josef Dressen, *Matzerath – Ein Dorf und Seine Menschen*, Erkelenz 1995, 321 p., ill.; uitgave van het Heimatverein der Erkelenzer Lande e.V.

Jürgen Schiffel, *Das Colmnitzer Gerichtsbuch 1500-1551 (Gerichsbuch Freiberg 372 I)*, 1997, 133 p., index; uitgave van de Arbeitsgemeinschaft für mitteldeutsche Familienforschung eV, Marburg.

Hanss Berger en Christine Seidel, *Verzeichnis der Haus- und Gutsbeziter in Bockau / Erzgebirge 1560-1841*, 2002, 249 p., index; uitgave van de Arbeitsgemeinschaft für mitteldeutsche Familienforschung e.V.

Hans-Dieter Meirich, *Dorfbuch für Mittelherwigsdorf. Ein historisches Ortsbild von den Anfängen bis zum 19. Jahrhundert nach unveröffentlichen Manuskripten Theodor Korseits*, 2004, 172 p., index; uitgave van de Arbeitsgemeinschaft für mitteldeutsche Familienforschung e.V.

Tips van de Boekenmakers van Probook

Wellicht heb je in één van de vorige edities al eens gelezen dat wij boeken kunnen voorzien van een gouden of zilveren bedrukking vanaf 1 exemplaar. Dit betrof altijd linnen of kunstleren boeken, maar dit hebben we uit kunnen breiden naar full colour bedrukte boeken.

Je kunt nu dus een omslag ontwerpen met allerlei kleuren, welke we drukken en afwerken met een glanzend of mat laminaat. Over de bedrukking heen kunnen we de gouden of zilveren folie zetten. Dit allemaal vanaf 1 exemplaar.

Mijn tip voor deze keer is dus om een super mooi boek te maken met een full colour bedrukking en een gouden of zilveren opdruk. De mogelijkheden qua ontwerp zijn hierin eindeloos. De creatieve mogelijkheden worden door de combinatie van kleur én goud of zilver natuurlijk nog uitgebreider.

Het kan zijn dat je het heel mooi vindt, maar niet weet waar je moet beginnen om dit te ontwerpen. Dan kunnen wij je altijd helpen! Wij weten precies wat voor mooie dingen er wel en niet mogelijk zijn en denken graag met je mee. Je kunt altijd wat naar ons opsturen om mee te denken of door ons op te laten maken.

Door het gladde oppervlak zijn ook gedetailleerde afbeeldingen en/of teksten een mogelijkheid. Een fijn familiewapen in goud is op een bedrukt omslag geen probleem. Zo krijgt je familiewapen de aandacht die het verdient en krijgt je boek een zeer luxe uitstraling. Heb je een familiewapen dat uit meerdere kleuren bestaat, dan is het mooi om deze in kleur te drukken en bijvoorbeeld de familienaam in goud te drukken.

Zo hebben we weer een mooie uitbreiding qua mogelijkheden. Maak zelf met al je creativiteit een omslag of laat ons het doen. Meer informatie vind je op onze website. Natuurlijk kun je ons ook altijd even bellen!

Michelle van Deuveren - Probook

Van de in deze rubriek vermelde tijdschriften en van vroeger verschenen nummers kunnen scans of fotokopieën worden aangevraagd per email via **info@ngv.nl** of schriftelijk bij **Dienst Bestellingen, p/a Postbus 50, 3980CB Bunnik** onder vermelding van de volledige referentie.
De aanmaak van scans of fotokopieën kan aan beperkingen onderhevig zijn. Tijdschriften worden niet uitgeleend.
De rubriek Tijdschriften wordt verzorgd door Jos Kaldenbach (Duitsland/Oost-Europa, Oostenrijk, Zwitserland, Italië) en Rob Dix (nederlands- en engelstalige, coördinator).

Enkele gebruikte afkortingen

aanv.	= aanvulling(en)	jg.	= jaargang
afk.	= afkomstig	kwst.	= kwartierstaat
afl.	= aflevering	kwn.	= kwartieren
Bd.	= Band	nr.	= nummer
corr.	= correctie(s)	e.a.	= en anderen (auteurs)
exm.	= ex matre	o.a.	= onder andere
gen.	= generatie(s)	verv.	= vervolg.

Nederland

Amstel Mare, jg. 32, 2021 nr. 122. *I. Kok, T. van der Meer*: Amsterdams/Amstelveens Latijns Parochie Koor (LPK) Cantemus Dominum na 100 jaar nog springlevend [historie]; *W. Groeneweg*: Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945 (2) [verv.]; *P. Paris*: De Bovenlanden, van organisch naar functioneel [architectuur; functieverandering (van kantoor naar wonen)]; *P. van Schaik*: Dominee Jelle **van Kuiken** [zijn leven en werk in Amstelveen 1937-1946]; *M. van Munster*: Amstelveen en de Koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid [historie; Haverkamp, Kruyt, **Buis**, Versloot, Blom].

Idem, 2021 nr. 123. *J. Pronk*: 'Een golden girl van 80' Sjoukje (Rosalie) Kossmayer-**Dijkstra** [*1942, levensschets van de kunstschaatsster en veelvoudig kampioene]; *F. Suer*: Sjoukje Dijkstra 80 jaar; *M. van Munster*: Cuypers in Amstelveen [de bekende architect (1827-1921), overzicht van zijn werk in Amstelveen].

Amstelodamum, jg. 108, 2021-3. *R. Lambour*: Rembrandt en het echtpaar **Bruyningh**-Moutmaker [dubbelportret ca. 1632/33 in het licht van doopsgezinde bronnen; **Vaerlaer**, Hinloopen, Moens, Hoogsaet, van Tongerloo, **Munter**, Steenkiste]; *E. Schmitz*: Gerard Willem **Schimmel** (1856-1926) en zijn plan uit 1887 voor een brug over het IJ [behalve het fantastische plan ook levensschets en betrokkenheid bij Zuid-Afrika, failliet 1891, vertrokken naar Zuid-Afrika 1895, terug als journalist 1907; **Cloes**, Kruger, Haverkamp]; *A. Albers*: Bloedbroederschap tussen buurtbewoners en architecten [stadsvernieuwing Nieuwmarktbuurt 1970-1990].

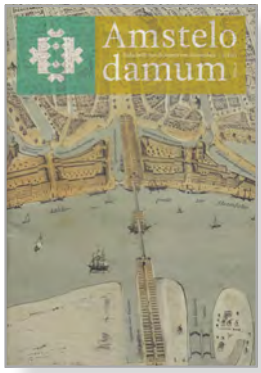

Idem, 2021-4. *W-J. Van Grondelle, E. Vermij*: Frans **Wijntjes**, bevlogen pleitbezorger voor werkinrichtingen voor Amsterdamse armen en behoeftigen in de Bataafs-Franse tijd [(1744-1810), uit Erwitte (D), vanaf 1770 in Amsterdam, ondernam meerdere initiatieven die echter ook weer ter ziele gingen, strijd met de kerkelijke armeninstellingen, richtte zich ook tot koning Lodewijk Napoleon om steun; **Krebbers** (uit Xanten), Schimmelpenninck, van der Hulst]; *M. van Lieshout*: Wetenschappelijke controverses over criminelen en homoseksuelen. Het vijfde Internationale Congres voor Criminele Antropologie in Amsterdam, 1901 [Nibbrig, van Hamel, **Snijder van Wissenkerke**, Winkler, Jelgersma, Aletrino, Ferri]; *P. van Ulzen*: Hoe de kunst van Haringa en Olijve verscheen en verdween in Banne II [geschiedenis kunstopdracht]; *W. van Bennekom*: Een pijnlijk dossier [symposium n.a.v. onderzoek naar houding Waalse kerk in de slavenhandel en slavernij; opinie en actualiteit].

Amstelodamum, jaarboek 113, 2021. *S.L. Alting van Geusau, E.L. Wouthuysen*: Kunstzinnig vermaak in Amsterdam. Het panoramagebouw in de Plantage 1880-1935 [historie; uitvoerige beschrijving aan de hand van verschillende aspecten: horizonverbreding, het gebouw, de panorama's, tentoonstellingen, veranderende tijden, ondergang].

Aold Hoksebarge, jg. 54, 2021-3. **Te Lintelo** woonwinkel, een tijdperk aan de Spoorstraat [familie- en bedrijfshistorie; Hof te Lintelo in d buurtschap Brammelo al vermeld in 1265; zaak gesticht in 1936, opgeheven in 2008; Wilderink]; *E. Ooink*: Hotel H.W. **Eijsink**/Café Spoorzicht; *E. Ooink*: De wederopbouw van door de oorlog getroffen boerderijen (3) [verv.; erve Goarden-Jan; Tuinte-Witbroek, **Frenck**]; *E. Ooink*: Markt 3, 4, 5, 6 en 7 [het Gat in de Markt, aloud probleem; beschrijving panden en eigenaar/bewoners]; *R. Stokkers, E. Ooink*: Youp en Tom **van 't Hek** hadden voorouders in Haaksbergen [5 gen. **Minnegal**, ca. 1715-1844, uit Zwitserland; Witbroek/Witbreuk, Rouwhof, Polman, Volmerink]; *F. de Lugt*: Pastoor **Wienholts** regelde zijn nalatenschap tot in details [(1860-1941), vanaf 1911 pastoor te Haaksbergen].

Terug naar inhoud

Archievenblad, jg. 125, 2021-5. *J. Bodewes*: Vereniging Bedrijf & Historie vecht voor verborgen verleden [bedrijfsarchieven onder de loep]; *D. van de Leemput, T. Wouters*: De glazeniersarchieven van F. **Nicolas** en Zonen; *C. Tromp*: Acquisitie en ontsluiting van bedrijfsarchief ROT Smeets [drukkerijarchief; zaak in 2019 failliet]; *A. de Boer*: Een duik in de waterschapsarchieven [Van klassieke inventaris tot moderne dataset, voorbeeld Waterschap Amstel, Gooi en Vecht];

Idem, 2021-6. Op de vleugels van een filmarchief [overval Bezetters op kibboets in Friesland 1941; **Wolffs**]; *P. Boselie*: Waarom audiovisueel archief piept en kraakt [behoud is urgent, ervaringen]; Stemmen uit het verleden in een nieuw jasje [de Hilte 11: oorlog op de Hondsrug; **Nijboer**]; Studenten kunstacademie verrijken stadsarchief [Rotterdam; educatie en resultaten]; Bedrijfsarchieven onder de loep: Hoe Heineken, Aegon en Rabobank hun erfgoed bewaken; *C. Tromp*: 'Wat zijn nou mooiere erfgoedbronnen dan film en foto?' [interview met Roland de Jong, specialist beeld- en audiovisuele collecties binnen Collectie Overijssel].

Arent thoe Boecop, special Beert **Akster** (1889-1982) [rentmeester van meerdere landgoederen; levensverhaal opgetekend in 1973, met o.a. stamboom 6 gen. 1725-2017; Baerling, Jonker, Koetsier, Schoonhoven. Prachtige uitgave!].

De Aschpotter [Sassenheim], jg. 25, 2021 nr. 49. *G. Overvliet, A. van der Geest*: Boerderij Knorrenburg en Claude Monet [onderzoek naar historie boerderij en gebied naar aanleiding van schilderijen van Monet (1840-1926); **van Zonneveld**, Heydendaal]; *I. Ooijevaar*: De voormalige Kompasschool [historie; Baak, Gouverneur, **Krijkamp**, den Haan]; *J. Bergman*: Sassenheim: huisnummers 1901-1906, 1909-1916 en het aantal bewoners per woning volgens de volkstellingen 1795 t/m 1960 [historie, omnummeringen, statistiek]; *A. Lelijveld*: Opmerkelijke zaken & gebeurtenissen [diverse onderwerpen]; *A. Lelijveld*: Portret uitgelicht [G.J. **de Nobel** (1872-1953); kwst. 31 kwn.; de Kok, de Vries, Hofstra]; *A. van der Geest*: Willem **van Teylingen** x Agniese **van Bentheim** [historie beide familieën, vergelijking burchten; wapens].

De Baron, jg. 4, 2021-4. *J. Honders*: De Pottum identiek aan het 9e eeuwse Podarwic? [naamsverklaring en identificatie locatie (Ochten/IJzendoorn)]; *L. van der Linden*: 'Uit paal ontvangen'? [offerblok onthult overlijden]; *R. van Doorn*: Kustgeschut in Ochten [WO II]; *J. van Roekel*: Over kortwagen en rammelaar [betekenis begrippen]; *G. van Schaik*: Liendens slachtoffer bij de bewaking NSB-gevangenen [verv.; **de Haas**]; Kwartierstaat Hendrik **Peters** [1921-2004; –, van Dodewaard, Lindner, Peters]; *J. Honders*: De beneficiarii in Kesteren [bijzondere Romeinse inscriptie].

De Bewaarsman [Hoogland], jg. 27, 2021-3. *R. Hopster*: Bart (Dop) **Sandbrink**. Bomenrooier en wethouder [(1896-1960), levensschets]; *P. Hilhorst*: Groot Emiclaer en de Brand (2) [verv.; met kaart en locatie erven; Brouwer, Ossendrijver, Eggenkamp, Rijnders, Bloemendaal, van Zuilen, van Kleinwee]; *B. van Middelaar*: Historie van de Hoogekamp [veldnaam, later boerderijnaam, bewoners; van Westrenen, ten Brink, Lagerweij, Koller]; Wie weet hier iets van?: kinderen **Huurdeman** 1878-1900.

Bie t Schildt, jg. 21, 2021-2. *A. Wildeman*: Straat in Siddeburen vernoemd naar Simon **van Hasselt** [oorlogsslachtoffer]; *R. van Eerden*: Dichtbie t Schild. Boerderij **Groeneveld** in de jaren vijftig [historie zorgboerderij; Dijkema]; *G. Renkema, A. Wildeman*: Reisvereniging De Zwaluw in Hellum, 1946-2015 (1) [historie; **Grimme**]; *P. Thijssen*: De stenen van Kees **Hartenhof** (1) [geologisch en archeologisch streekmuseum]; *A. Barels-Hoving*: Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog in het Duitse grensgebied [**Hoving**].

Bolswards Historie, 2021 nr. 21. *P. Mulder*: Kunt u mij de weg naar de Johannes Kinnemastraat wijzen meneer? [levensschets **Kinnema**]; *D. Bosma-Faber*: Michiel **Galama**, een veelzijdig en bevlogen kunstenaar [*1958, levensschets]; *D. Bosma-Faber*: Nettie **Mol**: 'Dat ik al 100 jaar op deze aardbol ben...' [interview]; *M. Vallinga*: De sterke arm van Bolsward laat zich niet uitschelden voor suikerbolle [notitieblok politieagenten 1917-1923]; *M. Vallinga*: De bouw van plan zuid was een project vol van geduld [zware onderhandelingen, crisis, wereldoorlog; 1915-1959]; *P. Mulder*: Altenburg, een boerderij met vele gezichten [1870-1971; **Boschma**, van der Wal, Vos, Vonk, van der Eems].

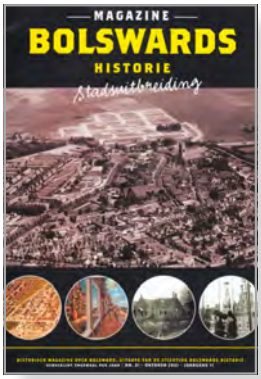

Gen. [CBG], jg. 27, 2021-4. *M. Welscher*: Weten waar je vandaan komt [belang contacten met biologische ouders met nadruk op de moeders]; *W. Vermeulen*: Relatietherapie voor genealogen [scheidingen, handschriftkerkenning]; *C. Visser 't Hooft*: Een verre nicht [onderzoek Hugenotenfamilie; Boddaert, van Dusseldorp de Superville]; *M. Zoeteman*: Hugenoot gezocht [tekst en uit leg bij de 'Waalse fiches']; *F. van Doorn*: De oudtantes uit het Pesijnhofje [oral history getoetst aan feiten; **Pesijn**, De Lannoy, Molenaar, Roozendaal, **Sinteur**/Centeur]; *P. Larsen*: Handelende vluchtelingen [Broen, Ovens, **Auxbrebis**]; *E. Couvret*: Op zoek naar Paul **Couvret** [onderzoek in Frankrijk en de Kaap]; *H. de Bruijn*: 'Ik wilde de geportretteerden teruggeven aan hun families' [vondst van 235 grootbeeldnegatieven uit jaren '50 in een verlaten pand in 1988; project

ontsluiting collectie en digitalisering, tentoonstelling in Fotomuseum Den Haag]; *A. Huitzing*: Hoe een Joodse familie de oorlog overleefde [onderzoek dossier Calmeyer: besluiten omtrent het wel of niet Jood zijn; familie Wessels-Dribbel, stamboom de Hoop-van Hesse]; *H.E. Niemeijer*: Goud delven op de Molukken [schat aan lokale kerkelijke archieven achterhaald en gedigitaliseerd]; *J. Verkleij*: De viool van Gregorius [familieverhalen niet altijd betrouwbaar; met de noorderzon vertrokken avonturier bleek wel degelijk te achterhalen; **Brizee**]; *L. de Vries*: Arrepien de Scharre [heksengeloof op Urk eind 19e eeuw; **de Vries**]; *G. van Breugel*: Goed fout [heraldiek; wapen van Ludo **ten Cate** (1904-2003), geschilderd door A.K. Vink 1941, zette zijn 'Jodencarthotheek' in voor Jodenvervolging, had abject gedachtegoed].

Genealogysk Jierboek 2021. *J. Verhaar*: Parenteel van Gerrit Robberts **Radijs** [uit Marssum, Leeuwarden; wapen; 5 gen., ca.1540-1768; Amingha, **Curiander**, Brantzum, Holst, Moda, Itsma, Milland, van Harckema, Marsema, Verschage]; *J. de Vries*: **Blom** Hylpen [parentelen van Symen Jaspers, Jelle Wybes, Allert Pieters Blom, Trije Blommen en Meynert leges; uit HHindeloopen; 8 gen., 1588-1852; **Vogelsangh**, van Hasenhoek, Kistemaker, van Wieringen]; *J. Borleffs*: Het nageslacht van Hillebrand **Croes** uit Leeuwarden [uit Groningen, Leeuwarden; 7 gen., ca. 1720-1996; Postma, **Wiemers**, Burg, de Jong]; *J.T. Anema*: **Hibma** [ook Hibbema en Hiddema; wapen; 5 agnatische geslachten; 9 gen., 1610-1915; Donia, Hermana, Boersma, van der Wind, **Runia**, Dijkstra, Anema, Bokma, van der Sluys, van Houwerda, **Hilarides**]; Wapenregistratie [Botma, Gorrits, Reen-Sippens, Dijkman, **Poppinga**, Sijbesma, Van der Wijk].

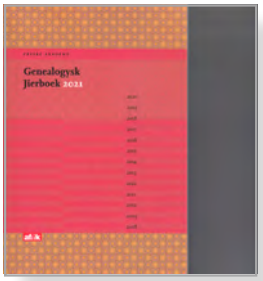

Gens Germana, jg. 47, 2021-3. *W. Blok*: Jan Ernst **Matzeliger** [aanvulling]; *F. Roelvink*: Werner **Rolevinck** uit Laer, Kreis Steinfurt [LET OP: pagina 55 en 56 in verkeerde volgorde afgedrukt; (1425-1502), historie Schulzehof en familie; horigheid]; *H. Beudeker*: Beudeker in Suriname (1) [betekenis naam, hoe in Suriname terechtgekomen, elatie met slavernij]; *R. Cuber*: Onderzoek in voormalig Polen [een deel dat thans in de Oekraïne ligt; historische informatie en onderzoekservaringen]; *J. Kaldenbach*: 'Een liefde in Dresden 1945' door Michel **Veering** [boekbespreking, met kwartierstaat auteur 33 kwn.; **Feigl**, Basten, Schlambor, van Uden, Bakemans].

's-Gravendeel, jg. 27, 2021-4. *A. Mol*: Het portret van... van Twist-Naaktgeboren [x1915]; *G. van Voorthuisen*: Kunstschilder Jacob Fransz **van der Merck** [(1610-1664); Schaephuijsen, van Cortgeene]; *A. Mol*: Kroniek van een dorp... 1926; Jan Huisman (1925-2020) vertelde [herinneringen]; *H. Aardoom*: Ontoerekeningsvatbaar door drank? [overwegingen bij een proces in 1775/76 tegen de Engelse matroos James Boijd wegens herhaalde schending en verkrachting van een vrouw]; *J. Visser*: Emigratie naar Carambeí in de loop der jaren [verv. enslot]; *J. Verdonk* (werkgroep genealogie): Twee poëzie-albums [stamreeks van Sophia **van Tijn** (1876-1959), 4 gen. 1756-1959; Keijser, van Straaten].

Hangkouserieën [Hillegom], jg. 29, 2021 nr. 86. *G.J. Telkamp*: Eikenhof: een dubbele bollenvilla aan de Sixlaan en haar bewoners [verv. en slot; **de Wreede**, Philippo, Hylkema]; *A. Maas*: Jacobus **Gans**, kweker op de buitenplaats Duin en Weg [historie buitenplaats en kwekerij 18e-20e eeuw; van der Maes, van Vladeracken, **Majerus**, van Rheeden, Gaillard]; *K. van der Klugt, J. Rotteveel*: De prehistorie van het Hillegomse voetbal (1910-1920).

Heemtijdinghen [Stichts-Holl. Hist. Ver.], jg. 57, 2021-3. *N. de Kort*: In dienst van de VOC (1) [algemeen overzicht; **Bijl**, van Imhoff]; *F. van Rooijen*: De stadsmuren en poorten van Montfoort (2) [verv.]; *J. van Es*: Bedrijven op historische grond [De Beide Vlooswijken]; *F. van Bork*: 'Geen soldaat kan de polder regeren' [inundatie van 3500 hectare in 1944].

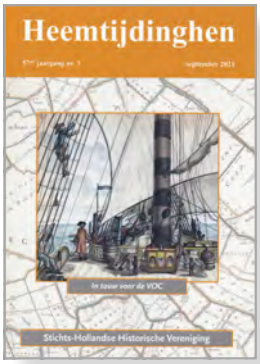

Idem, 2021-4. *A. Kussendrager*: Geld binnen het Kasteel van Woerden [gevangenis met fictief eigen geld, historie 18e-19e eeuw, muntstelsel]; *J. van Es*: Oudste Woerdense industrie [baksteen; **Hessel**]; *N. de Kort*: In dienst van de VOC (2) [verv.; historie]; *D. d'Hont-Dieleman*: De Neder-Germaanse Limes is UNESCO Werelderfgoed. En nu? [over hoe verder]; *W. IJdo*: Het orgel van de Dorpskerk in Bodegraven [rijk versierde kas, wisselende kwaliteit].

Hilversums Historisch Tijdschrift, 2021-3. *I. de Ronde*: Het Groot Noticieboek van Hendrik **de Blinde** [(1728-1810), zijn afkomst en gebeurtenissen 1745-1765; ex matre **van Os**, Perk, Veenendaal, Smit, Mets; portret door kleinzoon Jan van Ravenswaaij]; *H. Defoer*: Een liggende bok van James **de Rijk** en de Hilversumse Schilderschool [kunsthistorie, Potter, Mauve, van Os]; A. Koenders: Hilversum Noord. Tuinwijk van milde allure.

Idem, 2021-4. *I. de Ronde*: Politie in Hilversum, van dorpsdiender tot volwaardig korps [historie]; *W. Dral*: Veldwachter voor de Fransen [Bataafs-Franse Tijd]; *A. Koenders*: Politiebureaus in Hilversum [historie huisvesting]; *E. de Paepe*: Agent **De Paepe** en commissaris Van Beusekom [(1890-1977), tastbare herinneringen aan een plichtsgetrouwe diender en grootvader]; *I. de Ronde*: Model-politievakschool [historie].

De Historie ['s-Graveland], jg. 38, 2021-4. *J.W. Juttmann*: Het gereformeerde kerkje van Ankeveen [Afscheiding; restauratie]; *J. Hendriks*: Rijck **Loevre** [uit Zuilen; schout van Kortenhoef 1670, voorheen in de VOC, majoor-generaal over de steden en forten aan de Vecht met historie Franse bezettingen; van Nieuwaell, Burgh, **Pauwert**, Bos/van Osch, Lutgens].

Historisch Purmerend, 2021 nr. 54. *J. Otsen*: Beemsterburgwal van handelskade tot woongebied [historie]; *B. Vlak-Mol, P. Hartog*: Autobedrijf Joh. de Vries. Van stalhouder op het Tramplein tot regionale Volkswagendealer [bedrijfs- en familiehistorie; 3 gen. 1876-heden]; *J. van Kuler*: Plaatsnamen als familienamen [regionaal overzicht]; *P. Hartog*: Opkomst van benzinestations in Purmerend [historie]; *J. Otsen*: De Oeverlanden en de Brantjesoever [bedrijfs- en familiehistorie; **Brantjes**, de Boer, Slooten]; *L. Shoham-Dokter*: Oorlogsherinneringen; *D. Hussaarts*: Janet's Chocolaterie wordt gerund door pensionados's; *P. Hartog*: Zouaven uit Purmerend (2) [Lindeboom, van der Pol, Konijn, Tijburg, Westerbos]; *B. de Lange*: Hotel-Restaurant De Vergulde Roskam [aanvullende informatie uit reisverslag Jacob van Lennep 1823; **Hebust**, Boon, Maats]; *J. Otsen*: Bedevaarten en pelgrimstochten [historie]; *J. van den Hoorn*: Een verschijning in Valkenburg [**Heineman**]; *S. van den Berg*: Scheepsmodellen [in Purmerends Museum; Brantjes, **Egthuijsen**, Hartwijk]; Nieuws uit het Waterlands Archief.

Historische Kring Eemnes, jg. 43, 2021-4. *I. Hoogendijk-Vranken*: Geboren in Eemnes én opgenomen in het leger van Napoleon [28 jongemannen; wetenswaardigheden per persoon/groep]; *H. van Hees*: Het levensverhaal van Tijmen **Lakeman**, soldaat in het leger van Napoleon; *W. van IJken*: Geertruyd Jacobs **van Eemnes** als koloniste aan de oostkust van Amerika (2) [verv.; na 1652, met afstammingsschema 5 gen., ca. 1575-1776; van Vorst, **Crabbe**, de Haes, Cantwell]; *R. van der Schaaf*: Belangrijke uitvinding bij de Ocrietfabriek [**Brouwer**]; *H. van der Voort*: Bestuurders van Eemnes, 1811-2020 (5) [verv.; Hagen, Hilhorst, Hoogeboom, van Isselt, **van 't Klooster**, Kreuzen]; *H. van Hees*: Kleermakers in Eemnes door de eeuwen heen (11) [verv.; Hendriksen].

Historische kring Loosdrecht, jg. 48, 2021 nr. 214. *J. Kuhn e.a.*: Dank van Loosdrecht aan Egmond anno 1941 [Inundatie en evacuatie]; *A. Werkhoven-Scherpel*: Het dagboek van mijn tante (5) [verv., 1943]; *I. Hoogendijk-Vranken*: Geboren in Loosdrecht én in het leger van Napoleon [26 jongemannen; wetenswaardigheden per persoon/groep]; *C. Lam e.a.*: In gesprek met Karel **van Ettekoven** [herinneringen].

Holland, 2021-3. *R. Beck*: Drinken op het welvaren. Culturele en rituele praktijken in de 18de-eeuwse walvisvaartwereld [Meyer, **Hooghart**, Taan, Keuken]; *A. Poldervaart*: Gij kroont de bloei der stad. Vlaardingse rederessen 1700-1850 [**van Reewijk**, van der Linden, Drop, van der Burgh, van Arkel, **Heckenhoeck**, Klink, Kruijck]; *W. Dekker*: Is de gerookte paling echt een Hollands product? [historisch overzicht]; Beeldessay: De eeuw van mijn grootvader [riviervisserij in de 20e eeuw; **Nobel**].

De Kleine Meijerij, jg. 72, 2021-3. *K. van Kempen*: De Moergestelse tak van de stamboom **Vermulst** [herkomst ca. 1590, vertrek naar Moergestel ca. 1800, buurtschap Heizen; verhalende familiegeschiedenis, schema]; *J. van der Loo*: De twee takken van de Udenhoutse familie **van Balkom** en hun relatie met het kasteel Nemelaer te Haaren [beknopt overzicht takken; Jacoba Jansen (1842-1915), de onwettige 2e echtgenote van de kasteelheer (wel een katholiek huwelijk maar niet de verplichte voorafgaande burgerlijke huwelijksvoltrekking)].

De Kostersteen [Bennekom], 2021 nr. 158. *J. van der Vaart*: Jan **de Knijf** [(1890-1970), levensschets]; *K. Heitink*: **De Knijf**, een familiegeschiedenis; *A. van der Valk*: Anna **Sistemich**, de oudste inwoonster van Bennekom [uit Aken, (1746-1852),106 jaar en 9 (of 10?) maanden, bewijsvoering; Hermans, Prins; andere honderdplussers: **Stunnenberg**, van Voorthuijzen]; *H. Bense*: Johan Henri **Otto**, (1893-1953) een kunstschilder in Bennekom [levensschets].

Het Kromme-Rijngebied, jg. 55, 2021-3. *M. Wittebol*: Vereeniging 'Het Groene Kruis Langbroek, Cothen en omstreken' 1914-1940 [historie; Fleischer, Poolman, **de Bosch Kemper**, Bovenkamp, Kooij]; *R. van den Heijkant*: Goedgekeurd, afgekeurd of vrijgesteld. Houtense mannen in 1814 [dienstplicht, statistische uitwerking].

Idem, 2021-4. *A.A.B. van Bemmel*: Hoe komt Serena, dochter van een 'morin slavin' uit Nederlands-Indië, in Nederlangbroek? [(1746-na 1794), moeder was als dienstmeid in het gezin Mom-Comans vanuit Batavia naar Nederland gekomen 1746; verkrijgt bij testament een legaat 1787, uitbetaald in 1794]; *A. Stramrood*: Willem Frederik **Stramrood**, boekdrukker, uitgever en boekverkoper te Wijk bij Duurstede [(1817-1873), levensschets; gaf schaakboeken en tijdschrift uit, 'Sissa';

Hartman, Kellerman, Hijmans, Verbeek, Koster]; Augustina Koppel, de vondeling bij boerderij De Koppel [in OudWulven, 1832].

De Kroniek [Graft-de Rijp-Schermer], 2021-4. *F. Hoek*: What's in a name? [(familie)naamkunde]; *M. de Jong-de Herder*: ...en dan ga je werken [herinneringen jaren zestig]; *E. Berkhout*: Levenslang verbonden met Graft en De Rijp [zware oorlogstijden; **van Stigt**, Verdonk]; *E. Berkhout*: Cees **Heijnis**, van schoenmaker naar scheepskapitein [(1912-?), levensschets; Bootsman, Nieuweboer].

Kroniek [Schouwen-Duiveland], 2021 nr. 46. *I. Mostert*: Als keur en Voirbot. Criminele rechtspraak in Zierikzee, 1248-1811 [historie Vierschaar, bestraffingen]; *F. Beekman*: De Hofferuskaart van het eiland Schouwen uit 1540 [betekenis kaart, historische dijken, vaarten en polders]; *B. Stamkot*: Bij Pieter in de Poststraat. Boekverkoper en stadsdrukker te Zierikzee, Pieter Ozias **van den Thoorn** (1728-1803) [historie boekbedrijf in Zeeland en Zierikzee; levensschets]; *H. Uil*: Eduard M.J. **Colaço Belmonte** (1855-1931?), leraar in Zierikzee en meer dan een romanticus [levensschets; van Os, Koning, Blum]; *A. Flikweert*: Het geloafje. De katholiek apostolische gemeente te Nieuwerkerk 1873-2016 [historie; Buddingh, van der Have, von Pochhammer, en vele andere namen]; *J.G. Steenhof de Jong*: Het stoomgemaal Schouwen [Ghijben, **Labrijn**, lijst machinisten en dagelijks bestuur]; *R.C. Van Leeuwen*: 'Ons binne mâ boertjes'. De revue van MCD op Schouwen-Duiveland.

Lek en Huibert Kroniek, jg. 23, 2021-4. *W. van Zijderveld*: Steenbakkerijen in Lexmond (2) [verv.; 1650-1750; **Wolfert**, Bijl, Lap, van Maurik, Bikker van Swieten, de Jongh, van Bommel, Blommendaal, de Montenegro]; *R. Hendriks*: Toen en nu: de boerderij van Bertus [van Muijden].

Limburgs Tijdschrift voor Genealogie, jg. 49, 2021-3. *M. Graef*: **Peters** in de Weerd, eilandbewoners in Limburg [3 gen., ca. 1610-1760; **Crompvoets**, Loetiens/Leutiens, verwantschapsschema's Peters-Vos 1811, van Ass-**Stricken** 1708 Peters-Janssen 1742 en 1734 (huwelijksdispensaties)]; *H. Bos*: Huis Croonen in Tegelen [historie, gezinnen, fragment-genealogie Dierix alias Peters, 3 gen., ca. 1676-1841, fragment-genealogie **Croonen**, 7 gen., 1735-1976]; *B. van Laer*: Genetische genealogie op academisch niveau [samenwerkingsovereenkomst tussen de Stichting Edmond Delhougne in Roermond en de universiteit van Antwerpen (prof.dr. Jacobs, prof.dr. Larmuseau) om binnen de vakgroep erfgoedstudies de studie genetische genealogie onder te brengen].

Idem, 2021-4. *H. Kuijpers e.a.*: **Craenmehr**. Een familie uit Horst [herkomst uit Erp, historie tot 1900; 4 gen., 1730-1970; Smits, Cox, de Cuijper, Flinsenberg; met verwantschapsschema van de Craenmeir, 7 gen., en de kwst. van Gerard v.d. M. (1779-1861), 15 kwn.]; *L. Basten*: Huwelijksfoto **Nelissen**-Smeets 2 juni 1915 te Meerssen. Ruim 100 jaar later toch nog duidelijkheid [identificatie personen; kwst. kinderen Nelissen, 15 kwn., –, Quaedvlieg, Smeets, Ritzen]; *M. Flokstra*: De gedeelde heerlijkheid Afferden 1363-1540 [historie deling, relatie met het goed Bleijenbeek; **van Mirlaer**, Schenck van Nydeggen, van Blitterswijck, van Buren, van der Lippe; wapen- en zegelafbeeldingen van genoemde geslachten].

Mars et Historia, jg. 55, 2021-3. *J. van Hoppe*: 'Die Oberfähnriche haben ein blaues Bieschen in den Bruch' [lot van een student in krijgsgevangenschap; diverse strafkampen: Ommen, Altengrabow, Stanislau, Kobierzyn; **Verster**, Ruyten, Heyblom, Blonk]; *R. de Lange*: Afschaffing van de dagelijkse oorlam aan boord van schepen van de Nederlandse Koninklijke Zeemacht tussen 1815 en 1905 [onderzoek naar proces van afschaffing]; *E. Muilwijk*: Verwondingen en gevolgen voor Nederlandse veteranen uit de Waterloo veldtocht [bijv. musketwonden; onderzoek via Fonds 1815, beschrijving bron en uitwerking]; *M. Lohnstein*: Het verhaal achter een uniformjas van de Algemene Politie Nederlands-Indië [determinatie en korte biografie drager; Maseland (1895-1958)].

Mededelingen [Hist. Kring West-Betuwe], jg. 49, 2021-3. *W. Janssen van Doorn*: Waar komt de naam **Ravestein** vandaan? [historie burcht, kasteel, herenhuis, rust/zorginstelling in Geldermalsen 1096-2021; **van Malsen**, Dam van Isselt]; *J. Wijbenga*: Schenkingen aan de Centrumkerk van Geldermalsen van 300 jaar geleden [voorwerpen en schenkers; van Malsen, **de Joode**, Valkenaar]; *R. Mink-Gijzen*; Haardstedenregister Waardenburg/Neerijnen 1748 [lijst huisnummers (131) met bijzonderheden over bewoners].

Misjpoge, jg. 34, 2021-3. *F. Barends*: de Amsterdamse diamantindustrie (5) [verv. ontwikkeling en eindconclusie]; *T. Bakker*: Hachnosas Ourechiem [historie vereniging tot Steun aan Doortrekkenden en Passantenasyl]; *A. Nagel*: Joodse handlezers [beschrijving fenomeen; **Meerloo**, Spier, Boas, Levy, Moeton-Morpurgo, van Os, Wolf(f)]; *J. Kouwen*: Nathan Samuel **Polak** (1803-1871) uit Zierikzee [levensschets; Blomhof, Nagtglas, Loewer, Bedlich, Frenk]; *K. Sturkop*: 'Wees aimabel'. De **Bamberg**-dynastie van goochelaars (3): Generaties V en VI [verv.].

Nieuwsblad VOL [Oud Lisse], jg. 20, 2021-3. *M. Bultink*: Lisse en de trekvaart Haarlem-Leiden [historie 17e-20e eeuw; Huis Halfweg]; *D. Floorijp*: Een kapitale hofstde aan de Veenderlaan (2) [verv.; van Gorcum, Stellingwerve, Klinkenberg, Witteman, Vreburg]; *D. Floorijp*: Postcode [historie, systeem].

Nijmeegs Katern, jg. 35, 2021-4. *F. de Krijger*: Horen & Zien, een orkest met een rijk en gevarieerd verleden; *R. Wolf*: Claas **Noorduijn** en de revolutie in de geneeskunde [1848; oprichter en jarenlang bestuursvoorzitter van het protestants Ziekenhuis in Nijmegen].

't Onderschoer [Denekamp], jg. 43, 2021-3. Denekamp toen, Denekamp nu [**Lazonder**, Gerbrands, Kleine Rammelkamp]; *J. Heideman*: De zoektocht van Marietje **Degen** naar haar man in mei 1940 [herinneringen]; *B. Brookhuis*: Pastoor **van den Bosch**: autoritair maar legendarische zielenherder [uit Noord-Brabant, kapelaan in Ootmarsum 1862, pastoor in Denekamp 1868-1907].

Ons Voorgeslacht, jg. 76, 2021 nr. 744. **Jubileumnummer**. Bevat 37 zeer lezenswaardige korte artikelen van 3-5 bladzijden, prachtig uitgevoerd en met een scala aan onderwerpen van belang voor de genealogiebeoefening. Een greep uit de inhoud (tussen haakjes de auteur):
Lijfrenten als bron voor genealogisch onderzoek (van der Spiegel), aangevuld met Dordtse lijfrenten (Sigmond) en Utrechtse lijfrenten (Verhoef); De landbezitters in IJsselstein van rond 1600-1832 (Kemp); De uitgifte van percelen in de Nieuwstad van Heusden (van Engen); Bisschoppelijke Visitaties in het Land van Heusden en omstreken 1571 (van den Heuvel); Het Familiegeld van Aalburg, Almkerk en Andel van 1674 (Stasse); Tiendkopers en hun borgen (van Schaik); De handschriftgenealogieën van Aernout van Buchel (van Mourik) en de 'Lange boekjes' van Cornelis Booth (Bok); Digitalisering van archieven: charters en zegels (Ibelings); De leenkamer van het Huis Giessenburg: een reconstructie (van der Hoeven); Uitkopers van dienstplicht in Gorinchem (van Dijk); Het Duitse Huis: Duitse Orde in Schelluinen (van Dooren); Klapper op de rechterlijke en notariële archieven van Zuid-Holland van Paludanus (Molema-Smitshoek) en 1,25 miljoen indexkaartjes notarieel Noord-Holland (Hoogerbrugge); Amsterdamse slaven in Barbarije 1684 (Lems); De grafelijke rekeningen van de tocht van de heer van Oostervant naar Friesland 1397-1399 (Wendte); Het belang van necrologia bij onderzoek naar adellijke families in de Middeleeuwen (de Keijzer); Het Repertorium Germanicum, een onvermoede genealogische bron (van Kan); Het kerkarchief van Rijswijk (ZH) (Poortier); Twee bronnen voor genealogisch onderzoek: Vlaardingen en Maassluis (Luth-Mulders); Heerlijkheidsarchieven als genealogische bron (Reuvers); Het belang van voogdijregisters (van der Tas); Kohieren van slagturven (de Ridder); Polderrekeningen als secundaire genealogische bron (Roest); Het rechterlijk archief van Lisse: een bron met verrassingen (Angevaare); Terug naar het begraafboek (Spaans).

Idem, 2021 nr. 745. *G.L. Van Eendenburg, F.J. Van Rooijen*: Het Nageslacht van Adriaen Gijsen te Monster waaronder een tak **Boutesteijn** [een biografische genealogie: per gezin worden de aspecten persoonlijk, wonen en werken belicht; 1519-1540; 6 gen., 1519-1742; op de Padt, upte Vaert/Verhoofstede, Pijn, Brincx, van der Stock, Verburgh]; Vragenrubriek: Geertruyt **van Braeckel**, 1516.

Idem, 2021 nr. 746. *T. van der Vorm*: Parenteel van Cornelis Gijsbrechtsz en Dirckgen Lourisdr, waaruit diverse families **Schenaert** in Leiden en omstreken [4 gen., 1560-1659; van Montfoort, Moeijt, van der Aer, van Lembeeck, **de Ruw**, Tuijts, Mierinck, Lofrijs, Bontetas]; *B. van Dooren*: Betrapt! Een toegift, voorouders van Peeterken Adriaensdr in Loon [bewijsvoering grootouders; partieel 4 gen., 1485-1622; **Hoeffnagels**, Stockman, die Wert/Weert]; *M.C. de Keijzer*: Het geslacht **Somvijl** te Rotterdam [6 gen., 1637-1778; van (ter) Coelen, Hamermans, Ruijgemans, **Ebbelaar**, van Rossum, van den Brande]; *J. Heemskerk*: De familie **Koster** te Sluipwijk (aanv. & corr.]; *K.A. Reuver*: De oudste generaties van het geslacht **Bachusius**, een hardnekkig kwartierstaatvirus op internet [aanv. & corr.]; *L. van der Hoeven*: De leenkamer van het huis Giessenburg. Een reconstructie [aanv.]; *B. van Dooren*: Het Popperiaanse **Zweyn**. Wat puntjes op de i [aanv.; via y-DNA blijkt relatie van Swaim/Swain met de familie Den Hertog/Hartog; herkomst Acqoy].

Oostgelders Tijdschrift voor Genealogie en Boerdeijonderzoek, jg. 38, 2021-4. in memoriam Arnold Hendrik **Koskamp**, 'Henk van den Helgen' [(1948-2021), voorzitter van de stichting Euregionaal Historisch Documentatiecentrum (EHDC) en van de Oostgelderse Stichting voor Genealogie en Boerderijonderzoek (OSGB)]; *H. Isfordink*: Moord in het Noordijker veld [1700, aanleiding en nasleep; fragmentgenealogie 4 gen. 1684-1755; **Berentsen**, Nijemeijer, ten Broeckhuis, Boonk]; *G. Stokreef-Braakman*: Genealogie van Derk **Huender** [6 gen., 1732-1966; Wynoldi, Boelen, Weddelink]; *H.W. Heuvel*: Biografie van dr. Everhard Gezienus **Huender**. Een plattelandsdokter; *J. Hiddink*: Correctie en aanvulling artikel 'Familie **Bolsenbroek**, de Zelhemse tak' [zie OTGB 2021-2]; *W. Jansen*: Parenteel van Peter Jansen **Pennekamp** (1) [8 gen., ca. 1620-1948; Gruwel, Overdijkink, Jebbekinck, Klein Lenderink]; *A. Schutte*: Het buitenechtelijke kind [risico's van oral history bij vaderschapstoewijzing; case: Hendrika Theodora **Brink** (*1900), is *niet* de dochter van Theodoor Helmich heer van Baak!]; *R. Weetink*: Wie was Teunis Beerends **Wilbrink**? [oorspronkelijke boerderijnaam gaat via versteend patroniem naar dubbele naam].

Oud-Castricum, jaarboek 44, 2021. *H. Boot*: Boerderij in Oosterbuurt met een bijzonder verhaal [**Dam**, 4 gen., 1864-2019; van der Park, Groot]; *A. Beentjes, C. Loogman*: 'Een vreeselijk ongeluk', 30 juli 1939 [**Sol**, Bakker, Boelrijk]; *N. Kaan*: Wie was… burgemeester **Smeets** [uit Posterholt (1903-1978); Koot]; *E. Mooij*: Duinresidentie Prinses zu Wied [vrouwenpaviljoen van voormalig provinciaal ziekenhuis]; *A. Zonneveld*: De man die met de noorderzon verdween [J.B. **Vasseur**, 1869; liet vrouw en kinderen achter om in de VS een nieuw bestaan op te bouwen; zoektocht, nageslacht]; *N. Kaan*: Achter de voordeur van Jan **van der Schaaf** [levensschets]; *H. Boot*: De laatste eigenaar van 'De Rus' vertelt [interview met Jan **Endstra**]; *N. Lute*: De aardbeientelers van weleer [Veldt, Borst, **Brakenhoff**, Lute]; *H. Boot*: Herinneringen aan de Augustinusschool; *A. Beentjes*: Dirk **Schut**, een gedreven missionaris (1893-1942) [levensschets]; *N. van der Lem*: De geschiedenis van de Santmark [historie ouderenzorg]; *S. Zuurbier*: De Castricumse familie… **Admiraal** [7 gen., ca. 1690-heden; de Roos, Hogenstijn, Sonnevelt, Groen, **Dekker**, Kuijper, Kleef].

Oud Rhenen, jg. 40, 2021-1. *B. van Laar*: Onrust in de gemeenteraad [gevaar voor schade aan huizen door hardrijdende diligences en postwagens]; *J. Vlak*: Een Cunera-miniatuur uit 1470 [beschrijving, historie, Kunera **van Leefdael**]; *H. van Verseveld, L. Ruzius*: De belevenissen van twee gewone Elsterse jongens in WOII [**van Kooten**, Honders]; *G.H. van Nieuwenhuizen*: Kruidenfabriek 'Lumen Naturae' [historie, van Wijngaarden, **van der Schaaf**, Moesbergen]; *A.J. de Jong*: Een tekstbord in de Cunerakerk [heraldische bespiegeling; van Leefdael, Lulofsz, **van Wanroy Utenham**, Freyse van Dolre, Bedarrides, van Gelder, van Solms, Bakkenes, **Knijff**, van IJsselstein].

Oud-Scherpenzeel, jg. 33, 2021-3. *W. van den Berg*: 140 jaar Boschzicht en Sociëteit [aloude uitspanning wordt gesloopt, historie; **Blanken**, Valkenburg, ten Broek, van Oostrum, Klumpenaar]; *H. Hazeleger*: Het orgel van Protestante Gemeente de Achterhoek [Flentrop-orgel; **van Ginkel**, van der Breggen; lijst organisten]; *P. Valkenburg*: Jac. **Overeem** [(1915-2005), dichter/schrijver; levensschets].

Oud Wageningen, jg. 49, 2021-4. *J. Gardeniers, L. Klep*: Een koninklijk huwelijksgeschenk uit landbouwkundig Wageningen [kamerscherm ontworpen door Eppo **Doeve** t.g.v. huwelijk prinses Juliana en prins Bernhard 1937; beschouwing over koninklijke huwelijksgeschenken in zijn algemeenheid]; *A. Vermeulen*: In gesprek met Ellen **van der Kolk** [stadsdichter]; *P. Leenknegt*: Kegelen en knallen bij **Kaupe**, bierbottelaar en caféhouder aan de Havenstraat [familie uit Iserlohn, sinds 1883 in Wageningen; kegelbaan 1883, luchtbuksbaan 1888; **Terwolde**]; *G. van Maanen*: Honderd jaar kringlopen op de Proefvakken Microbiologie; *P. Aben*: Kanonnen op de Wageningse berg [seinpost Wageningen, onderdeel van waarschuwingssysteem bij hoogwater en ijsgang sinds 1806; dijkdoorbraken]; *W. Huijser, J. de Gruyter*: Sjoerd **de Vrij** – Het vuur van de Vrijheid [stripalbum met educatief programma voor jongeren].

De Proosdijkroniek, jg. 37, 2021-4. *A. Bloed*: Burgemeester Elsen en de pers: Een professionele relatie (5 en slot) [verv.]; *J. Rijksen*: Mijdrecht en het spoor [historie]; *S. Veerhuis*: Ponderosa, vijftig jaar Buurtwerk in Uithoorn (1); *J. Meulstee*: Vijfenzestig jaar elektrotechniek [historie familiebedrijf **Koeleman**]; *P. van Buul*: 'Donkereind is het mooiste stukje Vinkeveen' [interview met Eb en Jan **Hazeleger**]; *C. Woerden*: Dominee **Kalden**: van Thamen naar Kaapstad [(*Wesel 1669-†Ceylon 1739); levensverhaal; van Benthem, van der Stel]; De oorsprong van veengebieden; *A. Visser*: Landverhuizers naar Noord-Amerika [zoektocht naar Harke **Visser** (1868-?); verslag onderzoek in tientallen bronnen]; *S. Lekkerkerker*: Abcoude aan de Vegt [verhaal rond oude foto's].

Rotterdams Jaarboekje, 2021. *C. Bronsveld*: Anna Blaman over de 'voorstellingsloze kunst' van Bart **van der Smit**; *T.H. von der Dunk*: Een keizer in Rotterdam: het bezoek van de Habsburger Jozef II van 7 tot 9 juli 1781; *J. van Herwaarden-Rijlaarsdam*: Uit het dagboek van Annie **van der Made** [hongerwinter 1944-1945]; *P. Lameris, J.H. Mulder*: De Uilenflat, een Rotterdams woonhotel [historie van een fenomeen]; *J. van den Noort*: Rotte-R-dam: afvoer van water en land [jistorie; belang van de dam, inmiddels 750 jaar; Stenka Razin, van Frisia tot Holland, Schieland en -water]; *K. van Strien*: Het kunst en naturaliënkabinet van de familie **Gevers** op het Haringvliet en zijn bezoekers; In memoriam [bekende Rotterdammers: van Arkel, Blaauw, de Bruin, van Die, FitzJames, van Gorp, van der Kraan, Graafland, Doesburg, van der Pols, Roest, Sleutelaar].

Scyedam, jg. 47, 2021-4. *T. Bezemer*: Schiedam in zwart-wit… herinneringen aan de jaren 40 (6): Geboortehuis; *R. Maarleveld*: Het Gusto-torentje als baken [historie scheepsbouw; **van der Meer**]; *D. Allewelt*: De opkomst en ondergang van een scheepswerf [**van der Kuy** & van Ree, 1914-1922]; *F. Hakstege*: Het 'bezoek' van Napoleon aan Schiedam en de fluwelen revolutie die eraan voorafging [hij kwam niet, 1811]; *J. de Koster*: Pop in Schiedam (2): 1984-heden; *H. Noordegraaf*: Lotgevallen van een boek en een film [Van het westelijk front geen nieuws, 1929, 1930]; *C. Nieuwendijk*: De Eerste Stadsarmenschool in Schiedam [historie 1715-1862; van der Stel, Noort,

Verboon, Sanders]; *P. Bassant*: Bijzondere regels voor Schiedamse straatmuzikanten; *L. Meijer*: Toen… moest ik een uur lang touwtjes knopen [interview met Tinus **Poot** *1924, postbode, oorlogstijd]; *H. van der Horst*: Heisa op de Hoogstraat [stadskroniek].

n Sliepsteen [Enschede], jg. 37, 2021 nr. 147. *W. Bulter*: Café **Nijkamp** in Lonneker oftewel 'n Tol [laatste tolgaarder, dan cafébaas; 3 gen.]; *M. Meijer Hof*: Baken in de branding [dancing, discotheek 't Bölke; de Jong, van der Slikke]; *J. Breteler, J. Brummer*: Het nieuwe ziekenhuis Ziekenzorg werd 80 jaar geleden in gebruik genomen [historie]; *P. van Steen*: Medehuis Meijer, ruim 125 jaar een begrip in de wijde omgeving; *B. van Kuik*: Boekhandels in Enschede: Palantir [en andere].

De Sneuper, jg. 34, 2021-4. *W.B. Banga*: De Roptamolen van Ids **Wiersma** [tekenaar en schilder (1878-1965); van der Werff (molenaar), van der Heide, Walstra]; *T. Delfstra*: **Ropta** verbeeld [boerderij in Metslawier 1422; legendes]; *A. Ruiter*: Drie broers **Sluiter** molenaars in Friesland [19e eeuw, beknopte historie]; *J. Dantuma*: Willem **Hellema** notaris in de quote 500 [uit kohier Hoofdelijken Omslag Dantumadeel 1887; Beekhuis, Kuipers]; *L. Meindersma*: Het familieportret [**Meindersma**-Hoekstra]; *R. Tolsma*: **Herwey** te Ternaard [historie landgoed; Haerda, van Aylva]; *R.J. Broersma*: De dorpswapens van Broeksterwâld & De Falom; *R.H. Postma, Y. te Nijenhuis*: Oude ansichtkaart geeft geheimen prijs [Sybe **Bruning**, in WOI in Zwitserland; Daudet]; *R. Haantjes*: Drie familienamen bij één persoon [**Stoelmans**, Werker, Werksma]; *S. Schaaf*: Gezin **van der Ploeg** emigreert naar Wisconsin [1853, scheepsramp overleefd; Dijkstra, Bonnema]; *N. Dijkstra*: Oorkonden te boek [naamindex: https://www.slideshare.net/sneuperdokkum/namenregister-boek-ferdban-oudfriese-oorkonden- en-hun-verhaal].

De Spuije [Bevelanden], 2021 nr. 114. *P. Consten, D. Fransen van de Putte*: Duizendpoten in Goes [twee energieke generaties **Fransen van de Putte**, 19e eeuw]; *H. van Boven*: Merklappen uit de 18e en eerste helft 19e eeuw in het Historisch Museum De Bevelanden; *E. Koppens e.a.*: Middeleeuwse verrassingen uit Kruiningen; *F. de Klerk*: De Blaauwe Steen [verklaring functie van die steen aan de haven, van belang voor twee gilden, werktoewijzing]; *A. Haaij*: De familie **Kuilenbroek** in de gemeente Hoedekenskerke [verhalende familiegeschiedenis]; *F. de Kaart*: Priesters, broeders en zusters (2) [verv.; Berse, **Doene**, Lanzink, Rijk].

Stad & Ambt [Almelo], jg. 29, 2021-4. *H. Krol*: Albert **Egger**: 'Tot ziens bij u thuis' [(1885-1985); historie Hollands-Zwitserse Borduurfabriek, afgebrand 1979]; *R. Becking, H. Krol*: Een aflaatbrief aan de Krommendijk [**van der Aa**, ca. 1750; Geerdinck]; *C. Trompetter*: Een tragedie op de Schelfhorst [1640; moord op pasgeboren buitenechtelijke baby, ouders vluchten, na terugkeer vader volksgericht]; *G. Brouwer*: Van stulpje naar klooster [schenking villa 1858; vestiging nonnenklooster voor onderwijs; van der Aa, **Leus**]; *M. Westenberg*: De Hondentredmolen [historie]; *H. Gerritsen*: De doopsgezinde kerk: werken aan verbinding. Wim **Kuiper** [*1929; levensschets].

Stad & Lande [Schouwen-Duiveland], jg. 58, 2021-3. *J. Goemans*: De Kaoie van Zonnemaire [historie haven en activiteiten; **de Rijke**]; *B. Blikman-Ruiterkamp*: De Conyershuisjes [in Noordgouwe, gebouwd 1651 door jhr. John **Conyers**, Engelsman, e.v. Maria de Pottere]; *H. Doeleman*: De Schouwen-Duivelandse Cloisonné tegels van de Porceleyne Fles uit Delft [type tegels, plaatsen, wapens, kunsthandel **Murk**, ontwerpers; Krepel, Doeleman]; *J.C. Korteweg*: Cygnus [gevelstenen]; *I. van den Broek*: 'Ik praat met iedereen' [interview met Ria **Geluk**].

De Stamboom [Alblasserwaard], jg. 23, 2021-4. *Z. Erkelens-Aanen*: Schenking: archief **Suiker** [de Jong, Slingerland]; *Z. Erkelens-Aanen*: Koperen plaat boven de klavieren van het Naber-orgel in de Grote Kerk van Sliedrecht [bevat genealogische informatie op de namen Lock, **Seret**, van Haaften, Prins en Luijt]; Kwartierstaat van Govert Vlot [verv. en reacties; Pijnse van der Aa,Vinck, **Sterrenburg**, den Toom, Gelofs, Hardam]; Kwartierstaat van Cornelia **de Groot** [verv. en reacties; Beste, van den Burghgraaf, Sterk, Vermeulen, Koenen, **de Man**, van Maurick].

De Stelling [Weststellingwerf], jg. 40, 2021 nr. 158. *G. Lantinga*: Herinneringen aan 40 jaar VHW [erevoorzitter Ver. Historie Weststellingwerf e.o.]; *H. Deems*: Verrichten van burenplicht te Nijeholtwolde [buurtvereniging, opgericht 1912; naamlijst leden]; *L.H. Oosten*: De verdwenen kerk te Spanga [Attama, Kuyper, stamreeks kerkvoogden **Oosten** 1692-1828]; *J. Roorda*: Andries **Kuperus**: een markante schoolmeester en schrijver uit Steggerda [(1837-1958), levensschets]

Streekarchief IJsselmonde, jg. 36, 2021-3. *G. van Winkelhoff, J. van Houdt*: Een episode uit de familiegeschiedenis '**Van Winkelhoff**' [gokje wagen bij veiling onroerend goed met afslag om te delen in de strijk- en trekgelden, pakt verkeerd uit, 1922]; Een ondernemer uit Katendrecht, Job **Dura** [van timmerwinkel tot groot aannemingsbedrijf; met kwartierblad 32 kwn.; –, Oosthoek, van Heijningen, van Es]; *M. Verhoef*: De plundering van de uitlegger voor IJsselmonde [patriottentijd, escalatie conflict met Oranjegezinden (Goejanverwellesluis!) 1787].

Terra Westerwolda, jg. 10, 2021-3. *H. Kuper*: Het portret van… Harm **Bruining** en Klaassien Jansen en dochter; *F. van Wanroij*: De Onstwedder Tie [verklaring toponiem]; *G. Nijenbrinks*: Een teken van liefde [hoe Alke **Boels**, Wupke Boels werd]; *L. Jongsma*: Werken aan de grens [verdedigingswerken, weking van de grens]; *T. van Dijk*: 'Je moet op tijd nieuwe uitdagingen aangaan' [interview met scheidend hoofdredacteur Hans **ter Heijden**]; *R. Wolf*: de bouwhistorie van Klooster Ter Apel in een nieuw daglicht [onderzoek]; *L. Trenning*: Van boeren tot bankiers (1): **Trenning** in Laude, 1480-1913 [familiehistorie]; *L. Jongsma*: Het scheepvaartkanaal van 1587 [kanaal van Bellingwolde naar Rhede kwam er niet].

Tussen Vecht en Eem, jg. 39, 2021-3. Themanummer: Gezicht van het Gooi. Met o.a.: De moderne tijd kwam met de trein, Wonen in het Gooise groen, Nooit gebouwd in Weesp, Hoe het silhouet van Muiden veranderde [**Bouvy**], Het gat van **Hamdorff** [Laren], Vrees voor gaten in de linies [tracering spoorlijn versus militaire belangen], Een eeuw Nederlandse Bachvereniging [**Schoonderbeek**, Heinze], Weg met die weg! [2006], De N.S.F. en grote antennes aan de horizon (2) [pionieren met omroep], Bussum in de 'vaart der volkeren' [centrumontwikkeling/leegstand], Het gezicht van het Gooi [erfenis erfgooiers], Bouwen op een tijdstegenstrijdigheid, Het dorpsbeeld van Nederhorst den Berg, Volksverhalen over weerwolven.

Idem, 2021-4. *I. Hoogendijk*: Streekgenoten in het leger van Napoleon [historie, vooral ziekten en uitputting eisen tol; veel namen met legeronderdeel; **de Zwart**, Edema]; *G. Kroon*: De Krijgsman in Muiden [historie kruitfabriek, explosies met slachtoffers; **Bredius**]; *J. Groeneveld*: Verstoorde rust bij molen De Onrust [tekeningen, gesigneerd T.V.E.; omgeving drastisch veranderd; ter Beek, Griffioen, Hoetmer]; *H.J. Tolboom*: De Grote Kerk van Naarden is nooit af [geschiedenis restauraties]; *M. Boersen*: Rijkje **Raven**: een rijke Blaricumse boerin [levensschets, testament, scheiding nalatenschap; **Heerschop**]; *S. Remmerts de Vries*: Het 'witte goud' van kasteel Sypesteyn [collectie 18e eeuw porselein; **van Sypesteyn**]; *N. van Driel, P. Stoffels*: Beneden verwachting [historische terugblik in nieuwjaarsrede op crisisjaar 1919.

Tussen de Voorn en Loevestein, jg. 57, 2021 nr. 174. *A. Vos*: Gek en lastig in tijden van de Verlichting [historisch ontwikkeling denken over omgang en verzorging 'zwakzinnigen'; **Boswilder**, Nieuhoff, Passaert, van Trigt, Ramaker, van Zuilichem, Baggerman, ds. **Bonnema**, Ghijben, Blom, van Meurs, van Haaren, van Zoelen]; *A.W. Vos*: Herinneringen uit mijn jeugd in Bruchem en Kerkwijk; *J.G.F.M. Van Kessel*: De Marensche Waarden in Alem: een parel in de Maasdrielse geschiedenis [veranderende loop Maas en Waal; fort St. Andries]; *M. Witteveen*: Branden in Zaltbommel en Hedel [van Hasselt, Tiele, Moringh].

Tweestromenland, 2021 nr. 189. *H. de Kleijn*: Leur geplunderd door Kroaten [1675; lijst met inkwartieringen bij bevolking]; *P. van de Geyn*: Inter amnes tuta (tussen de rivieren is het veilig) (2) [verv.; Druten was anders dan de andere dorpen]; *H. de Kleijn*: Brouwerij de Pas te Wijchen [historie sinds 1675; **Richters**, de Kleijn, Loos-van der Voort, van Beek]; *M. Bergevoet*: Familie **Bernulie** in Druten (1) [bewerking hoofdstuk uit boek over familie Bernouille uit Antwerpen]; *A. Maters*: Zal de dijk het houden? [18e-19e eeuw niet veilig achter de dijken, 200 doorbraken; verslag van burgemeester van Beuningen (A. van Suchtelen) aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken 1820].

Van Zoys tot Soest, jg. 42, 2021-3. *K. Floor*: Soester bekkesnijders [herkomst scheldnaam]; *A. Schokker*:Op zoek naar de eerste bewoners van villa De Buitenplaats [Suik, Hilhorst, van Maam, **Jansen Eijken Sluijters**]; *A. Schokker*: Fraude en verduistering bij de Soester Bankvereniging [**Sukkel**]; *J. de Mos*: Buitenplaats Nieuwerhoek [historie; familie Harderwijk (1810-1884); Beetz, Sukkel, Meerburg, Mendes]; *R. van Hal*: 100ste geboortedag van Piet **Ekel** [herdenking].

Vechtkroniek, 2021 nr. 56. *W. de Kruijter, W. Mooij*: Een stukje geschiedenis aan 'het Plein' in Loenen [**van Rooij**, van der Sluijs, van Haarlem, van Setten, Bakker]; *J. Jonker-Duystee*: Langs de Loenderveense vaart [kaarten, bebouwing en bewoning; Spijker, **Wagenaar**, Kroon,van Schaik, Dalhuisen]; 'IJs en weder dienende' [nterview met Adriaan **Lamme**, levensschets]; *W. Mooij, W. van Schaik*: 'Het doel is edel bij 't verscheiden elkander grafwaarts te geleiden' [historie Burgerbond: verlenen van morele steun bij leven en sterven en ten grave dragen]; *J. Boersma*: Agnes **Block** en Maria Sibylla **Merian** [passie voor botanie aan de Vecht; 17e-18e eeuw, twee levenslijnen, beiden uit Duitsland afkomstig; de Flines, de Wolff, Joost van den Vondel, Commelin, Heim, **Marrel**, Graff, van Aerssen van Sommelsdijck, Herolt, Gsell].

Veerten [Stadskanaal], jg. 6, 2021-3. Eerste voetbalclub in Ter Apel: TVC; Fietsen in het veen (2) [verv.; rijwielfrabrikant en ondernemer H.T. **Specker**, levensschets]; Patat van **Panneman** [rijdende zaak, een begrip in de streek]; Monument voor 'Stadskanaalster Achterhuis' [**Drenth**]; **Keizer** van carrosseriebouwer naar uitvaartbedrijf en terug; Een gepast afscheid [43 j. uitvaartbedrijf **Stout**]; *J. Wilpshaar*: Westerwolde van generaliteitsland tot deel van de provincie Groningen [**Addinga**, Thedema van Zandeweer, 15e eeuw].

Velisena, 2021 nr. 31. *W. Sellen e.a.*: Ziekenvervoer in Velsen [historie sinds 1889; **van Gameren**, Bakker, Kloosterhuis]; *J. Das*: NTKC Driehuis-Velsen 1954-1968 [Ned. Toeristen Kampeer Club, opgericht 1912; landgoed Beeckestijn]; *W. Sellen*: Het Vinkennest [bewoners Huize Waterland; **Boreel**, Tuyll van Serooskerken, Fopma]; *H. Timmers, M. Kwant*: Kindermoord

door Klaartje **Krom** [(1832-1908), moord op dochtertje 1868, gerechtelijke procedure, plaatsing op Meerenberg, conclusie: manie na (buik)typhus; Kors, Durge, Pannevis]; *M. Kwant*: Jacob **Muller** [alias Jack Millar (1889-1980), componist en muzikant, bekend geworden in Hollywood]; *D. Dammers*: School K en de Jan Campert school [jeugdherinneringen]; *A. Wendt*: Huize Schoonoord [18e eeuws buitenhuis; lijst bewoners 1722-2021; Borst, Malefeit, **Hooft**, Heshuysen]; *J. Morren*: Slingermuur. Geschiedenis van een boerderij [rijksmonument, gelegen aan het Tolsduijn, later Slingerduin; **Silverborst** (1656), Prins, Bos, de Jongh, de With, Valkman, Sonneveld, **Graafland**, Trip]; *H. Bolland, M. Kwant*: J.J. **Bolland**. Een veelzijdig Velsenaar [(1901-1967), leraar lichamelijke opvoeding, controleur Vogelwet, etc.]; *A. Wendt*: **Vermande** Zonen [Kon. Drukkerij en uitgeverij 1755-1997; 5 gen. in Hoorn, sinds fusie in 1932 in IJmuiden; bedrijfshistorie; **Sinjewel**, Allan]; *E. Baalbergen*: Thalia [historie theater, oorspronkelijk oudkatholieke kerk 1890; Otter, van Opbergen].

Veluwse Geslachten, jg. 46, 2021-4. *A. van Silfhout*: Parenteel van de familie Plate uit Kierspe in het Sauerland, Duitsland (3) [verv.; gen.VIId-VIIu, VIIIa-VIIIaf]; *P.J.R. Vermaat*: De nakomelingen van Cornelis (Arntsz?) op den Born (2) [verv.; gen.VIIc-VIIh, VII15-VII14, VIII1-VIII15, VIIIa-VIIIk]; *E. de Jonge*: Veluwse schoutendynastieën: **Van Huet** [historie, wapen; 8 gen., ca. 1390-1687; van Erck, van Dompseler, Koelwagen, van Coot, van Till, van Oldenbarneveld, Henneckler, van Erckelens]; Aanvullingen en correcties: **Wildeman**-Vos; 'Losse genea-eindjes': van Pijkeren, wapens van Coeverden en van Lennep.

Vlag!, 2021 nr. 29. *M. van Westerhoven*: Vijfde groene baan in de vlag van Bloemendaal; *J. ter Brugge*: Ruimtevaarder André Kuipers schenkt Nederlandse ruimtevlag aan Rijksmuseum; *P. van Brakel*: Conditie en conservering van eeuwenoude vlaggen [vlaggen- en vaandelproject van het Nationaal Militair Museum]; *M. van Westerhoven*: De vlag van de gemeente Meierijstad; *R. Bertijn*: Vlaggenhulde voor koningin Wilhelmina [1938; historie defileervlaggen].

Vosholkroniek, 2021-3. *B. van der Lingen*: Een asbak van de Aardewerk- en fayencefabriek Rijnland voor een landbouwer in Ter Aar [ca. 1915; beschrijving product, fabrieksmerk en gewenste opschriften; **Hartveld**, van Kints].

Werinon [Nederhorst den Berg], 2021 nr. 102. *M. Hilberts*: Nederhorst den Berg na de bevrijding (4) [verv., 1949]; *I. Hoogendijk-Vranken*: Geboren in Nederhorst den Berg én in het leger van Napoleon [UithofLangemeijer, Portengen, **Torsing**, van Groen, van Altona, Stillen, Nieuwede, van Santen]; *C. Meerbeek*: Armenzorg tussen ca. 1780 en 1815 [historische ontwikkeling binnen de diaconie]; *J. van de Vegt*: Mijn jaren in Nederhorst den Berg [herinneringen]; *G. Baar*: Kappers van het platteland [de grasmaaiers, seizoenswerk; Vossepoel, Schriek]; *H. Clever*: De hobbelige weg naar het besluit tot de bouw van het Vechtgemaal te Muiden [historie 1846-1929].

Zeeuwse Familiepraet, jg. 36, 2021-2. *K. de Bree*: De zeven erfenissen van Magdalena Pieterse [aanvullingen verbeteringen; er blijkt nog een derde boerderij Lammerenburg te zijn!]; *M. den Dekker*: Ter-NISSE-naren (2) [verv.; 7 gen. **Nieuwenhuijse** 1665-1975]; *E.C. de Ruyter*: Familie **Boddaert** in Middelburg [verv.; testamenten, borgtochten, etc.]; *K. Witte*: Dagboek van Martinus de Witte [verv.].

Zicht op Haringcarspel, jg. 30, 2021 nr. 61. *T. Koenis*: De pen ter hand voor Jan Slot (4) [verv.]; *M. Wever*: Nieuws honderd jaar geleden (2); *S. Schipper*: Gebroeders **Kous** [Warmenhuizer beurtschippers gedragen zich ongehoord in Alkmaar 1713]; *K. Alferink*: **Gomes**, een oud familiebedrijf [smederij annex transportbedrijf, 4 gen., 1920-heden; **Lossie**]; De avonturen van Jan **Hanou** [(1811-1882), van Sint Maarten, nam deel aan de Tiendaagse Veldtocht, dan scheepsarts, schipbreukeling, plattelandsheelmeester].

Zijper Historie Bladen, jg. 39, 2021-3. *H. Raap*: Heren van 't Oghe [historie heerlijkheid Callantsoog na verkoop aan de families **Colterman** en Doublet 1610 en van het Slotje en de plantagie Ananas; met schema's beide families en wapen Colterman]; *A. Kuijper-Tuinhout*: Petten 1914-1918 [dorpshistorie, geschreven in 1968; **Melchers**, Siewertsen, Grootes, Kuijper, Snip, Schager, Nottelman, **Bellis**, Kolkman]; *T. Volkers*: Missiedagen 't Zand 1924 [Willem **de Wit** (1884-1957), ingetreden in de Orde van de Witte Paters 1905; uitgebreid overzicht adverteerders tijdens die dagen].

Idem,2021-4. *T. Smakman*: Groot Keijns, lucratief kerkeiland in latere Zijpe [historie voor en na inpoldering 1597]; *M. Struijf*: Gerrit **Rademaker** en de lefjeshoeve [interview met Gerrit R. V (5e gen.); Brommer]; *F.D. Zeiler*: Ramp na ramp na ramp [Petten voor en na de St. Elisabethsvloed 1421]; *A. van Liempt*: Over de chaos van 1945 [tekst voordracht].

Verder ontvingen wij:

E-data & Research, jg. 16,2021-1. VOC-archieven tot leven met Data Experience [Huygens Institute].
Urker Volksleven, jg. 48, 2021-5.
Oud Woudenberg, 2021-3. *J. Goemaat-van Egdom*: Vertel eens over vroeger [interview; Kuijpers].
Van 't Erf van Ermel, 2021 nr. 100. Jubileumnummer. Selectie van 33 artikelen uit vroegere nummers.
Vrogger, 2021-3. *E. de Graaf*: Gijsbert van Diermen NSB'er uit Nijkerk .

COLOFON

Gens Nostra is een uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging.
Het adres van de vereniging is: Postbus 50, 3980 CB Bunnik.
info@ngv.nl
- info@ngv.nl
- Nederlandse Genealogische Vereniging.
- Facebook: Vrienden van de NGV

Losse exemplaren
Losse exemplaren zijn te bestellen in de webshop op ngvledenservice.nl.

Website
De digitale versie van dit nummer is te vinden op de website www.ngv.nl.

Redactie
Rob Dix (eindredacteur/waarnemend hoofdredacteur) en Maja Westhoff (webredacteur).
Redactiemedewerkers: Ton Bruijnis, Hans van Felius, Jos Kaldenbach en Antonia Veldhuis.

Redactiesecretariaat
Postbus 50, 3980 CB Bunnik
hoofdredacteur-GN@ngv.nl

Auteurs van dit nummer
In verband met de privacywetgeving worden geen post- of emailadressen van de auteurs vermeld. Voor contact met een auteur kunt u zich wenden tot het Redactiesecretariaat zoals hierboven vermeld.
- Jan C.C. Borleffs
- Maarten van Bourgondiën
- Casper A. van Burik
- Hermine Dekkers-de Kok
- Petronella J.C. Elema
- Peter van Rooden
- Antonia Veldhuis

Richtlijnen voor auteurs
Zijn te vinden op
https://www.gensnostra.nl/hoe-schrijf-ik-artikel-voor-gens-nostra/

Opmaak, druk en afwerking
Probook, Utrecht
Libertas Pascal, Utrecht

Oplage
Gens Nostra wordt gedrukt in een oplage van 4500 exemplaren.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ondertekende stukken. Voor het overnemen van artikelen of delen daarvan, is toestemming nodig van de redactie en de auteur.

ISSN 0016-6936, © NGV, Bunnik

Lidmaatschap van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Adreswijzigingen, bericht van overlijden en andere mutaties opgeven via het profiel op de website, of melden via het emailadres ledenadministratie@ngv.nl of per post aan nevenstaand adres.

Opzegging lidmaatschap
Schriftelijk vóór 1 december van het lopende kalenderjaar via het profiel op de website, of aan ledenadministratie@ngv.nl of per post aan nevenstaand adres.

Contributie en bijdragen (bedragen per jaar)
Lidmaatschap-digitaal € 40,00 (Gens Nostra lezen op een beeldscherm zonder mogelijkheid tot downloaden).
Lidmaatschap € 49,00 (met gedrukte Gens Nostra).
Beide vormen zijn inclusief de indeling bij één afdeling.
Lidmaatschap voor een extra afdeling € 12,00.
Gezinslid € 12,00 (zonder Gens Nostra en ingedeeld bij één afdeling).
Buitengewoon lidmaatschap voor organisaties € 40,00 of € 49,00 bij digitaal respectievelijk gedrukte Gens Nostra.
Voor in het buitenland wonende leden of organisaties kost toezending van Gens Nostra per post € 24,00 extra.

Betalingen
Een verzoek tot betaling van contributie en bijdragen wordt per e-mail verzonden via 'Mollie' als inningsorgaan. De wijze van betaling kan zelf worden gekozen, b.v. iDeal. Leden zonder e-mailadres ontvangen een factuur per post.
Ook betalingen vanuit landen buiten Europa vinden plaats via Mollie en PayPal op info@ngv.nl. Cheques worden, vanwege de hoge kosten, niet meer geaccepteerd. Bankrekeningnummer NL02INGB0000547064 t.n.v. Ned. Genealogische Vereniging-contributies, graag lidnummer vermelden.

Informatiecentrum, Kosterijland 3, 3981 AJ Bunnik
In het Informatiecentrum zijn beschikbaar: bibliotheek met boeken en tijdschriften, cd-roms, biografische documentatie, heraldisch archief en microfiches.

Openingstijden: woensdag op afspraak, elke eerste en derde donderdag en elke tweede zaterdag van de maand van 10 – 16 uur (behalve op feestdagen). Vrije toegang voor leden en niet-leden.
Het centrum is telefonisch bereikbaar via 085-105-1199 (tijdens de openingstijden).
Er zijn gratis parkeerplaatsen aanwezig en het centrum is vanaf station Utrecht bereikbaar met bus 41 of per trein naar station Bunnik.
Check voor een bezoek onze website of stuur een mailtje naar info@ngv.nl.

Doelstelling Vereniging
De vereniging heeft ten doel het bevorderen van de beoefening van de genealogie en heraldiek, de verbreding en verbreiding van de kennis daarvan en van al hetgeen daar aan verwant is. De vereniging beoogt daarmee zonder winstoogmerk het algemeen nut te dienen.

ANBI: De Nederlandse Genealogische Vereniging is aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling. Dit houdt in dat de NGV geen erf- of schenkbelasting hoeft te betalen over ontvangen erfenissen en schenkingen. Degene die de NGV een schenking doet, kan zijn gift van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken (binnen de daarvoor geldende regels).

probook

Breng het verhaal van jouw familie tot leven!

Laat jouw boek maken door Probook, dé specialist in het maken van met garen gebonden boeken. Probook maakt duurzaam gebonden boeken, zodat ook de kleinkinderen van jouw kleinkinderen het boek over de familie kunnen lezen.

✓ vanaf 1 exemplaar ✓ vele mogelijkheden ✓ persoonlijke service

www.probook.nl 030 303 95 98 info@probook.nl

Terug naar inhoud

Jouw verhaal voor altijd